

СУРМАЧ

GERMAN INFORMATION SERVICE

Лондон

1968

Англія

«СУРМАЧ» — Журнал Об'єднання
бувших Вояків Українців у В. Британії

“SURMACH” — Magazine
of the Association of Ukrainian Former
Combatants in Great Britain
49, Linden Gardens, London, W.2. — U.K.

Редагує Колегія
Гол. ред. д-р С. М. Фостун
Статті, підписані прізвищем чи псевдо-
німом, не завжди відповідають поглядам
Редакції.
Редакція застерігає собі право ско-
рочувати статті й виправляти мову.

Обкладинка: І. Волощак.

З М І С Т

СУРМАЧ

Стор.

1. Д-р Святомир М. Фостун: НА ІСТОРИЧНОМУ ШЛЯХУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	5
2. У 25-РІЧЧЯ ПОСТАННЯ І ДИВІЗІЇ УНА. ПРИСЯГА І УД УНА	6
3. ПРИВІТ. М. Верес: ЛИСТОПАД	7
4. Юрій Тис-Крохмалюк: ЧИ ІСНУЄ ВОЄННА ДОКТРИНА?	8
5. Полк. Ю. Червоненко: ЩО ЗМІНИЛОСЯ В МІЛІТАРНИХ ОПЕРАЦІЯХ?	11
6. Микола Вінграновський: ПІСНЯ	14
7. Полк. Є. Рен: ВІЙНА У В'ЄТНАМІ	18
8. П. Карманський: 22 СІЧНЯ 1918	19
9. П-полк. Михайло Ліщинський: НАСТУП СОВЕТСЬКОЇ АРМІЇ І БОЇ ПІД БРОДАМИ	26
10. Михайло Ліщинський: ПЕЛЮСТКУ МАКУ, ВІТРЕ, ПРИНЕСИ	27
11. Сотн. І. К. Гвоздик: ПРОБЛЕМИ, ПЕРЕДБАЧАЮЧІ ЗУСТРІЧ- НИЙ ВІЙ	30
12. У 25-РІЧЧЯ ДИВІЗІЇ ГАЛИЧИНА (Промова проф. д-ра В. Кубійовича)	34
13. СТІЛЕЦЬКІ МОГИЛИ (Безіменний поет в Україні)	34
14. Майор М. Рудний: ВІЙСЬКОВІ РАНГИ В СОВЕТСЬКІЙ АРМІЇ	35
15. ЗБРОЙНА ПРОМИСЛОВІСТЬ НІМЕЧЧИНИ	38
16. ПІДЗЕМНЕ ВЕДЕННЯ ВІЙНИ	39
17. І. Яблонський: ФІЛОСОФІЯ ГЕРОЇЗМУ	40
18. Інж. П. Маслій: ЧИ ВАРТУВАЛО?	45
19. ВІЙСЬКОВА ХРОНІКА	50
20. ОГЛЯД ВІЙСЬКОВОЗНАВЧИХ ВИДАНЬ (Зладив пор. Ф. Кордуба)	67
21. ВІЙСЬКОВОЗНАВЧІ ВИДАННЯ	77
22. З ДІЯЛЬНОСТІ ОБВУ	88

« О С А »

1. Советська інвазія в Чехо-Словаччині	89
2. Що писала «Оса» 21 рік тому	91
3. Мудрощі «Оси», жарти, світлини	96

СУРМАЧ

ОБ'ЄДНАННЯ *бувших* ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

РІК 13

1968

Ч. 1-4 (38-41)

Д-р Святомир М. ФОСТУН

НА ІСТОРИЧНОМУ ШЛЯХУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

В цьому році відзначаємо окремі важливі історичні роковини — 50-річчя проголошення самостійності України; 50-річчя Листопадового Зриву; 30-річчя смерти сл. п. полк. Євгена Коновальця; 25-річчя постанови І Української Дивізії Української Національної Армії; 100-річчя постанови «Просвіти», а також 200-річчя найбільшого в Україні гайдамацького повстання, т. зв. Коліївщини.

Проголошення IV-го Універсалу, що ним проклямовано самостійність Української Держави, сталося 22-го січня 1918 року. Час від створення Української Центральної Ради до дати проголошення IV-го Універсалу був періодом великих вагань, нерішучості та політичних недоліків тієї ж Центральної Ради, яка навіть в обличчі розвалу влади в Москві заявляла ще й надалі свою лояльність супроти єдності російської імперії (Третій Універсал). Проголошення самостійності Української Держави, яка була б управнена заключувати міжнародні політичні договори, стало абсолютною konieczністю в обличчі переговорів із центральними державами, які велися в Берестю-Литовському й на яких представники Москви — Троцький і Радек — заявляли, що вони репрезентують Україну, а навіть і привезли зі собою фіктивних «репрезентантів України». Постала небезпека, що більшовики можуть бути визнані представниками України, яка ще не проголосила своєї політично-державної незалежності, а тому в Берестейських переговорах була зроблена перерва й у часі тієї перерви було проголошено в Україні IV Універсал. Після того українські делегати виїхали до Берестя і там заключили окремий договір із центральними державами.

Вже через кілька днів після проголошення самостійності України більшовицькі війська почали наступ на Київ, і горстка молодих студентів виступила проти ворога та зупинила його наступ у боях під Крутами, поклавши своє молоде життя на вівтар Батьківщини. Це діялось тоді, коли в Києві було повно старшин і вояцтва, коли вояцьку силу не було кому взяти в міцні руки, бож тодішні українські політичні провідники боялися творити українську армію й навіть вирішили та проклямували в IV Універсалі розпустити військо, бо Україні вистачить тільки... міліція. Український нарід тяжко заплатив за політичні помилки свого проводу в тих часах. Історичні події й факти згаданих часів лише вказують нам, що в слушний час українського національного зриву, українська нація мусить мати сильну революційну армію і міцний центральний провід, який зумів би згуртувати під прапором національно-визвольної боротьби всі сили українського народу й не повторив би помилок минулого.

Головний Отаман Симон Петлюра серед членів українського уряду й вищого командування Української Армії, після наради в Ялтушкові, відбутої 7-го листопада 1920 року

50 років тому в старовинному княжому городі Львові вперше від непам'ятних часів замаяли в дні першого листопада 1918 р. українські прапори, маніфестуючи відновлення української державности на західноукраїнських землях. Після довгих років війни наступав розвал австро-угорської імперії. Свідомі українські кола в Галичині почали серйозно застановлятися над питанням формування української держави на землях, що належали до австрійської імперії. Постав Народній Комітет, який у половині вересня 1918 р. скликав з'їзд українських старшин австрійської армії, що створив так зв. «Військовий Комітет». Парляментарна репрезентація у Відні, в порозумінні з Народнім Комітетом, скликала до Львова з'їзд українських послів, і цей з'їзд, що назався Конституантою, радив у Львові від 18-го до 19-го жовтня та створив Українську Національну Раду, яка приступила негайно до праці і вже другого дня проголосила резолюцію такого змісту:

«Стоячи на становищі самоозначення народів, Українська Національна Рада постановляє: Ціла українська етнографічна область в Австро-Угорщині, зокрема Східня Галичина з граничною лінією Сяну, із влученням Лемківщини, північно-західня Буковина з містами Чернівці, Сторожинець і Серет та українська смуга північно-східньої Угорщини творять одноцілу українську територію. Ця українська національна територія уконституовується оцим як Ук-

раїнська Держава. Постановляється вжити приготованих засобів, щоб це рішення перевести в життя. Взивається всі національні меншини, на цій українській області, при чому жидів признається за окрему національність, щоб вони уконституовалися й негайно вислали своїх представників до Української Національної Ради в кількості, що відповідає силі їх населення. Українська Національна Рада виготовить конституцію для створеної тим способом Держави на основах загального, рівного, тайного й безпосереднього права голосування з пропорційним заступництвом, з правом національно-культурної автономії та з правом заступництва при уряді для національних меншин. Українська Національна Рада жадає, щоб зорганізована оце в державу українська територія мала безумовно своїх заступників на мировій конференції. Теперішньому австро-угорському міністрові закордонних справ відмовляється права переговорювати в імені цієї української території».

Треба підкреслити, що українська студентська молодь та Українські Січові Стрільці дуже домагалися об'єднання українських земель, і соціал-демократ Микола Ганкевич уже на всенародньому вічі наступного дня після проголошення резолюцій склав таку заяву:

«У великій історичній хвилині, коли валяться основи старого світу, а на його руїнах росте нове життя вольних самостійних народів, що самі рішають свою долю і майбутність, Національне Зібрання українців австро-угорської держави проголошує торжественно перед цілим народом, що домаганням і метою всіх українців є з'єднання всіх українських земель, між іншими українських земель австро-угорської держави, в одну державу, що ціллю наших національних змагань є — з'єдинена, вільна, самостійна Українська Республіка».

Одночасно, поляки також готувалися до акції. 28-го жовтня 1918 р. у Кракові відбулися наради польських парламентаристів, які створили Польську Ліквідаційну Комісію, що її влада мала розтягнутися на всю Галичину. Це прискіпило чинності Української Національної Ради, й вона вирішила, що треба негайно діяти. 30-го жовтня приїхав до Львова сотник Дмитро Вітовський, як відпоручник УССтрільців, й обняв команду над українськими військовими відділами. Австрійський намісник Гуйн відмовився передати владу Українській Національній Раді, а тоді вона дала доручення військовим частинам виступити ніччю з 31-го жовтня на першого листопада й захопити Львів. Українські частини 15-го полку крайової оборони, 50-го вартівничого й 41-го супровідного куренів вийшли вночі з касарень, роззброїли воjakів-неукраїнців, обсадили всі важніші урядові будинки й вивісили на ратуші український прапор.

Захоплення Львова заскочило поляків, і вже того ж таки дня почалася боротьба між українськими військовими частинами й поляками, яка у відносно скорому часі перемінилася в українсько-польську війну, що тривала два роки. Листопадовий Зрив раз назавжди знищив польську думку про «почцівего русіна». Це був чин віднови української державности на західніх українських землях, героїчний акт, докочаний невеликим числом українських військовиків, патріотичного населення, українських політичних діячів — творцями легендарного чину.

Український нарід після Визвольних Змагань не склав зброї, ані не зрікся свого прагнення боротися за своє визволення. В авангарді визвольної боротьби стають знову українські військовики і творять Українську Військову Організацію, що її очолює сл. п. полк. Євген Коновалець. Постає ОУН, яка стає відразу в центрі української визвольної боротьби, а її очолює полк. Євген Коновалець. Він стає визначною індивідуальністю не лише серед українців, але й серед чужинців. *«Воля й певність володаря б'є з рухів цієї людини, яка загрожує зразу кільком державам і за якою поллює поліція»* — так говорив про сл. п. полк. Євгена Коновальця один із його найближчих співробітників. Чужоземні політики, які знали полк. Коновальця, вважали його дуже здібним політичним грачем, що вмів грати й вигравати на міжнародній політичній шахівниці.

Передбачаючи другу світову війну, сл. п. полк. Є. Коновалець плянував, їздив, організував, шукав прихильників українській визвольній боротьбі, дбав про розбудову ОУН, готував військовиків. Був усе в поспіху. *«Немає часу на передишку, бо події*

**Полк. Дмитро Вітовський,
один із творців Листопадового Чину
і військовий міністер ЗУНР**

**Полк. Євген Коновалець,
основоположник ОУН і перший
Голова Проводу**

назрівають і треба бути нам готовими до них. За всяку ціну, бо в історії бувають лише один раз хвилини із завдатками на перемогу» — говорив він, передбачаючи назрівання великих змін у світі, а зокрема в Європі. Був свідомий, що лише націоналізм, як нова рушійна ідеологічна сила може протиставитися комунізмові. «XX століття, — говорив він, — буде визначатися небувалим розвитком націоналізмів у всіх народів». Сьогодні бачимо як далекоглядним і передбачливим був сл. п. полк. Є. Коновалець у своїх твердженнях.

Двадцять років тому згинув на вулицях Роттердаму основоположник українського націоналістичного руху, творець нового історичного періоду в житті нашого народу. Згинув військовик, який у праці й боротьбі для української нації та України вбачав найбільше щастя і свою повинність. Його ж заповіт — боротися за визволення України аж до переможного кінця — залишився. Понесла цей заповіт на своїх прапорах Українська Повстанська Армія й Українська Дивізія, що 25-ліття її постанови цього року відзначаємо.

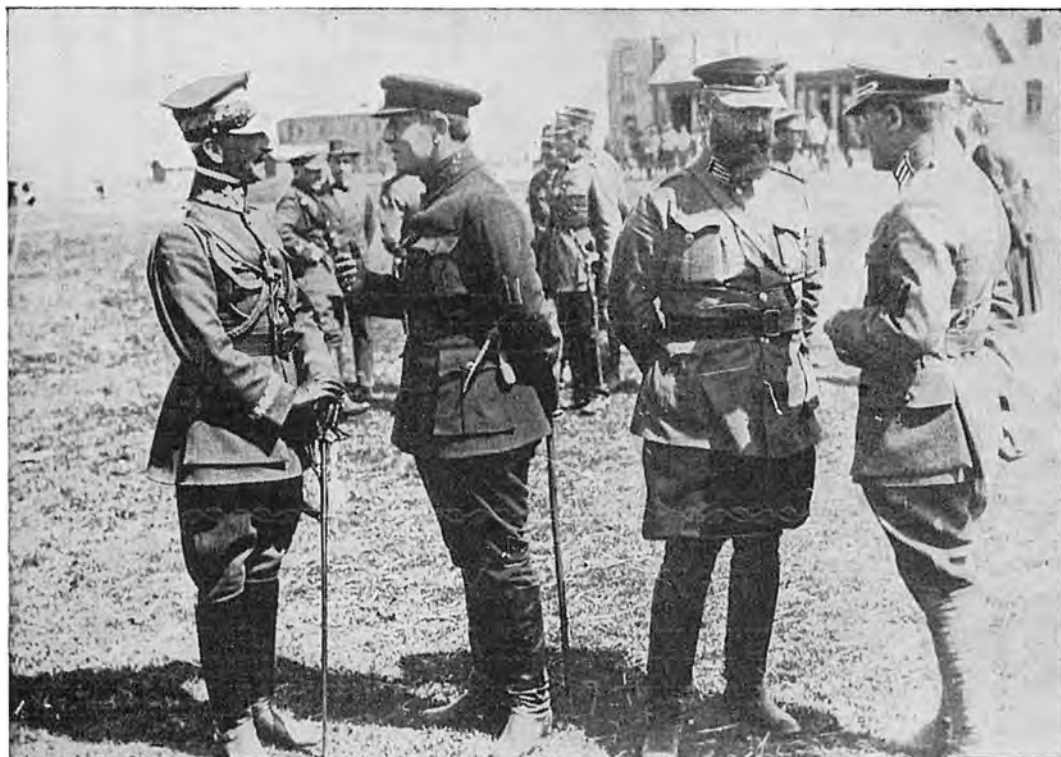
З перспективи 25-ти минулих років можна вже належно оцінити цей історичний факт вияву українського національного прагнення боротьби за визволення України, що увіковічнися в історії нашого народу постановням української військової формації — І УД УНА. Немає значення, що українські вояки були в чужій уніформі. Але вони були українськими вояками, які воювали за волю України, клали свої буйні молоді голови на кривавих брідських полях. Вони виростили й виховувалися на традиціях Визвольних Змагань та боротьби УВО й ОУН, а зміст свого життя вбачали в чесній вояцькій службі своєму народові.

Вони пішли до Дивізії, щоб на визвольному шляху українського народу ставити і свій виразний дороговказ. Вони ставили такі дороговкази в рядах УПА, вирвавшись із брідського оточення, вони писали сторінки історії в боях на фронті в Австрії й вони лишилися вірними заповітам великих предків, вірними заповітові сл. п. полк. Є. Коновальця.

Тому дуже дивно й сумно виглядало після закінчення другої світової війни, коли деяка частина українського громадянства стала відрікатися від українського вояцтва та навіть осуджувати його як німецьких колаборантів, дуже швидко забувши про те, що за допомогою того ж вояцтва в дуже багатьох випадках вона рятувалася втечею на Захід. Треба було багато праці, щоб ті, які не хотіли розуміти й доцінювати значення вишколених українських старшин, підстаршин і вояків в активах українського військового потенціалу в вільному світі, усвідомили собі, що тим тисячам українського вояцтва, яке пішло до Дивізії, щоб навчитися військового діла — не можна відмовити назви борців за визволення України. *Бо український вояк, незалежно в яких військових формаціях служив, завжди ставив добро української нації як свій найвищий закон.*

У визвольній боротьбі українського народу, що її освячує невмируща сила нашої нації, українське вояцтво стоїть і далі на своїй вояцькій стійці. Його теперішній цивільний статус не зменшує ні в чому вояцьких зобов'язань супроти України й української нації. Довгі роки перебування на чужині не зменшують, а, навпаки, ще збільшують завдання українського вояцтва у всеобіймаючому фронті української визвольної боротьби й завжди йому пригадують, що добро української нації це його найвищий закон.

»Salus Rei Publicae Ucrainae suprema lex est«.

Головний Отаман Симон Петлюра в Бердичеві у травні 1920 року розмовляє з польським генералом Лістовським. З правого боку військовий міністер УНР, полк. ГШ В. Сальський, і командир 6-ої стрілецької дивізії, полк. ГШ М. Безручко

У 25-РІЧЧЯ ПОСТАННЯ І-ї ДИВІЗІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АРМІЇ

У 25-ті роковини постання І Української Дивізії Української Національної Армії Головна Управа, Окружні Зв'язкові, Управи Відділів і Гуртків та все членство Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії у глибокій вояцькій пошані згадують світлу пам'ять наших побратимів, які полягли в завзятих боях на підблідських ланах, над Дравою і Муром, в югославських горах, під Штраденом-Когель, під Фельдбахом, Інасом, Ілайхенбергом, поклали свої буйні голови в затижних боях із ворогом на рідній землі як вояки Української Повстанської Армії, поповнивши її частини після брідських боїв. Хай пам'ять про цих українських героїчних воїнів І УД живе вічно в українському народі, бо вони віддали своє життя за найвище добро — Україну.

Хай славна пам'ять буде теж усім тим нашим побратимам, які вмерли в таборах военнопонених, за високими колючими дротами концтаборів, у понурих в'язницях, на засланні, та відійшли у вічність, вистоявши гідно на своїй вояцькій стійці, на службі рідного народу й Батьківщини.

В 25-ліття постання І УД УНА вітаємо з глибокою синівською любов'ю і найвищою пошаною Іх Ексцеленцію Архиепископа Кир Івана Бучка за Його благородну поміч і моральну опіку Дивізією, в часі її перебування в полоні, а також за Його щире зацікавлення життям і діяльністю кол. вояків І УД УНА у вільному світі.

Шлемо наш вояцький дружній привіт гоголовнокомандуючому Української Національної Армії, ген.-полк. Павлові Шандрукові, ген.-пор. Михайлові Кратові та бажаємо їм кріпкого здоров'я, багато сил і успіху в праці для українського народу.

Щиросердечно вітаємо всіх старшин, підстаршин і вояків І Української Дивізії УНА, розкинених тепер по всьому світі — в Британії, в далекій Австралії, в безмежній своїм простором Канаді, в життям кипучій Америці, в Європі, в Україні та в різних країнах і республіках поза залізною заслоною, і бажаємо Вам, друзі по зброї, багато щастя, здоров'я, сили й витривалости у Вашому житті й служінні Україні. Нас усіх, кол. вояків І УД, роз'єднують далекі простори, але зате єдне нас міцно одна велика, свята ідея — боротьба за визволення й усамостійнення України.

Вітаємо Вас усіх дружнім вояцьким привітом у твердій непохитній вірі, що під прапором визвольної боротьби, дійдемо з нашим народом до великої мети — Української Самостійної Соборної Суверенної Держави!

Лондон, 28 квітня 1968 р.

ГОЛОВНА УПРАВА ОБВУ

ПРИСЯГА І. УД УНА

»ПРИСЯГАЮ ВСЕМОГУЧОМУ БОГОВІ ПЕРЕД СВЯТОЮ ЙОГО ЄВАНГЕЛІЄЮ ТА ЖИВОТВОРЯЩИМ ХРЕСТОМ, НЕ ШКОДУЮЧИ НІ ЖИТТЯ НІ ЗДОРОВ'Я, СКРІЗЬ ТА ПОВСЯКЧАСНО ПІД УКРАЇНСЬКИМ НАЦІОНАЛЬНИМ ПРАПОРОМ БОРОТИСЯ ЗІ ЗБРОЄЮ В РУКАХ ЗА СВІЙ НАРІД І СВОЮ БАТЬКІВЩИНУ — УКРАЇНУ, СВДОМИЙ ВЕЛИКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРИСЯГАЮ, ЯК ВОЯК УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІЙСЬКА, ВИКОНУВАТИ ВСІ НАКАЗИ СВОЇХ НАЧАЛЬНИКІВ СЛУХНЯНО Й БЕЗЗАСТЕРЕЖНО, А СЛУЖБОВІ ДОРУЧЕННЯ ТРИМАТИ В ТАЄМНИЦІ. ТАК НЕХАЙ МЕНІ В ТОМУ ДОПОМОЖЕ БОГ І ПРЕЧИСТА МАТИ«.

ПРИВІТ У 25-РІЧЧЯ ПОСТАННЯ ДИВІЗІЇ

Головній Управі, Крайовим Управам, Управам Станиць і всьому Дорогому для мене Вояцтву Братства 1-шої Української Дивізії шлю свої найкращі побажання у 25-річчя з часу її заснування.

Вірю, що після перемоги над московським ворогом-тираном Славне Вояцтво Дивізії святкуватиме 50-річчя у своїй золотoverхій столиці — Києві.

До того часу бажаю Вояцтву й Родинам у добрім здоров'ї та щасливім житті бути готовими до відновлення боротьби за Соборну, Велику й Могутню Українську Державу.

З палким вояцьким привітом

Павло Шандрук
генерал-полковник

М. ВЕРЕС

Л И С Т О П А Д

Мов перший грім з небесної аркади,
Що шле землі розмаю ніжний день,
Пройшло над краєм Перше Листопада
Каскадом волі, радости й пісень.

І в кожному домі вирости фронтови,
Здійнявся, завирив, помолодшав Львів,
Коли струснув його гранітне лоно
Ритмічний крок маршуючих стрільців.

Стрілецький спів!... А з ним світліші мури,
І сонце в барвах Княжої Гори,
Гудуть дзвіниці срібно-сиві Юра,
І чутно їх в найдальшому дворі.

Прокинувся Чортків, Галич, Коломия,
Тернопіль, Збараж. До Дністра-ріки
Лунають дзвони, листопад леліє,
Ідуть, ідуть і йдуть січовики.

А їм назустріч пісня журавлина
Несе привіт крилатий з-за Збруча,
Співзвучний шум безкрайної рівнини,
Нестримний лет одвічного клича.

То — клич Дніпра, то сила Ненаситця,
Осанна круч, лиманів, міст, станиць,
То Лаври дзвін з далекої столиці,
То голос Володимира дзвіниць,

То тріумфальна рокотінь Софії
І велич днів, і слава і бої
Звіщають всім, що чином стала мрія,
Про Край воскреслий відомлять краї.

І в дню осіннім зеленіють луки,
І, наче в травні, кожний квітне сад, —
Сьогодні міцно і сердечно руку
Потис як брату Січню Листопад...

... Хай спомин це... А Край — нехай руїна,
Та в серці в нас ніколи не вмира
Ні німб святий страждальної Вкраїни,
Ні дух цілющий рідного Дніпра.

І ми — закинуті в чужинні гради —
Стійкі, незламні віримо в одне:
Прийде ще день і Січня й Листопаду,
Свою вогненну руку простягне

І оживить Богдана й Княжих Левів,
І проти стягу молота й серпа
Підуть у бій із Тризубом сталевим
Нащадки Січі — лицарі УПА.

І знов заллється дзвонами Софія,
Печерськ і Лавра, Володимир, Юр, —
Від міста Льва по Злотоверхий Київ
Сколише землі перегук бандур,

І встане Він, мов ранку зітх духмяний,
З розмайним співом гір, степів і рік,
Наш гордовитий Край князів-гетьманів,
Щоб вічним квітом квітнути повік!

ЧИ ІСНУЄ ВОЄННА ДОКТРИНА?

Военна доктрина, в розумінні національної, не має досі окресленої дефініції. А проте, хто зі старших військовиків не пам'ятає розмов на тему цієї доктрини в роках після Визвольних Змагань? Згідно з тогочасною думкою, брак воєнної доктрини мав бути однією із причин наших невдач у визвольних війнах. На цю тему друкувалися численні статті й навіть книжкові видання, а про неї, хоч, може, зрідка, говорять та пишуть і досі.

Перед нами виникає питання — що це таке національна воєнна доктрина й чи вона актуальна в наші часи та на майбутнє?

Можна сказати, що воєнна доктрина — це цілість мілітарних питань найвищого рівня, в яку включається також психіка нації, здібності й нахили вояків до тієї чи іншої тактики, питання типів стратегії тощо.

Прикладом служити може психіка українського вояка. Із власного досвіду в УД УНА знаю (а про це знають, напевно, й інші старшини), що український вояк різнився від німецького в багатьох прикметах. Коли, скажімо, німцevi дали наказ перебувати в певному місці й відбивати ворога до 6-ої години, то він, не питаючи ні про що, цей наказ виконував. А от українському воякові краще було пояснити, чому він має стояти до 6-ої години й не допускати ворога (приміром, щоб його частини могли зайняти інші становища, або перевести без будь-яких несподіванок зміну частин фронту). Знаючи своє завдання, український вояк виконував його краще від німецького й певніше, бо його не непокоїли ніякі думки — «чому й навіщо»). Отже, цей малий приклад може служити як невеличка прикмета, яку слід брати під увагу при опрацюванні національної воєнної доктрини.

Для того, щоб відповісти на друге питання — чи існує в сучасних умовах во-

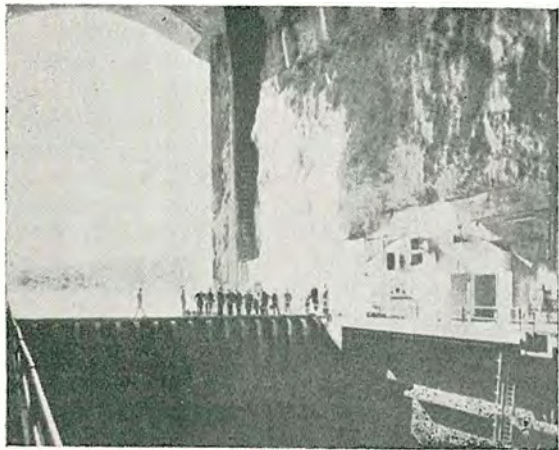
енна доктрина — треба поглянути на історію і простудіювати праці Клявзевица, який говорить, що воєнна доктрина існувала з давніх часів аж до першої світової війни, й на це були засадничі причини. Держави тогочасної Європи мали стійкий характер — і господарський, і політичний. Союзи між державами були справжніми союзами і тривали цілі десятиріччя. Індустріальні країни були такими довгі роки й домінували над убогими, чи сільськогосподарськими, які потребували також десятиліть, щоб поставити свою індустрію на потрібний рівень. Не було теж великих змін в озброєнні, в тактиці й у стратегії. Бої відбувалися за тривалими законами, про які читаємо в Клявзевица та в інших авторів, а на практиці бачимо їх у воєнних діях тодішніх полководців.

У такій ситуації висувалися на одне з важливих місць національні прикмети вояка. Франція базувала свою оборонну стратегію на лінії Мажіно, Англія ще й далі вірила в могутність своїх військово-морських сил, а Німеччина, яка була не в стані вести довготривалих війн, та з уваги на прикмети німецького вояка, вирішила стосувати доктрину офензивних воєн.

Не бракувало також передбачень визначних світових політиків про наслідки великих воєн, а ці передбачування чи пророкування мали свій вплив як на воєнні доктрини, так і на стратегію у майбутній війні. Так, британський міністер закордонних справ, лорд Лендсдаун, перед першою світовою війною, з огляду на появу автоматичної зброї, зокрема кулеметів, пророкував, що ця війна означатиме «руїну цивілізації світу». Перед другою світовою війною європейська преса із садистською розкішню розписувалася про знищення людства бойовими газами так само, як тепер пророкує чорні роки й поворот до кам'яної доби від атомної зброї. З другої сторони, Чемберлен,

після договору з гітлерівською Німеччиною у Мюнхені, висловився, що перед людством стоять роки мирного існування й добробуту, а в 1964 році президент ЗСА Джонсон пророкував, що наступні роки принесуть мир у світі, якого наша планета не мала від 1914 року!

Як бачимо, всі ці високопоставлені особи помилялися, і це є пересторогою для кожного: не пророкуй ні начорно, ні набіло, бо все на світі стало нестійким і непевним. Несподівано й у дипломатії, і в політиці з'явилися нові звичаї, але й вони змінюються майже до границь повного заперечення. Замість однієї великої війни, маємо багато малих (чи то воєн, чи революційних рухів, чи просто партизанських акцій), чуємо про погрози, які не виконуються, або про мирні наміри, які суперечать дійсним подіям. Атомна зброя

**Шведські протиатомні сховища
у скелях над фйордами**

стала засобом пропаганди й застрашування лякливих жителів Заходу, або навпаки.

Все почалося з другої світової війни, коли Третій Райх був змушений прийняти стратегію блискавичної війни, поперше, тому, щоб нею заскочити сильнішого ворога, а, подруге, тому, що Німеччина для ведення довголітньої війни не мала належного озброєння й не посідала необхідних для цієї мети господарських засобів. Ізраїльсько-арабська війна та-

кож була блискавичною, бо тут ішлося в першій мірі про заскочення арабських держав, іще заки вони переведуть повну концентрацію своїх сил та заки оточать Ізраїль політично. Заскочення без виповідження війни й доконані цим факти принесли Ізраїлеві перемогу. Але на як довго? Війна прийшла нагло, без формального виповідження, а закінчилася без миру, тому виникає питання — чи справді вона закінчилася? Перед нами, отже, новий тип війни: вона є, і її немає. Такий стан, як нині, може існувати досить довго й кожного дня може закінчитися новими битвами на зразок останньої з Йорданією. А партизанська війна у В'єтнамі в останніх місяцях набирає характеру битв регулярних військ, що, зрештою, є засадою тактики Мао Тсунгунга (гл. мою статтю у «Визвольному Шляху» ч. 6-7, 1967).

Малі війни фактично є тереном розгри поміж великими імперіями. Не зважаючи на те, що і преса, й заяви політичних лідерів З'єднаних Стейтів Америки говорять багато про небезпеку з боку червоного Китаю, у військових публікаціях знаходимо ясне становище: коли в політиці дискутуються і проводяться менше чи більше реальні акції для здійснення ксєкзистенції, то дійсність є цілковито іншою. Отже, величезні фінансові засоби призначаються для переговорів в озброєнні не проти Китаю, а проти Советського Союзу. Не говориться теж, або досі не говорилося, що поза лаштунками малих воєн і революційних рухів стоїть потуга Москви. Пропаганда за ксєкзистенцією створює серед громадян ЗСА тенденції вірити в здійснення цієї ксєкзистенції, і тому виникає певного роду шок, коли з-поза світових подій визирає справжнє обличчя ситуації: ворог ч. 1 — це Москва. Такий шок до деякої міри оправданий, бо люди вірять у те, що співжиття начебто наладане. Здається, вірять у таке безглуздя й деякі наші еміграційні кола, про що можемо читати в їхніх журналах та інших публікаціях.

Перегони у зброєнні є коштовні й дуже непевні. Трапляється так, що поки нові проекти літаків, ракет і тактичної атомної зброї перейдуть із креслярських столів до продукції, їх уже стримують нові

винаходи й нові конструкції. Коли взяти під увагу той факт, що від проекту до реалізації нової зброї проходить щонайменше два-три роки, то не буде дивною, що нові проекти переганяють старіші й усе починається від початку. В додатку до цього, треба рахуватися з постійними змінами у продукції зброї, і то змінами з обидвох сторін: наприклад, перевага атомних підводних човнів по одній стороні викликає посилену їх продукцію другою стороною. Так представляється справа в ділянці всіх родів зброї.

Не менші поступки в техніці війни зроблені й у космічній зброї, з якої у дії є наразі «космічні шпигуни» (подробиці гл. в моїй статті: Богдан Коринт «Погляньмо у майбутню війну 19...?». В додатку до цього, змінюються — припускаємо — театри війни. Коли недавно ще говорилося, що третю світову війну можуть викликати події в Азії, бо Європа є найспокійнішим континентом, то дійсність останніх місяців дає зовсім інший образ. Концентрація військово-морських сил Советського Союзу на водах Середземного моря вже викликала занепокоєння в Європі, бо, властиво, вона означає оточення європейського континенту, а тим самим і збройних сил НАТО.

Ситуацію робить іще більш непевною поява нової потуги — комуністичного Китаю, що виступає одночасно і проти СРСР, і проти ЗСА, але ніхто не в стані передбачити, яке становище займе ця країна із 700-мільйоновим населенням, коли дійде до світового конфлікту.

Готування до партизанських дій у країнах Південної Америки створює постійну небезпеку. По деяких державах цього континенту червоні партизани вже діють, хоч і в доволі скромних розмірах, а в інших вони щойно переходять організаційну стадію. Централія на Кубі забезпечує їх інструкторами та зброєю — як советської, так і китайської продукції. В останньому часі виникло розходження між Кубою і Советським Союзом, що торкається стратегії партизанських дій. СРСР обстоює конечність здержати терміни виступу в малих війнах, а червоний Китай висловлює зовсім протилежне. Це довело до того, що советська розвідка ви-

дала Че-Гевару в руки болівійської влади, а в результаті Фідель Кастро виступив проти Москви, підтримуючи китайську політику.

Додаймо до цього, що комуністичні лідери вирішили перекинути партизанські акції на терен ЗСА, а оскільки тут немає для них відповідних теренів (лісів, гір, безлюдних просторів тощо) — прийшла постанова практикувати дії партизанів у містах. Це цікава тактика, й за нею варто слідкувати нашим військовикам.

Але при цьому виникає нове питання — чи в таких умовах існує можливість удержання гіпотетичної «національної» військової доктрини в будь-якій нації, а в тому й українській? Ціхою сучасних воєн не є цупке тримання обмеженої стратегії війни, а, навпаки, можливо найнесподіваніший для ворога перехід від однієї стратегії до іншої. Поруч із цим, треба використовувати всі труднощі, існуючі на ворожій території — національні проблеми в Советському Союзі, расові в З'єднаних Стейтах Америки, як також труднощі економічного, наукового і психічного характерів та ними від випадку до випадку зручно керувати. Котра сторона частіше і з більшим успіхом змінюватиме свою доктрину — та сторона швидше заскакуватиме противника своїми бойовими й політичними діями.

Добрим прикладом готування до війни й малих воєнних дій є ЗСА. Коли в Советському Союзі існує заборона вільної думки населення, а про все рішає диктатор і терором Кремль, то дуже трудно довідатися, які є настрої цього населення та яку справжню силу має Москва. В З'єднаних Стейтах Америки — навпаки. Тут критика урядових рішень є свободна, а публічні вияви невдоволення, часом дуже широких розмахів, та навіть явні протиамериканські виступи, часто організовані комуністичними силами, — безкарні. Різномірні вислови преси чи політичних лідерів ЗСА створюють на перший погляд враження хаосу думок і психічного наставлення американського громадянства до воєнних подій. При такому стані речей советська розвідка у ЗСА не має великих труднощів, натомість амери-

канській багато важче діяти в ССРСР, з його безмежним терором.

Такий стан існує сьогодні. Але завтра може прийти цензура чи якісь інші обмеження, коли їх застосування виявиться доцільним і потрібним у демократичній державі. Тому національні військові доктрини належить відкласти до архівів і використовувати їх тільки у тій мірі, в якій військові академії учать курсантів мистецтва ведення модерної війни, базуючи його на зразках минулих класичних воєн.

Зате наші відповідальні чинники повинні звернути увагу на різноманітність

стратегії і тактики у всяких малих війнах та серед різних народів і достосувати їх до потреб успішної дії української нації, коли ця дія стане необхідністю. В цій галузі велике значення має досвід Української Повстанської Армії, а для стадії переходу від партизанської тактики до боїв регулярних армій — досвід І УД УНА та другої світової війни взагалі. Тими справами вже сьогодні мусить цікавитися українські військовики, яким доведеться відігравати важливу роль у слушний час нової визвольної боротьби України.

Полк. Ю. ЧЕРВОНЕНКО

ЩО ЗМІНИЛОСЯ В МІЛІТАРНИХ ОПЕРАЦІЯХ?

Оперативне мистецтво являється зв'язковою ланкою поміж стратегією і тактикою. На підставі стратегічного плану розробляються армійські та фронтові наступальні чи оборонні операції. Командувачі фронтами й арміями ставлять бойові завдання підлеглим військам, определяють організацію й ведення бойових дій у тактичній ланці. Так взаємно в'яжуться і взаємно обумовлюються стратегія, оперативне мистецтво й тактика.

У зв'язку з революцією у військовій ділянці, завершена моторизація та механізація військ, з'явилися нові види ракетної, авіаційної, артилерійської, інженерної, електронної і їм подібної бойової техніки, зросла питома вага панцерних військ. Основним середником доставки ядерної зброї до цілі стали ракети й виникла можливість наносити масовані удари на великих площах і віддалях. Ось чому характер бойових дій різко змінився.

Як відомо, оперативне мистецтво досліджує армійські та фронтові операції. За своїм видом ці операції також бувають армійськими і фронтовими, а за характером — наступальними або оборонними.

Їх розмах залежить від ширини смуги бойових дій, їх тривалости, середньодобових темпів наступу, глибини операції тощо. В них братимуть участь суходільні війська, летунство, військово-морська флота, війська протиповітряної оборони країни.

Деякі мілітарні експерти твердять, що в сучасній війні наземні операції вже не є потрібними, бо перемогу можна забезпечити силами малої армії та ракетно-ядерними ударами по найважливіших об'єктах противника. Це — одна з різновидностей теорії «гудзикової війни». Вона не нова. В роках другої світової війни численні військові діячі ЗСА й Великобританії вважали, що з допомогою летунства можна «вибомбардувати» Німеччину з війни, але історія довела, що досягнення перемоги вимагає об'єднаних зусиль усіх видів і родів військ, масових армій.

Ракетні війська можуть розбити своїми ударами головні групування ворожих військ на театрі воєнних дій і важливіші ворожі економічні й політичні центри. Однак розгром усіх військ противника є під силу лише суходільним військам,

військам протиповітряної оборони, військово-морській флоті, летунству. Це означає, що оперативне мистецтво збереже свою роль і у ракетно-ядерній війні, але воно стане ще складнішим і багатостороннішим.

Бойові дії з приміненням ракетно-ядерної зброї вимагають величезного напруження фізичних і моральних сил особового складу, вони відрізнятимуться рішучістю поставленої мети, швидкістю й високим маневруванням військ. На відміну від минулих воєн, у майбутній часто може не бути суцільної лінії фронту. Він розчленується на окремі вогнища й напрямки, з'являться проміжки між військовими частинами і з'єднаннями, не виповнені військами. Війська діятимуть без ліктьового зв'язку із сусідами. Застосування нової зброї викличе величезні втрати в людях і техніці, масові руїни, виникнуть розлогі площі радіаційного, хемічного та бактерійного зараження.

Могутні удари ядерної зброї створять умови для повного і швидкого розгрому противника вогнем і ударами танкерних, мотострілецьких формацій, артилерії, летунства та інших середників.

У роках другої світової війни основною умовою успішного проведення наступальної операції був своєчасний прорив оборони ворога. Як правило, вона спиралася на могутні інженерні споруди та насичувалася військами й вогневими середниками. Найміцнішою являлася тактична (перша) зона оборони.

Для прориву такої оборони на вузьку дільницю фронту звичайно стягалася багато піхоти, танків, артилерії, мінометів, бомбардувального і штурмового летунства.

В сучасних умовах прорив оборони легше досягнути ядерною зброєю. Адже ж тротильовий еквівалент 300 гармат, коли кожна з них вистрілить по 100 разів, становитиме близько півтори тисячі тонн. А ядерна бойова головка, навіть малогабаритна, має тротильовий еквівалент до двадцяти тисяч тонн.

Після нанесення ядерного удару по концентраціях ворожих військ головним

завданням буде знищення його ядерних засобів, без чого не можна розраховувати на успішний наступ. Вслід за знищенням цих засобів (атомної артилерії, ракет і тактичного летунства) до стрімкого наступу підуть загальновійськові й танкерні частини.

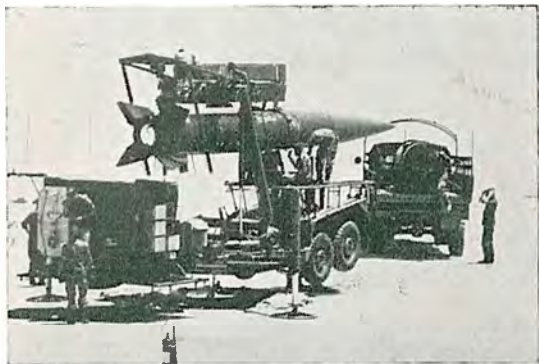
При цьому незвичайно зросте розмах наступальної операції та поширяться смуги наступів окремих з'єднань. Згідно з поглядами американських мілітарних експертів, піхотна дивізія зможе наступати в смузі від 10 до 20 кілометрів, а армія — в зоні до 160 кілометрів завширшки, тобто в 2-5 разів більше, ніж у минулій війні. Це пояснюється збільшеними бойовими можливостями військ і стремлінням до їх зосередження для скорочення втрат від ядерних ударів противника.

Збільшиться і темп самого наступу. В найуспішніших операціях другої світової війни він становив 30-40 кілометрів на добу. Але на останніх маневрах військ НАТО розроблявся наступ зі швидкістю 60-70 кілометрів на добу. Існують можливості ще більшого темпу, бо сучасні війська повністю моторизовані. Вогневу взаємодію з танкерами піхота зможе здійснювати, наступаючи на танкерних транспортерах, тому атаки розстрільними стануть дуже рідким явищем. Високому темпові наступу сприятимуть і примінення повітряних десантів. Використовуючи висліди ракетно-ядерних ударів, десантники будуть здатні захопити і втримати до часу прибуття головних сил важливі об'єкти й рубежі та знищити ядерні засоби ворога.

Різко зросте і глибина бойових завдань в операції. На вишколі у ЗСА, наприклад, глибина завдання в армійській операції досягала 200 кілометрів.

Характерною особливістю кожної операції зробиться широке маневрування військами й вогнем. Війська будуть зосереджуватися для нанесення удару, розосереджуватися для охорони від ядерних середників противника, обходити дільниці зараження або поборювати їх повітряним шляхом. Маневрування вогнем — швидке перенесення ударів ракетних

військ і артилерії з одного об'єкту (рубежа) на другий — на відміну від минулого часто не потребує зміни стартувальних ракетних позицій. Адже далечінь полету ракет перевищує дальнєбійність артилерійських систем у десятки й сотні разів. Сам маневр вогнем придбав панівну роль, бо створює сприятливі умови для навалного наступу маневруючих військ.

Американська ракета близького засягу

Ясно, що коли буде наступальна сторона, з'явиться й оборонна. Від оборони вимагатимуться протиатомна стійкість і збільшена активність. Протиатомна стійкість оборони досягається інженерним устаткуванням даної місцевості, використанням її захисних середників, індивідуальних і колективних засобів захисту, техніки, умілим керівництвом військами й активністю їхніх дій.

Нова зброя незвичайно поширила арсенал активних засобів оборони. Її основу становитимуть ядерні удари по ворогові, вогонь артилерії, удари танків і летунства, широкі маневрування та контратаки. Нанесення ядерних ударів по наступаючому противникові дозволить оборонцям не тільки зупинити його, але й самим перейти до протинаступу. Як бачимо, оборонна операція може перейти в наступальну на протязі значно коротшого часу, ніж це було в роках минулої війни.

Внутрішня оборонна смуга набуде цілковито іншого вигляду. Замість су-

цільних зон оборони, насичених військами й бойовою технікою, з'являться окремі райони й позиції, розосереджені по лінії фронту й особливо в глибину. Це збільшить розмах оборонної операції, а фронт і глибина оборонних смуг окремих з'єднань зростуть. Так, наприклад, піхотна дивізія ЗСА займає в обороні район від 20 до 25 кілометрів по фронтовій лінії і 25-30 кілометрів у глибину. Обшир оборони дивізії досягає 500-800 квадратних кілометрів. На такій площі в миттєвій війні могли розлюкуватися 10-15 дивізій. Смуга оборони армії ЗСА зросте до 150 кілометрів у ширину й до 80 кілометрів у глибину.

В наші часи можливі війни навіть без примінення ядерної зброї. Та й у ракетно-ядерній війні в деяких випадках суходільні війська, летунство й військово-морська флотія вестимуть бойові дії без цієї зброї. Вони мають вельми досконалі звичайні середники збройної боротьби. Різко зросла вогнева сальва моторизовано-стрілецької дивізії теперішніх суходільних військ. Вона тепер має більше танків, як мав механічний корпус у роках другої світової війни. Набагато збільшилася і її ударна сила, бо мотострілецькі підрозділи посаджені на панцерні транспортери. Вона може наступати далеко швидше, ніж наступали панцерні з'єднання в останніх операціях другої світової війни. До того ж наявність плаваючої бойової техніки й танків, здатних поборювати водняні перешкоди, дозволяє так й дивізії форсувати їх у марші.

Сучасне оперативне мистецтво постійно удосконалюється, розробляє науково обґрунтовані форми і способи ведення бойових дій, відповідно до нових засобів збройної боротьби.

ЧИТАЙТЕ,

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

Й ПОШИРЮЙТЕ

»СУРМАЧ«

П І С Н Я

Грім грому, блискіток аркани,
І ядра хмар, корогви неба змерклі.
Тремтять з відбитими ногами і руками
Козацькі черепи під Берестечком в церкві.

Тремтять козацькі черепи в зовиці,
Звуть-кличуть ноги свої, руки і шаблі,
І коней кличуть, порох і сулиці,
Себе — живих — звуть-кличуть із землі.

Та не біжать їм коні із долини,
І порох змок, з очей-калиновіть.
Вони ж кричать, бо голос України
Вчувається в кривавиці століть.

Грім грому, хмари сріблом куті,
Сум'яття душ, у серці крик сичів...
Мовчать козацькі черепи, забуті
Під Берестечком в церкві уночі.

Полк. Є. РЕН

ВІЙНА У В'ЄТНАМІ

З початком 1968 року події у В'єтнамі набрали такого характеру, що вже не можна говорити про їх «льокальне значення», бо вони можуть стати зародком чогось загальносвітового. Ці події большевицька пропаганда використовує, і тоді, коли американці гинуть по-геройському не за свою справу, а за справу цілого світу, «таємна рука» влаштовує демонстраційні походи проти в'єтнамської війни. Навіть у Берліні, який у 1948-1949 рр. був урятований американцями при допомозі повітряного постачання й ціною великих зусиль, тим самим таємним силам удається в лютому б. р. zorganizувати протест студентів проти війни у В'єтнамі. Й це стається тоді, коли є повно документів про жорстокі вбивства, поповнені в'єтконгцями не лише над вояками на фронтах, але й над членами їхніх родин. Звідкіля ж береться можливість такого спротиву на Заході проти тих, які власними грудьми боронять світ від експансії комуністів?

Щоб це зрозуміти, треба бодай дуже коротко пригадати собі події у В'єтнамі від часів імператора Наполеона III, коли

французи в цій країні з'явилися вперше. Їхня колоніальна політика викликала спротив тубільного населення не лише проти них самих, але і проти Заходу в нинішньому розумінні цього слова. Як же виглядала ця політика?

Тодішній колоніальний губернатор одразу відсунув усіх в'єтнамців од участі в адмініструванні країни. Пізніше в'єтнамські службовці займали вже досить високі урядові становища, але, наприклад, коли провінційний губернатор в'єтнамець одержував місячну платню у висоті 300 піястр, то звичайний французький поліцист діставав 350. Аналогічно виглядало й усе інше, тож не дивно, що ще в 1896 році виникає спротив т. зв. «учених». Французи його ліквідують, але він дає початок національному пробудженню, яке, радикалізуючись усе більше й більше, в 1945 році набирає революційний характер.

Всі в'єтнамські національні зриви одразу поєднуються із соціальними, й цей факт використовують комуністи, хоч на початках вони дуже добре маскуються. В часі другої світової війни В'єтнам оку-

пують японці, а коли вона закінчується, французи стараються знову зайняти «свою колонію». Але проти них невдовзі вибухає партизанська війна. Виникає цікаве питання — як місцеві комуністи опановують північно-в'єтнамські обшири?

Славнозвісний Го Чі Мін, син одного з учених, які викликали в останніх роках минулого століття вищезгаданий спротив, що швидко був ліквідований французами, стає організатором в'єтнамської «національної революції», але вона для нього грає роль трампліну для скоку до комунізму. На комуністичні ідеї були дуже податливі кадри бідної інтелігенції та безземельні або малоземельні рільники, які втратили свої землі внаслідок колоніальної політики французів. Наприкінці 1955 року, тобто під час закінчення визвольних змагань В'єтнаму, на його території нараховувалося 58% безземельних рільників, а 39% їх мали менше як по 5 гектарів поля. До того ж у країні ще до 1925-1927 років процвітала торгівля людьми, а річний зарібок пересічного в'єтнамця виносив усього 710 франків у той час, коли європеець заробляв 50.000 франків.

Тому кожні змагання за незалежність ставали рівночасно і соціальними змаганнями та велися під кличем покінчення з визиском і соціальною несправедливістю. Ті ж національні сили, які починали боротьбу за визволення без належного розв'язання цієї пекучої соціальної проблеми, мусіли бути засуджені на невдачу. Слід признати, що французи, проти яких велася боротьба, зробили для розбудови країни досить багато. Наприклад, для впорядкування кавчукових плантацій вони, від 1900 року почавши, викорчували 110.000 гектарів пралісів, але доходи з цього пішли в кишені чужинців. А з освітою справа стояла зовсім погано. На початку країна мала тільки один університет у Ганою, нараховуючий 547 студентів.

Нічого дивного в тому, що вже 1927 року організовується т. зв. «В'єтнамська Національна Партія», яка розбудовує свої клітини на взір Комуністичної Партії Советського Союзу. Через два роки вона вже має 120 клітин із загальною кількістю 1.500 членів. На початках Го Чі Мін

закладає «Союз Революційної Молоді» й видає циклостилеву газетку тиражем 100 примірників і безперервно пише в ній тільки про національне визволення, підкреслюючи, що пролетарська революція може наступити тільки після революції національної, як її друга фаза. Рівночасно, московські вчителі вишколюють у Китаї перших в'єтнамських комуністів. В 1930 році Індонезія вже має свою власну комуністичну партію, а вже 11. 9. 1945 року кліка очолених Го Чі Мін-ом комуністів проголошує, що тільки комуністична партія перебирає правління в «Тимчасовому Уряді В'єтнамської Демократичної Республіки», а в південній частині В'єтнаму той же Го Чі Мін створює «Уряд Національної Оборони».

Як велася в'єтнамська війна досі?

Ще в 1950 році вона мала характер війни партизанської. Посідаючи в такій війні досвід, французи були певні, що її швидко зліквідують своєю технічною перевагою та добрим вишколом старшинського корпусу в партизанській тактиці.

Силами в'єтконгу керував у той час генерал Гіап, і його протифранцузькі акції велися більш-менш за таким самим зразком, який застосовує в'єтконг і сьогодні. Малочисленні (переважно місцевого походження) й легко озброєні партизанські з'єднання дуже часто й у багатьох місцях практикували одночасні напади на другорядні оборонні пункти французів. Це змушувало їх творити щораз то більше таких оборонних пунктів та не давало змоги їм пересувати зібрані з різних пунктів сили в якесь одне місце, бо всюди існувала можливість нападу, а звідусіль надходили оголошення про присутність ворога, хоч часто й переборщені.

Таку тактику застосовували й європейські партизани в роках другої світової війни, але в'єтнамська партизанка відрізняється від європейської тим, що вона по-азійському безоглядна й жорстока. Вирізувати на очах цілої родини нутрощі живій людині й тільки за те, що вона мусіла виконувати призначену їй державною службою, — це не війна, це бандитизм найвищого ступеня. А вбивства дітей вояків, які боронять свій край перед

комунізмом, нагадують нам факт із сином сл. п. Командира УПА Романа Шухевича-Чупринки Юрком: його арештували п'ятнадцятилітнім юнаком і вже 19 років тримають в ув'язненні за любов батька до України! Як бачимо, в'єтнамські комуністи пройшли добру московську школу.

Тактика в'єтконгу змушувала французів до забезпечування своїх оборонних пунктів щораз то численнішими залогами й більшим технічним вирядом. Це роздрібнювало їхню загальну бойову силу, яка була їм необхідна для активної дії, для ведення офензивних боїв, для розгрому більших формацій ворога. Для прикладу можна подати, що на таких оборонних пунктах (німецькі «Штіцпункти») знаходилося аж 82.470 вояків, плюс 7.515 підстаршин і 1.080 старшин, які диспонували 9.714 машиновими крісами, 1.225 мінометами, 426 протипанцерними гарматами і 125 польовими гарматами.

Не треба бути великим стратегом чи тактиком, щоб обрахувати те, наскільки послабила французьку армію як у людях, так і в бойовому виряді така не конечна оборона вищезгаданих пунктів. Слід звернути увагу ще на одну річ: у ті часи партизани ще не вживали панцерів, то з якою метою на цих пунктах було так багато протипанцерних гармат? А коли великі військові з'єднання вирушали на виконання якогось важливого завдання, то вони мусіли бути добре забезпеченими з усіх сторін, щоб не потрапити в оточення партизанів, і з цієї причини щонайменше одна третина сили кожного з них не мала змоги брати участі в головних боях, скерованих на знищення більших партизанських відділів. До сказаного треба додати ще й той факт, що партизани нападали на ударні французькі групи лише малими з'єднаннями й діяли т. зв. «комарними укусами». Вони, одначе, непокоїли французів, а тим самим ослабляли їх фізично й морально під час маршів.

На відміну від французьких, великі комуністичні формації знаходилися в якомусь певному місці, не були втомлені ні маршами, ані боями, очікували французів й ударили на них несподівано, здо-

буваючи перемогу за перемогою. В додатку до всього, французькі війська не мали достатньої кількості необхідного мілітарного випосаження. Ось порівняння їхнього виряду з вирядом американців. У 1949 році французи скинули на територію цілого Індокитаю 834 тонни бомб, а американці в 1965 році вжили на бомбардування Бунг Гоа біля Сайгону понад 4.000 тонн. Французи мали в 1954 році 28 бойових літаків, американці в 1965 — 700. Крім того, американці мають полем бою лише одну четверту частину простору, який мали французи.

Недостатнє мілітарне випосаження французького експедиційного корпусу та неправильна тактика у веденні боїв довели до того, що комуністи знищили на магістралі ч. 4, пробігаючій поміж Лянгзон і Као Банг, великий відділ французького регулярного війська, а катастрофа під Дієм Бієн Фу викінчила французів остаточно.

Твердження, що всюди бути сильним значить всюди бути слабим, справдилося. Не можна одночасно боронити таку велику кількість пунктів і одночасно мати силу до офензивних дій. Ще й нині на Заході є такі «моральні» одиниці, які кажуть, що в'єтконг — це партизани Південного В'єтнаму, не маючі ніякої допомоги з півночі. Їм треба пригадати, що ще в 1944-1950 роках Гієп мав недалеко китайського кордону аж 5 дивізій.

Перерва у війні

Дня 16-го червня 1954 року наступило завішення зброї, і В'єтнам був поділений мілітарно по 17-ій паралелі. Вона мала бути кордоном лише поміж обидвома воюючими сторонами, але не поміж двома державами. Французи відтягають свої сили ще перед згаданим реченцем, і В'єтнам стає вільною державою. На протязі дев'яти років Дієм намагається вдержати у країні порядок і розбудувати в ній сильну адміністрацію, але робить це без проведення земельної реформи. Він править державою, опираючись на інтелігенцію, великих землевласників і католиків, а всі найвищі державно-адміністративні пости, за азійським звичаєм,

роздає членам своєї родини. Не маючи приятелів у жодній партії, ані в особистих відносинах у столиці Сайгоні, Дієм створює концентраційні табори й переселює деяких осіб, що викликає велике невдоволення буддистів, бо вони відзначаються якнайбільшою пошаною до померлих, а віддалення від рідної місцевости позбавляє їх практичного піклування могилами. Про Діема говорили, що в нього була не «демократія», а «діємократія».

Ген. Во Нгуен Гіяп, північнов'єтнамський міністер війни й головнокомандуючий збройними силами Півн. В'єтнаму

До вогню, який уже розгорявся у В'єтнамі, було долито оливи заборонаю походу буддистів 8-го травня 1963 року. Протестуючи проти цієї заборони, спалює себе живцем буддистський фанатик Дук, а пізніше ще сім осіб. Боротьба проти корупції, надто вже розповсюдженої у В'єтнамі, та суперечки про те, яка частина війська має залишитися в Сайгоні, допроваджують вкінці до революції. Сьогодні важко говорити чи правдиві були на еміграції закиди дружини Діема, що вина в цьому й американців. Розуміється,

всі люди можуть робити помилки, й, можливо, що американці реагували на помилки Діема запізно. Важливішим є те, що таки дійшло до революції, а даліші події ще занадто свіжі в пам'яті, щоб їх тут повторювати.

Війна американців і в'єтнамців проти в'єтконгу

Вже згадувалося про те, що в'єтконг воює сьогодні проти американців так само, як колись проти французів, оперуючи малими з'єднаннями. Але вони вдаються часто й у багатьох місцях, а коли входять у дію більші формації, то вони атакують якусь американську базу, лєтовище чи стратегічну точку оборони. Така тактика застосовується вже восьмий рік, але, від 1963 року почавши, комуністичним партизанам приходять на допомогу з півночі цілі північнов'єтнамські дивізії. Власне це уможливило північнов'єтнамсько-в'єтконгівським силам на початку б. р. заатакувати одночасно понад 40 міст у Південному В'єтнамі та зробити випадки на велику кількість стратегічних пунктів.

Американці уникнули помилки, яку робили французи. Вони дали на оборону цих пунктів переважно місцевих в'єтнамців, а свої елітарні частини вживали для зачіпно-офензивних акцій. При цьому слід відмітити добрі бойові якості комуністів та їх стійкість. Для прикладу можна подати, що 2-го січня 1963 року близько 250 партизанів обороняли свої позиції біля села Ап-Бац, розташованого в дельті ріки Меконг, на віддалі лише 40 кілометрів од Сайгону, проти двотисячного американського відділу, підтримуваного авіацією. Втративши тільки 18 осіб, партизани завдали американцям утрати в 300 вояків та ушкодили їм 15 літаків.

Виникає питання — чому в'єтнамська війна така важка? Американці та їхні союзники ведуть її проти потрібного ворога: комуністично-національної в'єтнамської революції, Північного В'єтнаму та посередньо проти червоного Китаю. Труднощі спричиняє ще й той факт, що американці не завжди можуть діяти самостійно, бо інакше вони нарушили б незалежність В'єтнаму, а це було б вико-

ристане проти них ворожою пропагандою. Однак часто було б їм практичніше щонебудь виконати самим. Тому вони обсаджують оборонні точки в'єтнамцями, а свої війська забезпечують для випадків на більші партизанські з'єднання чи регулярні частини. При їхній багатій техніці вони можуть дозволити собі на транспортування військ повітряним шляхом, і тому ці війська не є перемучені походами.

Але все таки, в загальному, при веденні партизанських війн ініціатива є частіше в руках партизанів. Велике насичен-

Підземні тунелі, що їх широко застосовують у своїй партизанській боротьбі комуністичні партизани в Півд. В'єтнамі

ня технічними середниками, головню панцерами й літаками, дає силу, але такі панцери мають небезпечно м'який спід (як у черепках). Це вже виказують обстріли американських летовищ ракетами.

Для того, щоб мати перевагу над партизанами, військо мусить користуватися симпатіями місцевого населення, але воно

його не має через помилкові бомбардування південнов'єтнамських селищ або обстріли їх.

Остання офензива комуністів указує на те, що партизани звикли до швидких нападів і таких самих швидких утеч, але в нормальних боях американці таки сильніші, бо можуть оперувати великими формаціями, забезпеченими технікою. Другою слабкою стороною в'єтконгу весь час було і є постачання людьми й матеріялами, тому американці посилюють бомбардування доріг і постачальних пунктів.

У в'єтнамській війні американці вже понесли великі жертви й останньо навіть перестали подавати звідомлення про свої втрати, щоб не давати ворогові пропагандивного матеріялу й орієнтації у мілітарній ситуації. Але це не має такого великого значення. Наполеон сказав, що війну треба вести трьома чинниками — грішми, грішми й іще раз грішми.

Отже, крім завзяття побити ворога, треба мати добрий мілітарний виряд, який американці посідають і можуть випосажувати ним свої збройні сили. Американські вояки знають, що вони воюють не за В'єтнам, а проти поширення комуністичної експансії на цілий світ. Таким чином і моральне й матеріяльне забезпечення перемоги вже є за вільним світом. Розуміється, ще потече багато крові і сліз, поки закінчиться ця довга й жорстока в'єтнамська війна.

Яке ж завдання вільного світу, який із настороженням придивляється до цієї війни? Він мусить підтримувати її бодай морально, бо ЗСА не воюють там заради В'єтнаму. Досі вони ще не програли жодної війни, і є запорука того, не програють і в'єтнамської. Тому то комуністів охоплює лютість, тому вони кричать «про експансію американського імперіялізму». Тактика «лови злодія» є також тактикою, але злодіїв.

Використані джерела:

- 1) Lothar Ruchl — *Vietnam Brandherd eines Weltkonflikts*, 1966, Ullstein Bücher, Frankfurt.
- 2) Warner Denis — *Vietnam Krieg ohne Entscheidung*. Rechte München, 1965.
- 3) Ппеца: *Die Welt, Merkur* (Deutschland).

22 Січня 1918

*Народ безсмертний переможе в бою
І встане месник із кривавих мук —
За нами встане лавою страшною
Мільйон мільйонів мускулястих рук!*

*Здвигнем з заліза, з крові і з завзяття
Державу від Дунайця по Кавказ.
Ми лицарі, що скинемо прокляття —
За смерть ми смертю покараєм вас!*

*За честь на смерть ми підем без каяття —
Безсмертя з душі не вирвете від нас;
Здвигнем з заліза, з крові і з завзяття
Державу від Дунайця по Кавказ!*

П-полк. Михайло ЛІЩИНСЬКИЙ

НАСТУП СОВЕТСЬКОЇ АРМІЇ І БОЇ ПІД БРОДАМИ

Серед советських пісень із років другої світової війни, які мають бойову тематику, знаходимо пісні про бої за Москву, Сталінград і Броди. Знаючи, що в Советському Союзі ні поет, ані композитор без відповідної директиви згори не наважаться творити пісню про ту чи іншу битву, можна ствердити слідує: серед українського народу на Рідних Землях наша Дивізія і її велика битва під Бродами залишили щирий спомин, якому советська влада вирішила протиставити свою пісню про Броди, виконувану сестрами Бойко й награну на платівку. Пісня ця є дуже популярною в Україні, а платівку з нею вислано рівнож і закордон.

Цей факт був для мене досить загадковим, бо я ніколи не думав, що битва дивізійників під Бродами удостоїться такого широкого розголосу. Мені, як її учасникові, було відомо, що для Кремля вона

мала величезне значення, не так, може, з оперативної точки зору, як через політичні цілі, пов'язані з цією битвою.

З історичних згадок про нашу Дивізію і її операції не можна було мати повного образу битви, тому довгий час наш погляд на неї базувався виключно на коротких споминах її учасників. У брідському кітлі пропали всі матеріали, а також багато тих вояків, які могли дати дуже цінний вклад у вивчення цієї битви. Тож великою несподіванкою для мене був той факт, що, студіюючи видану 1962 року в Москві історію другої світової війни, я в четвертому томі цієї історії на стор. 210 побачив окремий розділ п. н. «Окружение вражеских войск в районе Брод. Освобождение Львова» (Гляди История Великой Отечественной Войны Советского Союза 1941-1945» — Военное Издательство Министерства Обороны СССР, Москва, 1962).

На попередніх сторінках і в самому вищезгаданому розділі поміщено досить детально дуже цінний матеріал для студій брідської битви. Але його достовірну інтерпретацію ми матимемо щойно тоді, коли розглядатимемо все на тлі тодішньої ситуації в таборі західних альянтів та пов'язаних із нею дипломатичних потягнень на Заході.

Як відомо, польський екзильний уряд у Лондоні в часі творення Дивізії зайняв до неї скрайнє вороже становище. В своєму офіційному органі «Ржечпосполіта», курсуючому як підпільна література на теренах, приналежних до польської держави, він повідомив, що вступ до нашої Дивізії є протидержавним злочином, і вояки Дивізії будуть за це показані. Треба припускати, що подібного роду заява мала на меті підкреслити «суверенні права» Польщі до українських етнографічних територій, які були включені до складу «Ржечипосполітей» силою багнетів і проти нашої волі, тобто проти волі населення, що від віків було їх автохтоном. Такий вчинок польського уряду це злоба, ціхуюча завжди польську сторону в тих справах, у яких стає суттєвою питання відродження української державності взагалі. Тож яке право мала Польща судити нас у ситуації, нею самою на наших землях створеній, та Польща, яка нам загрожувала повним фізичним знищенням, бо віддала нас у руки кремлівських катів не тільки тим, що відступила з наших земель без пострілу, але ще й тим, що польські адміністратори наших земель пішли на повну співпрацю з НКВД. Вони услужно передавали йому картотеки українських політичних та народних діячів і чинили так доти, доки самі не опинилися в большевицьких тюрмах та концтаборах, бо після нас прийшла черга й на них. Згідно з історичною закономірністю, після Києва приходить завжди черга на Варшаву. Вчинок Польщі стане ще більше вимовним тоді, коли згадаємо про те, що українська сторона зуміла повідомити Лондон, як слідує: акт творення Дивізії є спрямований проти Москви, й українські вояки битимуться тільки на большевицькому фронті, а в справі німецького зудару зі Заходом і

Польщею українці не мають заміру з Німеччиною співпрацювати.

Розвій подій на східньому фронті, а головню той факт, що советська армія по-тракувала перекинуті на колишній польсько-советський кордон відділи польської Армії Крайової як ворогів, змусив, як звичайно, Польщу сідлати «українського козацького коника», що не раз вивозив її з небезпеки. Справа Дивізії стає поважним атутом у польсько-советській розгрі. Поляки намагаються доказати своїм альянтам, що ми, українці, не ждемо й не хочемо московського «визволення» і як доказ цього видвигаютть факт створення Дивізії. В польській пресі починають появлятися статті, в яких використовується Дивізія як аргумент за тим, щоб на звільнених від німців наших землях створити польську адміністрацію з рамени лондонського польського уряду. Стається нове чудо в українсько-польській проблемі, але цим разом уже не над Вислою, а над Темзою, у Лондоні. Чільний польський діяч Ігнаци Матушевські відкриває правду й у своїх статтях явно проголошує, що ми боремося лише проти Москви. Головні тези його статей появилися пізніше окремою брошурою в Єрусалимі, яка мала заголовок «Ганьба чи хвала?».

Як бачимо, заголовок дуже промовистий, і можна не сумніватися в тому, які цілі мав зворот у польській політиці супроти нас. Пізно й дуже шкода, що так пізно, прийшли поляки до голови по розум і збагнули, що й ми, українці, в боротьбі з Москвою, хоч наразі по німецькому боці, таки чимось можемо придатися для польського народу. Закон історії почав діяти на глум польській політичній короткозорості.

Московська небезпека змусила до думання навіть тих поляків-патріотів, які дещо критичніше відносилися до кличів «ржній русіна!». Тому в переслідуваних москалями відділах польського підпілля починає виринати погляд про конечність співпраці з підпіллям українським, щоб спільним фронтом опертися московському наїздові. Густа сітка комуністичних агентів алярмує Москву, й вона, ствердивши, що польська підпільна армія має замір перекинути на схід більшу кіль-

кість своїх відділів, заплановує величезну офензиву на Львів, щоб швидким наступом захопити ті землі, які можуть утворити дуже скомпліковані політичні ситуації для Кремля, змусити морально Захід до ставлення спротиву дотеперішній політиці Москви на наших землях і перешкодити їй у реалізації плянів, згідно з якими вона планувала ліквідувати в Польщі повністю вплив лондонського уряду.

В загальному, офензива советських армій на цілому фронті покривалася політичними цілями у відношенні до територій, які Москва планувала захопити. Однак, в офензиві на Львів справа була дещо більше алярмуючою. Львів уважається Альказаром протимосковського спротиву, вічне вогнище якого Москва сподівалася ліквідувати з упадком цього старовинного українського міста. Вона припустила, що всі сили цього спротиву є сконцентровані довкруги Львова, але протидії німецьких армій не боялася, бо советська розвідка здобула довірочні інформації про те, що німці боїв не приймуть і є приготовані до відступу. В наступі на Львів грали дуже поважну роль політичні аспекти, на основі яких западали всі рішення, зв'язані з пляном цього наступу.

Для офензивы на Львів головне командування советських збройних сил приділило величезні контингенти. Навіть автори згаданої історії запримітили цей факт і, мабуть, тому вважали за потрібне його вмотивувати. Тому в четвертому томі історії, на стор. 213-ій, вони оправдують це так (подаю в перекладі): «У великій вітчизняній війні наші командири часто приймали оригінальні і сміливі рішення та вміло переводили їх у життя. Але приклад уведення в бій двох танкових армій на такому вузькому відтинку прориву при одночасному відбиванні атак противника на крилах є у своєму роді майже самотнім. Це свідчить про велике мистецтво советських генералів і офіцерів, про їх рішучість та вміння добитися успіху в дуже важких обставинах».

Як учасник боїв під Бродами, не можу собі відмовити цієї великої приємності й хочу поставити логічне питання, яке насувається само на основі стверджень со-

ветських істориків — висококваліфікованих військовиків. Яке ж то сміливе рішення ввести на вузькому відтинку прориву (не більше як 14 кілометрів) аж дві панцерні армії (про звичайні армії немає ніякої згадки, хоч вони там діяли також), і проти яких сил ішли ці армії, коли історики самі стверджують, що німецькі частини вже на початку боїв відступили? Чому советам соромно признатися, що на відтинку цього 14-кілометрового прориву була лише одна наша повна Дивізія із її резервами та рештки кількох німецьких формацій, які, забезпечуючи відступ своїх головних сил, не встигли відступити самі? Як же тут могли створитися «дуже важкі обставини»?

Від таких питань на тактичному семінарі мусіли б почервоніти й генерали, й офіцери, й історики, а мені закинули б, що я надто відхилився від історичної аналізи брідської битви. Та за це відхилення мені пробачать усі ті, що розуміють, яким світлим бойовим чином була битва нашої Дивізії під Бродами, де вона добровільною посвятою зв'язала в боях кілька ворожих армій і до «останньої краплі набою» боролася за українські національні ідеали, за волю і державу для українського народу.

А тепер перейдемо до конкретних елементів і перебігу самої битви. З нашої сторони біля Бродів не було великих сил. Бойовий склад Української Дивізії, навіть при стягненні всіх здібних до бою, не перевищував 12.500 вояків. Сили німецьких частин, які не встигли покинути фронту, становили 2.500 вояків, а ті частини, що відступали, вже не відзначалися бойовою вартістю. Советські панцерні з'єднання доганяли їх у відвороті й винищували або брали в полон. Отже, до бою стали частини Дивізії, намагаючись протинаступами загородити шлях просуванню ворожих колон. Вони напали на ворога із засідки чи нашвидку творили бойову лінію, маючи на меті прориви з оточень або застосовуючи звичайну фронтову атаку.

На початку битви в нас нараховувалося близько 50 танків, але вже в другому дні боїв, через брак палива, вони були унерухомлені. Ще якийсь час танки діяли як точки опору, а після зужиття

амуніції залишилися в полях безрадними примарами. Не прикривало наших операцій рівнож і летунство, бо ворог панував у повітрі такими силами, що німецькі літаки не зважувалися показатися на фронтовій лінії. До того ж брак бензини оправдував їхню бездіяльність. Наша протилетунська оборона мала успіхи, але дуже коротко, бо не стало ні пального, ані амуніції, а брак останньої припинив також і діяльність нашої артилерії.

Маршал І. С. Конев, командуючий другим українським фронтом, і генерал-полковник М. В. Захаров, шеф штабу, в часі брідських боїв

У такій невідрадній ситуації на полі бою діяв піхотинець разом із спішеним вояком виелімінованих із бойових акцій інших родів зброї. Піхотинські лави боролися з допомогою крісів, скорострілів, ручних гранат, легких гранатометів і протипанцерних «п'ястуків», які сіяли пострах у танкових колонах ворога. Власне ці протипанцерні «п'ястуки» грали головну роль в наших проривах з оточень, які ворогові, маючому повну свободу обсервації з повітря, було дуже легко переводити.

Про советські збройні сили історія говорить, що 24-го червня 1944 року головне командування советської армії видало директиву, згідно з якою армії пер-

шого українського фронту мали провести операцію і розбити угруповання німецьких військ у львівському й рава-русько-му обширах. Історики нічого не згадують про те, що у своєму наступі червоні орди натрапили на спротив нашої Дивізії і в цілому описі боїв промовчують факт її існування. Очевидно, що з політичних мотивів приявність Української Дивізії на противній лінії фронту не була вигідною.

Для успішного виконання завдання перший український фронт, головним командувачем якого був генерал Конев, дістав великі підкріплення. Його піхотні сили були доповнені дев'ятьма стрілецькими дивізіями, а до нього приділили десять летунських дивізій та значну кількість артилерійських і технічних частин. Додатково Конев одержав 1.100 танків та 2.747 гармат і мінометів, а після доповнення сили цього фронту нараховували 843.000 вояків (див. стор. 207). Їх було поділено на 80 дивізій, у тому шість кавалерійських, десять танкових і мотомеханічних корпусів, чотири спеціальні танкові бригади й один корпус чехо-словацької комуністичної армії.

Командування перекинуло потайки ці величезні сили на відтинки проривів і для переведення операцій сформувало з них армії. Звичайних стрілецьких армій було сім: 1-ша гвардійська, 3-тя гвардійська, 5-та гвардійська і 13-та, 18-та, 38-ма та 60-та. Три армії були танкові: 1-ша танкова армія, 3-тя гвардійська танкова армія і 4-та танкова армія. У склад першого українського фронту ввійшли дві авіаційні армії — 2-га й 8-ма — та дві кінно-механізовані групи. Однією у склад якої входив 1-ший кавалерійський корпус і 25-тий танковий корпус, командував генерал-лейтенант В. Баранов, а другою, до якої належали 6-тий кавалерійський гвардійський корпус і 31-ший танковий корпус, — генерал-лейтенант С. В. Соколов. Приявність гвардійських армій вказує на те, що перший український фронт мав до своєї диспозиції не звичайну збиранину будь-яких формацій, а високозаслужені, відзначені й випробувані в боях частини, бо відома річ, що гвардійські армії — це армії елітарні.

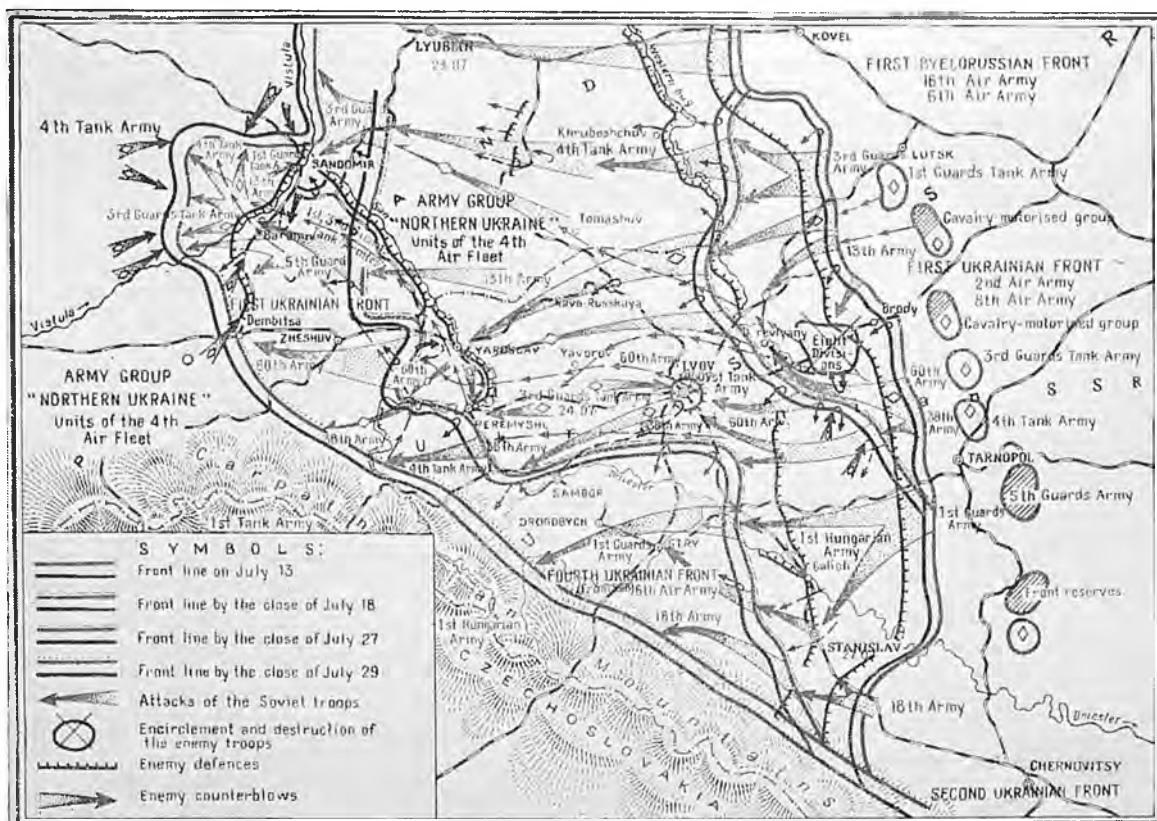

Схема советської офензиви влітку 1944 року, представлена сов. генеральним штабом

Вогнева сила всіх цих армій була величезна. Разом із вищезгаданими доповненнями перший український фронт під командуванням генерала Конєва мав 13.900 гармат і мінометів калібру 76 міліметрів і вище, 1.614 танків та повний етатний стан машинової і звичайної зброї.

Цій велетенській бойовій силі генерал Конєв призначив до виконання неспівмірно мале завдання: зробити два прориви — один у напрямі на Раву-Руську, а другий — на Красне—Львів. На стор. 207-ій ціль наступу подається дослівно так: »Плянувалося в ході наступу оточити і знищити вороже угруповання в районі Бродів«.

Це місце я хочу доповнити деякими подробицями. Від советського майора в ліску біля Гологір мені пощастило довідатися, що Конєв плянував захопити на-

шу Дивізію в полон і змусити її вояків узяти участь у дефілядах полонених, які проектувалося провести на святі »визволення« у Львові й Києві. З розмови я виніс вражіння, що провал цього пляну з огляду на бойові акції Дивізії, яка в полон не здавалася, а воювала і проривалася з оточення, зробив тому старшині, що був українцем, свого роду приємність. Слід при цьому відмітити, що полонені червоноармійці українського походження радо давали нам інформації, а вороже наставлення до нас виявляли тільки москалі.

В історії подано, скільки сил із загальної кількості вищеподаних армій вжив генерал Конєв до боїв за прориви. На відтинки цих проривів було кинuto 70% піхотних і 90% панцерних військ. Густота артилерійських становищ виносила

150-200 гармат на один кілометр лінії наступу. Крім того, на відтинки прориву командування стягнуло всю авіацію 2-ої повітряної армії, якою керував генерал-полковник Красовський. Ця армія мала завдання постійно забезпечувати прорив із повітря та не допустити до німців жодних підкрплень.

В додатку до цього, під час советського наступу діяли дві додаткові летунські групи, встриваючи в бої. У прориві в напрямі на Раву-Руську оперувала група північна, а в прориві на Красне—Львів — група центральна, у склад якої входило п'ять авіаційних корпусів.

Яке важливе завдання приписувано тим операціям, можна бачити також із того, що генерал Конев мав право вжиття навіть далекосяжних бомбардувальників, і їх він використовував на тих відтинках фронту, де велися важкі бої.

Про наступ у напрямі на Раву-Руську історія звітує мало. Він у своєму розвитку не натрапив на жодні ускладнення і проходив успішно. Тут не маю місця займатися цим криловим наступом, бо він відбувався поза відтинком Дивізії, і щойно аж у глибокому запіллі наступаючі на відтинку даного прориву советські армії звернули вбік, щоб замкнути кільце оточення Дивізії.

Дещо складніше розвивався наступ на Красне—Львів. На 212 стор. цієї історії про нього сказано слідує: »Наступ центральної групи фронту в напрямі на Львів проходив у складнішій ситуації. 13-го липня 1944 року передові батальйони 38-ої і 60-ої армій успіху в наступі не досягнули«. Це сталося тому, що частини 29-го полку Дивізії розбили сильними протиударами передові батальйони ворога ще під час їхнього маршу на позиції.

Ранком 14-го липня генерал Конев кинув до наступу головні сили 60-ої і 38-ої армій, що ними командували генерал-полковники Курочкін та Москаленко. Після майже цілоденної артилерійської підготовки та запеклих бомбардувань летунства ворогові вдалося зрушити дивізійні частини з їхніх провізоричних позицій, які навіть не можна було розбудувати, бо оборонні лінії займалися маршами, щойно при зустрічі з ворогом. Але

у цьому ж дні ситуація устатилізувалася, а дивізійні формації, зайнявши нові позиції, повели цілу низку сильних протиударів на наступаючі маси советських армій.

Положення наших частин дуже важке. Ворог панує в повітрі, й Дивізія зазнає великих утрат від налетів летунства на її позиції. Штурмові літаки приземними летами намагаються зламати спротив наших частин, а танкові колони пробують оточувати поодинокі дивізійні відділи. Створюється справжнє пекло вибухів, диму й вогню... Горять трави... Падають скошені дерева...

Брідський краєвид

Затривожений Конев сягає до своїх оперативних резерв, кидаючи в бій 69-ту механізовану бригаду зі складу 3-ої армії, а потім 15-тим корпусом під командуванням генерал-майора П. В. Тертюшного підсилює наступ цієї танкової бригади, але советські орди все ж таки не можуть розпочати своєї панцерної »райтерати« на захід, яка траплялася часто там, де фронтову лінію обороняли німецькі частини. Зрушені з місця дивізійні формації появляються в різних місцях і залягають до боїв, зв'язуючи ними великі з'єднання червоної армії.

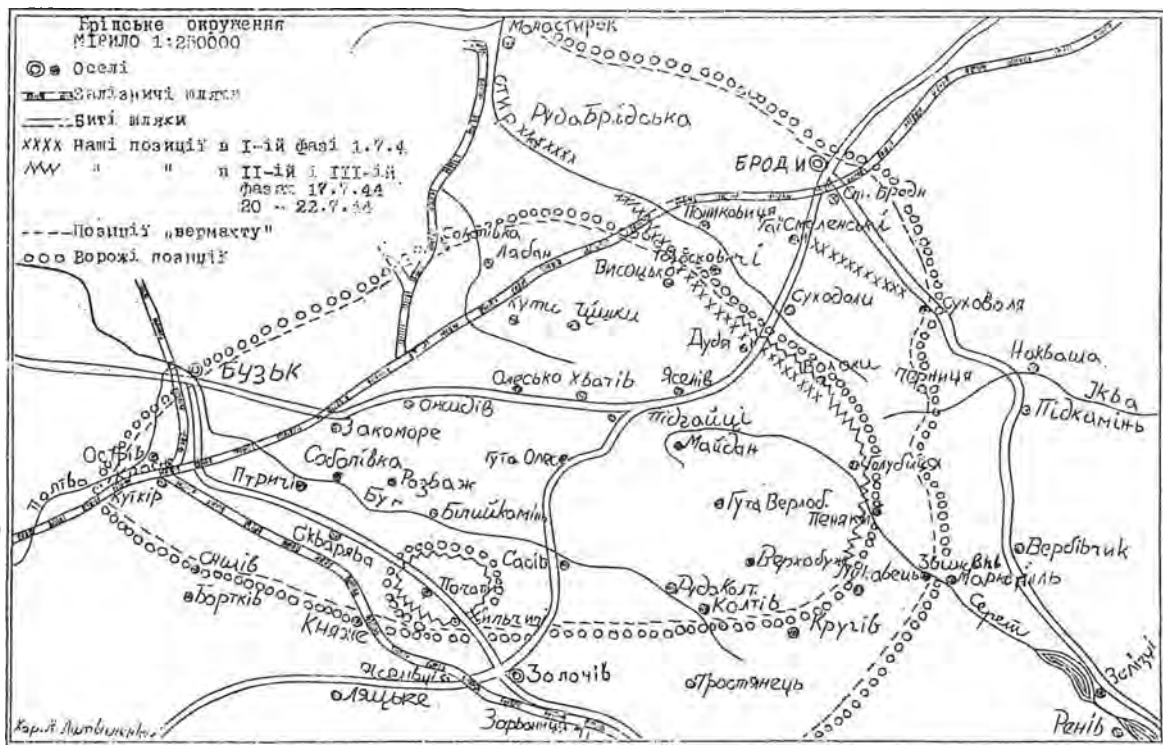

Схема брідського оточення, опрацьована хор. М. Литвиненком

Тоді Конев кидає в бій головні сили 3-ої танкової армії, яка діє під командуванням генерал-полковника П. С. Рибалка й має завдання зліквідувати спротив на лінії Сасів—Золочів. Наступ советських панцерів попереджує інтенсивна артилерійська підготовка й акції летунства. На протязі п'яти годин ворожі літаки проводять 2.000 налетів, у тому 1.500 налетів бомбовиків. Важкі бої тривають 17-го й 18-го липня, але вкінці 3-тя танкова армія dokonує прориву й советські війська просуваються на захід, замикаючи в районі Бузька Дивізію силами кількох армій. Починаються бої в кінці, заангажовуючі до дії аж три советські армії, які, згідно з даними історії, продовжуються чотири дні, тобто замирають 22-го липня.

Але, якщо мені не відмовляє пам'ять, спротив тривав ще повних два дні, й бої в кінці закінчилися щойно 24-го липня, отже, тривали не 4 дні, а майже тиждень. Це, однак, не змінює характеристики

тих боїв, як і цілої битви, головний тягар якої несли наша Дивізія. Але мені здається, що мілітарні операції в обшарі Бродів слави червоної армії не приносять, а дослідники великих битв напевно не признають їй великої перемоги, бо чи ж можна назвати воєнним мистецтвом битву, в якій для розбиття такого малочисленного ворога, що загороджував червоної армії шлях на захід, вона мусіла вжити величезні сили та ще й часто опинялася в «критичній ситуації»?!

Проте брідська битва для студій перспектив нашої визвольної боротьби є дуже важливою. Вона виявляє, якою безмежною може бути бойова жертвовність українського воєнка, в даному випадку дивізійника, коли йдеться про бої за волю й державу.

В дискусіях ми часто чуємо, що Дивізія прогала битву під Бродами. Така думка могла б бути лянсована тоді, коли б не було про цю битву історичного матеріялу. Відома річ, що дефаматори і скептики у

справах нашої визвольної боротьби часто обезцінюють найбільші геройські зусилля українців. Основою оцінки для них є факт, що наш визвольний змаг не приніс нам перемоги.

Під Бродами наша Дивізія мала завдання зв'язати ворога і втягти його у важкі бої, і це завдання виконала. В'яжучи советські сили на протязі майже двох тижнів, вона зменшила їх ударну міць. Але, мимо наших великих досягнень у цій битві, Дивізія не могла вплинути на дальший хід фронтових подій. І тут кожному уважному читачеві насувається питання — а наскільки критичнішою була б для армій Конєва фронтowa ситуація, коли б під Бродами концентрувалися дійсно значні сили тих, які готові дати життя за свою і свого народу волю? Як узагалі виглядав би східний фронт, коли б на ньому стояли армії тих народів, яким тиранічна Москва відібрала волю й державність? До таких ситуацій ще, мабуть, дуже далеко, а коли мова йде про нас, українців, то всі знають, що в боях із нашими споконвічними ворогами ми завжди були самі. Коли ж нас перемагали, то сусіди ділили наші землі.

При нагоді варто відмітити, що в районі Пеняків і Гути Пеняцької рейдували відділи польського підпілля. Вони не були сильні, нас не зачіпали, то й ми ними не цікавилися. Мабуть, ішли вони назустріч червоній армії, а може навіть вітали її так, як вітали на кордонах Закарпатської України «переможних мадярів», горлаючи в божевільній радості: «Браця мадзяжи! Браця мадзяжи!» Та, мабуть, не почастивали їх «браця москале» вином,

як це зробили мадяри. Здається, що в даному випадку, під Бродами, вони йшли в цупкі обійми москалів, назустріч своїй смерті.

Цікаво також, які рефлексії пережили тоді старшини чеського корпусу, який бився під Бродами в той самий час, коли з ласки московських катів летів коміть головою на брук викинутий через вікно труп лідера їхньої промосковської політики? . .

Нам, бодай, доля заощадила розчарувань, бо від німців ми визволення не сподівалися, й дивізійники радо поповнювали ряди УПА, яка змагалася на два фронти. В упівських відділах боролосся і згинувало багато наших незабутніх друзів, які не скапітулювали в боях під Бродами. Вони гідно репрезентували нашу Дивізію там, де свобідно билосся серце українського вояка — чи в рейдах УПА, чи в похідному марші Дивізії — вів до однієї цілі: через рідний Львів, у якому 25 років тому організувалася Дивізія, на Київ, що був, є і буде символом нашої державности, подібно як Львів став символом нашої збройної боротьби.

Великі жертви понесли ми в брідській битві, й найбільшим признанням за них буде те, коли в річницю цієї великої битви вийде в поле дідусь із внуком і, вирвавши червону квітку маку, скаже внукові: «Це квітка українського вояка — вояка з левицею на рукаві». А внук відповість: «Знаю, це тут у бою впав вояк нашої Дивізії». Або коли на еміграції внук покаже пальчиком на мапі і промовить: «Дідусю, тут Броди — тут поля великої битви за УКРАЇНУ!»

**Українці, кол. вояки! Ставайте членами
ОБВУ — найбільшої української комба-
тантської організації у вільному світі!**

Пелюстку маку, вітре, принеси...

*Пелюстку маку, вітре, принеси,
Що в Жаркові між жита впала,
Бо бачити я хочу, чи вона така, як ті,
Що їх колись гранати розвівали.*

*Пелюстку маку, вітре, принеси . . .
Крізь гори-ріки-океани,
Бо сила в тій пелюстці там така,
Що згоїть всі вояцькі болі-рани.*

*Пелюстку маку, вітре, принеси . . .
Таку, як та, що при межі в полях
Заквітла багром на чолі стрільця,
Що впав за рідний край там у боях.*

*Пелюстку маку, вітре, принеси . . .
Нехай покажу онукам своїм,
Які то маки красні в нас цвіли,
Як в липні йшли під Бродами великі бої.*

*Пелюстку маку, вітре, принеси
Щоб внукам, як Євшан, лишити,
Щоб і вони дорогу там знайшли,
Де бій буде останній той великий.*

Сотн. І. К. ГВОЗДИК

ПРОБЛЕМИ, ПЕРЕДБАЧАЮЧІ ЗУСТРІЧНИЙ БІЙ

Коли ядерна зброя переживала свою молодість, військові експерти й генерали вважали, що війна для них буде безпечною прогулянкою. Їм здавалося, що після нанесення нищівних ядерних ударів по головних ворожих об'єктах можна буде посадити піхоту на машини й рухатися безупинно до наміченої цілі-рубежа, не зустрічаючи ніякого спротиву й не чекаючи контратаки.

З бігом часу, однак, цей погляд почав зникати. Перевівши величезну кількість наукових експериментів, теоретики Пентагону впевнилися в тому, що проти ядерних бомб існують середники й за-

соби самоохорони. Навіть після найсильніших ядерних ударів на полі бою залишаться неушкоджені частини ворога, тобто ядро спротиву, а також збережуться і його резерви, які вирушать назустріч наступаючим. Американські експерти зрозуміли, що й у нових умовах, у новому оточенні, після прориву головної смуги оборони ворога виникне багато несподіванок. Власне тому західні країни почали серйозно готувати свої армії до ведення зустрічного бою.

Під сучасну пору в американській військовій пресі говориться, що такий зустрічний бій є можливий і під час роз-

витку успішного наступу, коли ворог задумує провести контратаку, і в часі маршу, коли війська dokonують зближення з ворогом, і навіть у той момент, коли ці війська висуваяться вперед, щоб зайняти для оборони певну місцевість. Усі згадані варіанти цілком можливі та вповні справедливі, бо сучасні війська достатньо добре механізовані й, очевидна річ, вони не можуть бути знищені повністю одним ударом. Швидкість пересування військ є висока не тільки під час маршу, але й у самому процесі ведення бойових дій. До того ж транспортування військових формацій повітряним шляхом сьогодні вже не являється ніякою проблемою, і, завдяки цьому, ворог у будь-якому моменті може з'явитися звідусіль — із фронту, із заплілля, на флангах. Отже зустрічний удар є сподіваний усяди.

В таких обставинах особлива роль припадає розвідці — як наземній, так і повітряній, — бо лише вона здатна попередити про несподіваний наступ ворога. Тому при збройних силах розвідку створюють і штаби, і старшини всіх рангів, особливу увагу приділяючи їй тоді, коли війська знаходяться в марші. Розвідники зобов'язані по розміщенню ворожих колон розгадати задуми грядучого бою і мусять свої інформації своєчасно передати командирові, щоб він швидко міг прийняти певного роду рішення й дати відповідні накази.

Американські військові автори підкреслюють, що теперішні наземні дивізії ЗСА мають великі можливості для ведення розвідки. Сьогодні, замість розвідувальної сотні, до штабу дивізії вводиться батальйон, який складається із трьох сотень наземної і однієї сотні повітряної розвідки. Цей батальйон має багатогранне призначення, бо перед ним ставиться завдання не тільки здобувати зведення про ворога, але й виконувати бойову охорону, оберігати фланги, а часом навіть вести наступальні чи оборонні акції. Під час маршу розвідувальний батальйон висилає наперед і на фланги від 5 до 7 груп, кожна з яких має у своєму складі кілька панцерних транспортерів або танків і діє

на віддалі від 8 до 10 кілометрів од головних сил батальйону.

Поруч із цим, при кожній дивізії існує армійський авіобатальйон, який, крім вогневої підтримки й перекидання військ, може використовуватися для ведення розвідки на віддаль до 100 кілометрів у заплілля ворога. Стрілецькі батальйони мають по одній розвідувальній чоті, яка веде розвідку на відстані 5-8 кілометрів.

Як подає журнал «Мілітарі ревью», командування дивізії не обмежується звідомленнями, одержаними від розвідувальних підрозділів, але й шле в оперативну глибину ворога повітряно-десантні й наземні розвідувальні групи, випосажені легкими радіонадавачими станціями, діючими на великі віддалі. Ці групи й ведуть спостереження за рухами ворожих військ. Уважається, що при вистачальному числі цих груп створюється можливість закладення цілої сітки спостережних пунктів за передовими частинами в зоні запільної глибини ворога площею 100-150 квадратних кілометрів.

Коли під час маршу передбачається зустрічний бій, під увагу беруться й інші засоби забезпечення. Оскільки немає зближення з ворогом, командир дивізії висилає вперед авангардний загін силою від стрілецького батальйону до стрілецької бригади. Діючи на віддалі до 50 кілометрів од головних сил, він має завдання випередити ворога в захопленні найвідповіднішого рубежа, на якому мав би розвинути зустрічний удар. У такому передовому загоні може використовуватися й розвідувальний батальйон.

За цим законом по кількох маршрутних напрямках пересуваються головні сили дивізії. Якщо вона рухається по двох маршрутних напрямках, то одним із них ітиме дві бригади, а другим — одна. При кількості трьох маршрутів по кожному з них рухатиметься одна бригада. Довжина бригадної колони вдень становить 20-25 кілометрів, а вночі — 10-15 кілометрів. При переході дивізії двома дорогами її підрозділи й частини розтягаються на 100-120 кілометрів. У шикуванні дивізії і бригади під час маршу віддзеркалюється задум майбутнього зу-

дару й характер їхніх бойових порядків. Від кожної дивізійної колони на віддалі 10–15 кілометрів висилається авангард силою одного-двох стрілецьких батальйонів або одного стрілецького й одного танкового, тобто зударна й запільна охорона.

Піхотна стрілецька дивізія розташовується в марші так само, як і бригада. Коли ж бригада входить до складу дивізії, то головна охорона висилається дивізійним командиром. У самостійному русі бригада виділяє для охорони стрілецьку сотню, випосажену артилерією, а в чоловій загін — батальйонну групу. Зустрічний бій із ворожими частинами розпочинає передова група, маюча ціль установити головне групування й характер дій ворожих частин, зайняти вихідні позиції та, не гаючи часу, створити опірні пункти й у взаємодії з авангардом утри-

**Нещодавно випущений із продукції
советський ракетотягач**

мувати їх. Американське командування вважає, що така комбінація допоможе захопити ініціативу у свої руки та забезпечити перемогу.

Ініціатива в зустрічному бою здобувається також швидким висуненням головних сил на позицію, яка буде вигідною для їх розвертання. В цьому випадку особливо велика роль припадає ракетно-ядерній зброї. Нанесення ядерного удару по головній концентрації ворожих сил та їхніх ракетних і артилерійських частинах вважається основою успіху. Тому на початку бою якнайшвидше розвертається й відчиняє вогонь польова артилерія, особливо та, яка має ракетні стрільна.

Звичайними стрільнами артилерія громить ворожі формації, що вступили в бій із наступаючими.

Авангарди розвивають успіх чоловіго загону або захоплюють місцевість, де доведеться зударитися головним силам. Авангард може розпочати бій через 1–2 години. Для цієї мети він розвертається безпосередньо з похідних колон і атакує ворога, стараючись перешкодити йому закріпити свої позиції. Тому бій авангарду має вирішльний характер, а для його підтримки вводиться в дію польова артилерія і ядерна зброя. Боєм авангарду керують командир бригади або, навіть, командир дивізії. Коли авангардові не вдаються його акції, він починає заломлюватися перед ворогом і йому загрожує знищення — є можливість перейти до оборони чи навіть відступити, щоб виграти час, зберегти свої сили й вільність маневрування.

Після того як авангард закріпиться на вигідних позиціях, командир дивізії вводить до бою головні сили. Наступ може розпочати одночасно ціле з'єднання, а у випадку якоїсь затримки або неможливості досягнути переваги над ворогом у вирішному місці завдяки вжиттю ним ядерної зброї — до наступу може піти лише частина сил дивізії. Якщо дивізія вступає в бій усіма своїми силами, діючими одночасно, її бойовий порядок укладається двома ешелюнами. При цьому створюються дві групи: одна для нанесення головного удару, друга — для допоміжного удару. В першому ешелюні наступають дві бригади, у другому — одна. Середники сили zostаються такими ж, як і в звичайному наступі.

Застосування ядерної зброї має величезний вплив на характер бойових операцій. Вона сприяє наступові колонами, і в цьому випадку війська пересуваються на панцерних транспортерах або автомашинах. Такого роду наступ дуже допомагає максимальному маневруванню військ і тим самим знижує ефективність ядерних ударів по наступаючих частинах. Найкращою формою маневрування в зустрічному бою американське командування вважає охоплення або обхід, що уможливило нанесення ударів по флангах і запільню ворога. Коли ж ворогові

вдалося першому опанувати вигідні позиції і хоч би частинно закріпитися на них, то не є виключеним прорив або фронтний наступ.

Щоб забезпечити швидке переміщення військ у зустрічному бою для захоплення рубежів, із яких головні сили дивізії чи бригади могли б розпочати наступ, застосовується скинення повітряного десанту силою до одного батальйону. Коли ж бій розвивається не в користь на-

Старшини НАТО обговорюють план спільної операції

ступаючих військ, то існує можливість їхнього переходу до оборони. На перших початках ця оборона організується на широко розкиненому фронті з таким розрахунком, щоб перешкодити ворогові просуватися вперед і займати вигідні позиції. Після цього війська зміцнюють свої позиції і пляномірно відбивають ворожі атаки, готуючись до переходу в поновний наступ.

Із вищенаведеного бачимо, що революція у військовій ділянці корінним чином вплинула на характер і саму організацію навчального процесу. Збільшився об'ємний рівень знань, необхідний во-
якам, підвищилася інтенсивність науки на кожному військовому викладі. Різко зросли вимоги й до старшин — безпосередніх організаторів навчального процесу. Для того щоб знаходитися на висоті цих вимог, вони повинні бути дійсними

і справжніми знавцями сучасної військової справи, майстрами праці з людьми, вони мусять досконало опанувати різноманітні методичні підходи, які є сьогодні в арсеналі мілітарної педагогіки.

І тут колосальну роль відіграє добре поставлена й зорганізована старшинська самопідготовка. В її процесі старшини й підстаршини не лише підвищують свій ідейно-національний військовий гарт, але й поглиблюють свої знання, ознайомлюються з новинками нової техніки, стратегії і тактики, освоюють мистецтво керування у складних перипетіях сучасного бою, удосконалюють свої методичні навички. Постійна й наполеглива праця над собою, таким чином, стає невід'ємною частиною діяльності кожного старшини, якщо він себе до старшин зараховує. Без цієї праці, без поглиблення наукових знань не можна досягнути ніяких успіхів у вишколі підлеглих даному старшині вояків. Кожний старшина повинен бути не тільки майстром військової справи, але й ідейним активним військовиком. Лише у цьому випадку поширюватиметься його тактичний кругозір, готуватиме старшину до того, щоб він у будь-якому моменті міг заступити в бою свого безпосереднього командира. Сучасний бій швидкоплинний і повний несподіванок, тому особливе значення має гнучкість і надійність керування ним.

Виходячи з цього, особливо великого значення набуває технічна самопідготовка старшини, бо без глибокого знання модерної бойової техніки і зброї, спеціально ракетно-ядерної, у бою не можна прийняти певне рішення. Неможливим буде й навчання та виховування підлеглих у майбутньому.

А чи поставили перед собою це питання бувші українські старшини? Чи уділяють вони належну увагу своїй самопідготовці? Напевно, ні, а якщо й так, то лише одиниці. Більшість до цієї справи відноситься формально й лишається на низькому методичному рівні своїх військових знань. Науково-мілітарна база цієї самопідготовки невіміло використовується, а все це від'ємно відбивається на удосконаленні особистої науки старшин.

У 25-РІЧЧЯ ДИВІЗІЇ «ГАЛИЧИНА»

Промова проф. д-ра Володимира Кубійовича, колишнього голови Українського Центрального Комітету в Галичині, за часів німецької окупації в 1939-1945 роках, виголошена на святкуванні 25-річчя постанови І-ої Української Дивізії Української Національної Армії 18. 5. 1968 р. в Торонті.

28-го квітня 1943 року був днем постанови Української Дивізії, яка носила тоді назву «Галичина». В цей день у Львові появився маніфест губернатора Галицького дистрикту, д-ра Оттона Вехтера до української людности, який від імени німецької влади проголосив створення Дивізії в складі німецьких збройних сил для боротьби з більшовиками. Разом із цим вийшов український заклик — моє звернення, як голови Українського Центрального Комітету, яке солідаризувалося з німецьким маніфестом і закликала колишніх вояків Української Галицької Армії та українську молодь вступати до лав Дивізії.

До часу створення Дивізії у складі німецьких збройних сил існували недовгий час тільки невеликі й нечисленні українські з'єднання. На українське звернення до урядових німецьких чинників, між іншим і моє до генерал-губернатора Франка — дати згоду на утворення українських збройних формацій для спільної з німцями боротьби проти більшовиків — відповіді не було. Ми дістали, проте, посередню відповідь — брутальну колоніальну політику німців в Україні, зокрема у т. зв. «Райхскомісаріяті Україна». Щоправда, в парамілітарних відділах вермахту й поліції служили сотні тисяч українців, але це були дрібні допоміжні формації під німецькою командою без ніякої політичної концепції, а навіть і без назви. Ті німці, які розуміли, що не можна перемогти більшовиків без політичної концепції, сприятливої для українців та інших народів, що перебували під советським ярмом, та без створення національних армій, не мали в той час ніякого впливу.

Вони здобули деякий голос тільки після катастрофи під Сталінградом. Одним із них був губернатор Вехтер, який разом із своїм заступником д-ром Бауером на-

магався реалізувати на території Галичини деяке українсько-німецьке співжиття, очевидна річ під німецьким проводом. Важливою ланкою цього співжиття було виклопотання Вехтером у березні 1943 року у найвищих чинників згоди на створення в складі Зброї СС Дивізії «Галичина». Це був чималий політичний акт, що міг мати з часом вплив на зміну німецької політики в Райхскомісаріяті Україна. Покищо до концепції Вехтера — співпрацювати з українцями вороже ста-

25 років тому ...

вився райхскомісар України Еріх Кох, і стримано Франк, тим більше що Дивізію організовано без його участі. Тому Вехтер мусів поступати дуже обережно, й Дивізія не могла мати назви «українська». Її відзнакою був галицький лев, а не тризуб.

Створення Дивізії занепокоїло й большевиків. Це ж міг бути початок нової німецької політики на сході — співпраці з українцями, а це тоді, у 1943 році, було для большевиків загрозове. І тому, мабуть, большевики влітку 1943 року кинули в Галичину кращі партизанські відділи ген. Ковпака, за сотні кілометрів від їхньої бази. Завданням партизанів було наявно показати українцям слабкість німецької влади, залишити в Галичині своїх агентів і спричинити сум'яття й хаос, які вже панували в центральній і східній Україні. Треба сказати, що рейд Ковпака частково досяг своєї мети. Натомість большевикам не вдалося здемонізувати добровільців, які зголосилися до Дивізії.

Повернемося до виникнення Дивізії. Вехтер вів розмови з найвищими німецькими чинниками на власну руку, не питаючи українців. Тільки після одержання згоди на творення Дивізії почалися розмови зо мною як представником укра-

Добровільці від'їжджають до Дивізії

їнської громадськості. Постало питання, чи нам солідаризуватися з творенням Дивізії, чи це має бути тільки ініціативою німців. Думки громадян, з якими я вів на цю тему розмови, були поділені. Існували застереження, що Дивізія постає в час, коли доля Німеччини є майже вирішена, що з творенням Дивізії не пов'язані ніякі політичні зобов'язання з боку німців, що німцям не можна довіряти, а врешті, що існування Дивізії утруднить наше становище в майбутньому щодо західних альянтів.

Ген.-полковник Павло ШАНДРУК

Нам треба пам'ятати, що ми жили під німецькою окупацією, що німці постійно ставили нас перед доконаними фактами — вони їх творили, дуже рідко ми. Пізніше український легальний сектор — Український Центральний Комітет мав за завдання допомагати українцям в ситуаціях, в які їх поставили німці, подбати, як я це казав десятки разів на зборах з громадянством, щоб ми в цій жахливій війні понесли якнайменше втрат, а навіть зміцнили свої позиції. Наприклад, німці набирали на примусову працю до Німеччини і до т. зв. Служби Батьківщини, а не ми. Але ми в міру можливості допомагали нашим землякам-робітникам. На початку 1944 року німці провели примусовий набір нашого юнацтва до протилетунської служби — у формаціях т. зв. юнаків СС. Ми були проти цього, але по-

ставлені перед доконаним фактом, ми вважали нашим обов'язком допомагати тисячам наших юнаків і, мабуть, зробили чимало добра.

Якщо йдеться про Дивізію, то за активну українську участь в її організації та за співвідповідальність українських чинників промовляли такі моменти. Ми хотіли творити українську збройну силу, і треба було використати вигідний момент, враховуючи увесь ризик. Дивізія «Галичина» постала б і без нас, але тоді український чинник не мав би впливу на її характер і на захист інтересів українського вояцтва. Дивізія скріпляла наш стан посідання в Галичині та могла його зміцнити й на інших українських землях. Тільки в складі німецьких збройних сил могло постати регулярне, добре вишколене й озброєне велике українське з'єднання, яке при сприятливій для нас ситуації могло стати зародком української національної армії, без якої не могла б існувати українська держава; можна було мати деяку надію, що цією сприятливою ситуацією буде хаос, що постане на українських землях після програної німцями війни. Завдяки Дивізії українська справа виходила в деякій мірі на міжнародну арену.

На моє рішення бути разом із німецьким чинником співтворцем Дивізії чимало вплинув погляд Митрополита Андрія Шептицького, який у розмові зі мною висловив думку, що треба піти на великий ризик, якщо йдеться про творення зародку української армії. Завдання дбати про українські інтереси Дивізії взяв на себе мій приятель, сотник Дмитро Паліїв.

Для історичної правди треба додати, що губернатор Вехтер виконував більшість умов, які я поставив у справі Дивізії, але деяких зобов'язань не дотримав, якщо мова про ролі і склад Військової Управи.

Тільки коротко згадаємо події після 28-го квітня 1943 року. Існування Дивізії було кілька разів під знаком запиту, особливо на початку 1944 року, коли був плян розбити її на поліційні полки, проти чого довелося гостро протестувати, вдруге — після катастрофи під Бродами. Найвищі німецькі чинники мали постійне не-

Ген.-поручник Михайло КРАТ

довір'я до Дивізії, мав його і Гітлер. Ще в останні тижні існування Дивізії їй загрожувало роззброєння. Світлим моментом було перетворення Дивізії на Першу Українську Дивізію Української Національної Армії, хоч цей факт не мав великого практичного значення.

Чи Українська Дивізія виконала своє завдання? Так і ні! Ні, бо ми не святкуємо її 25-річчя на Рідних Землях. Так, бо вона увійшла в історію України разом з іншими збройними формаціями: Українськими Січовими Стрільцями, Армією Української Народної Республіки, Українською Галицькою Армією та Українською Повстанською Армією, в складі якої після катастрофи під Бродами опинилися сотні чи тисячі дивізійників. Чин Дивізії і кров пролита її вояками — це наявний доказ, що ми за всіх обставин хочемо жити для України, а коли треба, і вмирати за неї.

На еміграції — Ви, Дорогі Побратими, плекаєте вояцькі традиції. Ви не тільки створили свої комбатантські організації, але й реалізуєте ці добрі традиції в різних ділянках політичного життя. Бажаю

Вам і далі працювати для добра України, ставити її добро понад особисті і групові інтереси, бути далі воїнами України за всіх умов і обставин.

Щастя Вам, Боже!

СТРІЛЕЦЬКІ МОГИЛИ

Ой чогось калина в лузі
Сумно похилилась,
Під калиною забути,
Стоптані могили.

Ой не ронить калинонька
Червоні намиста,
Між хрестами тихо плаче
Вітер жовто-лисий.

Вітер ходить і читає
Надписи затерті
І несе ген-ген по світу
Імена безсмертні.

Тиша... Не брязчить залізо
Не ревуть гармати...
Камінь можна поламати, —
Слави не здолати.

Ще не вмерла тая слава —
Й по вік не загине, —
Тільки в лузі похилилась
Червона калина...

Кам'яні хрести розбиті,
Надписи затерті,
Між хрестами ходить слава
В німому безсмерті.

Безіменний поет
Львів, 1965.

Май. М. РУДНИЙ

ВІЙСЬКОВІ РАНГИ В СОВЕТСЬКІЙ АРМІЇ

До 1935 року старшинський склад советської армії не мав персональних військових рангів. Кваліфікувався він за службовим принципом: командир роя (отделенія) — отдельком, командир чоти (взвода) — комвзвода, командир сотні (роти) — комрот, командир батальйону — комбат і т. д. Нарамеників у тих часах також не було, а відзнаки носилися на ковнірі: трикутники — молодший старшинський склад, квадрати (кубікі) — середній, прямокутники (шпали) — старший і ромби — вищий. Народній комісар оборони мав чистий ковнір.

22-го вересня 1935 року постановою советських урядових чинників були введені військові ранги для всього особового

складу советської армії і військово-морської фльоти.

В армії

Вояки: стрілець, сфрейтор.

Старшини й сержанти: молодший сержант, старший сержант, старшина.

Молодші старшини: молодший лейтенант, молодший техник-лейтенант; лейтенант, техник-лейтенант; старший лейтенант, старший техник-лейтенант; капітан, інженер-капітан.

Вищі старшини: майор, інженер-майор; полковник, інженер-полковник. Проміжна ранга для вищих старшин підполковника (інженера-підполковника) була введена пізніше — в 1939 році.

У військово-морській флоті

Вояки і матроси: матрос, вояк, старший матрос, ефрейтор.

Старшини й сержанти: старшина 2-гої статті, молодший сержант; старшина 1-ої статті, сержант; головний старшина, старший сержант; мічман, старшина.

Нижчі старшини: молодший лейтенант, молодший технік-лейтенант, лейтенант, інженер-лейтенант, технік-лейтенант; старший лейтенант, старший інженер-лейтенант, старший технік-лейтенант; капітан-лейтенант, інженер капітан-лейтенант; капітан, інженер-капітан.

Вищі старшини: капітан 3-ої, 2-ої і 1-ої ранги, інженер-капітан 3-ої, 2-ої і 1-ої ранги; майор, інженер-майор; підполковник, інженер-підполковник; полковник, інженер-полковник.

Тією ж постановою було введено звання маршала Советського Союзу, яке надавалося за видатні заслуги в керівництві військами. Першими советськими маршалами стали К. Ворошилов, С. Будьонний, В. Блюхер, М. Тухачевський та А. Єгоров.

7-го травня 1940 року були встановлені генеральські й адміральські звання. Для суходільних військ — генерал-майор, генерал-лейтенант, генерал-полковник, генерал армії; для військово-морської флотії — контрадмірал, інженер-контрадмірал; віцеадмірал, інженер-віцеадмірал; генерал-майор, інженер-генерал-майор; генерал-лейтенант, інженер-генерал-лейтенант; генерал-полковник, інженер-генерал-полковник; адмірал флотії. В 1957 році було введено звання адмірала флотії Советського Союзу.

9-го жовтня 1943 року для вищого старшинського складу родів військ — артилерії, авіації, танкових, інженерних військ і військ зв'язку — встановлено доповнюючі військові звання маршала й головного маршала з додатком відповідного роду військ.

Звання військовиків, які належать до різномірних служб — медичної, адміністративної, інтендантської тощо — мають загальне найменування, але з додатком дотичної служби. Наприклад, генерал-майор інтендантської служби, полковник юстиції, старшина медичної служби, мо-

Сов. маршал Іван І. Якубовський

лодший сержант ветеринарної служби й т. д.

26-го липня 1945 року в советських збройних силах було встановлене військове звання генераліссимуса, яке давалося військовикам за спеціальні заслуги в галузі керування мілітарними операціями під час тривання німецько-советської війни.

На закінчення слід додати, що 6-го січня 1943 року в советській армії були введені повсякденні нараменники: для загальновійськових частин — малинові, для військово-повітряних — голубі, для артилерії, танкових військ і спеціальних відділів (зв'язок, інженерно-технічні частини тощо) — чорні. Моряки мають чорного кольору нараменники також. Крім того, введено військові емблеми.

Для курсантів мілітарних закладів нараменник обшивається блискучим галуном, а його колір та емблеми залежать від роду військ.

ЗБРОЄНЕВА ПРОМИСЛОВІСТЬ НІМЕЧЧИНИ

Сучасний мілітарний потенціал Західної Німеччини, а тим більше Східної, ні в якій мірі й навіть у наближенні не може дорівнювати можливостям та досягам воєнної промисловості Німеччини за часів Гітлера, спеціально тоді, коли в результаті окупації багатьох європейських країн вона мала до своєї диспозиції чужинецькі фабрики й мільйони невідільних робітників та зовсім не рахувалася з грішми.

Кількісні і якісні досяги німецької зброєневої промисловості в роках другої світової війни, не зважаючи на деякі опізнення, викликані ваганнями, браком сирівців або форсуванням нереальних задумів, дуже імпозантні, а під багатьма поглядами навіть фантастичні. Їх можна назвати такими тим більше тому, що Гітлер викликав війну, не посідаючи достатніх запасів як вираду, так і сирівців; що мобілізація зброєневої промисловості не була в належній мірі приготована й що величезна більшість німецьких фабрик, починаючи від 1943 року, була систематично бомбардована й нищена англосакським летунством.

Цікаве те, що хоч американсько-британська воєнна промисловість у другій фазі останньої війни продукувала більше мілітарного спорядження, видатність німецьких фабрик аж до 1944 року була релятивно імпозантнішою й, не зважаючи на запеклі бомбардування, швидко зростала. Той факт, який свідчитиме про німецьку пружність, зарадність і детермінацію, найкраще зілюструють слідуючі приклади.

На початку війни німці мали 3.192 танки, а випродукували в роках війни 49.635, із того ледве 1.893 до кінця 1940 року, натомість аж 22.729 в 1944 році.

1-го вересня 1939 року військово-повітряні сили Німеччини нараховували 4.333 бойові літаки, в тому 1.575 бомбардувальників і «Штукасів», а випродукували під

час війни 113.515, із того тільки 12.760 до кінця 1940 року, але аж 40.600 у 1944 році.

В часі вибуху війни Німеччина мала 9.300 протилетунських гармат, а на початку 1945 року (не дивлячись на величезні втрати) їх кількість зросла до 31.600. До цього числа не зараховуються захоплені гармати і протилетунські ракети.

1-го вересня 1939 року до складу німецьких військово-морських сил входило 57 підводних човнів, а в пізніших роках їх було вже 1.113, хоч у найпродуктивнішому 1943 році пляни будови цих човнів були виконані лише на 80%.

Продукція ручної зброї, амуніції, польових гармат, гранатометів, мортир, вистрілень ракет, протипанцерної зброї, мін, різнотипних бойових кораблів тощо виявляла аналогічне зростання, принайменше до часу. При цьому треба пам'ятати, що німці вводили в акцію щораз то більше скомплікований виряд, що через брак сирівців, спеціально бронзи, міді, цинку і хрому, вони послуговувалися вигаданими ерзацами цих металів і що готування революційної зброї вимагало багато енергії і забирало ще більше часу.

Коли говорити про якість німецької зброї і порівнювати її з англосакською або советською, то треба ствердити, що німецький виряд був дуже добрий і в багатьох випадках кращий від альянтського. Крім того, німецькі фізики й інженери винайшли або працювали над винайденням цілковито нових видів зброї, але деякі з них переростали тогочасні можливості або були непрактичні. Тому варто поділити німецьку зброю на дві групи й до першої зарахувати ті види, які були застосовані та відіграли ту чи іншу роль в мілітарних операціях, а до другої — ті, які Німеччина вже не могла продукувати серійним порядком.

Вжиті роди зброї

Поминувши досконалі танки «Пантери» й «Тигри», яким могли дорівнювати лише советські танки типу «Сталін», та різнірідні типи конвенціональних важких гармат калібру 21-42 сантиметри та засягу дії 14-49 кілометрів, треба згадати про наступні ревелюційні типи:

- залізничну гармату «К-12» калібру 21 сантиметр, із 33-метровою довжиною цівки й засягом дії 115 кілометрів;

- залізничну гармату «Адольф» калібру 40,6 сантиметра, з 20-метровою цівкою і далекосяжністю 45-53 кілометри;

- мортиру «Карльо» калібру 61,5 сантиметра, яка рухалася на гусеницях. Ці велетні обстрілювали Берестя й Севастопіль;

- найважчу в історії залізничну гармату «Дору» калібру 80 сантиметрів, із засягом дії 47 кілометрів і вагою 1.345 тонн. Її ладування тривало 45 хвилин, а вистрілений нею набій важив 4.800 кілограмів. Німеччина випродукувала тільки три такі гармати, а опісля зменшила їх калібр до 53-ох сантиметрів. Плянувалося вжити їх проти Гібральтару, однак вони брали участь лише в обстрілі Севастополя;

- перші в історії летунські ракети й реактивні літаки («Мессершміт-262», «Гайнкель-162» і «Гайнкель-178»). Їх було випродуковано близько 1.800, але через брак палива вжито тільки 600;

- перші в історії літаючі бомби, ославлені «V-1» із засягом 250, а в удосконаленій, але вже не використаній версії — 500 кілометрів. Німці вжили їх на початку для обстрілу Лондону, а пізніше обстрілювали ними Антверпен і застосували їх в Арденах;

- перші в історії керовані середньодистанційні ракети «V-2» із засягом дії 350-400 кілометрів, які далися взнаки Лондонові й бельгійським населеним пунктам поміж 8-им вересня 1944 року і 27-им березня 1945 року;

- перші протилетунські ракети, які вже не змогли відіграти поважнішої ролі;

- найкращі у світі протилетунські гармати калібру 8,8 сантиметрів, із початковою швидкістю стрільна 1.200 мет-

рів за секунду, які використовувалися також у боротьбі проти панцерів;

- спеціальні устаткування, уможливілючі підводним човнам довге перебування в зануреному стані, як також революційні торпеди і двигуни;

- отруйні гази, продуковані масово у трьох фабриках, але, на щастя, не вжиті;

- бойові вози, керовані з віддалі;

- різні, частинно піонерські, апарати й устаткування для керування вогнем, обраховань, підслухування, введення в блуд, схоронення тощо.

Не вжиті роди зброї

1. Атомні бомби, головки і двигуни, бо для їх продукції німцям бракувало достатньої кількості електричної енергії і т. зв. «важкої води».

2. Стратегічні ракети, якими німці плянували обстрілювати ЗСА. Далекодистанційних кількаступневих ракет «А-9/10» їм не вдалося сконструювати, а до серійної продукції середньодистанційних ракет типу «А-9» вони приступили запізно.

3. Зрезигновано з будови танків «Мамутів», на озброєнні яких мали бути гармати калібру 15 сантиметрів, а грубина їхнього опанцерення мала дорівнювати 24-ом сантиметрам, коли виявилось, що їхній прототип важить аж 180 тонн.

4. Німці не встигли приступити до масової продукції бомбардувальників далекого засягу — «Д-355», «Ме-262» і «БМВ», — вертолетів, вертикально стартуючих літаків, мінометів і ракет калібру 42-50 сантиметрів, додаткових протилетунських ракет різного типу, нових легких танків і т. д.

5. Почато й частинно закінчено будову модерних підводних човнів, але це було зроблене настільки пізно, що тільки один із них узяв участь в операціях.

6. Зрезигновано з частинно вже розпочатої будови шести лінійних кораблів по 56.000 тонн місткості кожний, другого літаконосця, двох крейсерів, чотирнадцяти винищувачів та великої кількості інших модерних бойових кораблів.

7. Німеччина відмовилася від реалізації проектів будови важких протиле-

тунських гармат і випосаження танків гідростатичними або гідродинамічними двигунами.

Всі вищезгадані невдачі, опізнення або зменшення плянів були викликані кількома причинами: браком сирівців чи на-

віть відповідних їм заступників, довгими ваганнями, англосакськими бомбардуваннями, а часом і несподіваними, часто не-реальними наказами або заборонами Гітлера.

ПІДЗЕМНЕ ВЕДЕННЯ ВІЙНИ

Відомий аргентинський військовознавець, Енріке Мартінез Кодо, автор великої праці про УПА п. н. «Партизани за залізною заслоною» («Guerillas tras la cortina de hierro»), Буенос-Айрес, 1966, стор. 419, написав статтю до американського військового журналу «Мілітарі Ревю» ч. 2, лютий 1968 р. стор. 92-96, в якій, розглядаючи методу використання комуністичними партизанами у В'єтнамі підземних бункерів, тунелів і сховищ, вказує, що однією із найдосконаліших систем таких бліндажних укріплень у часі другої світової війни й після неї була система, яку практикувала УПА в боротьбі з німцями та большевиками. Він пише, між іншим, таке:

»Типовим представником партизанських сил, які широко застосовували підземні укріплення, була Українська Повстанська Армія (УПА) під час її боротьби в роках другої світової війни й пізніше із советами. Спорудження таких укріплень почалося ще в 1941 році з призначенням їх для партизанських відділів, які оперували в постійних обширах. Звичайно ці бункери будувалися на близьких віддалях один від другого, зміцнювалися колодами і знаходилися глибоко під землею, створюючи циркулярну оборонну лінію, немов би довкола вершка височини.

Кожний бункер служив прикриттям для невеликої групи партизанів, які боролися з ворогами із його середини так, якби це було конвенціональне польове укріплення. Смертоносні зони довкола бункеру були заміновані, що забезпечувало його залогу від несподіваної атаки. Пізніше під уже існуючим бункером будувалася другий, також уміщений колодами, який мав призначення для тимча-

сового перебування оборонців. Він був настільки добре замаскований, що часто ворог, здобувши перший бункер, навіть не підозрівав про перебування партизанів на більшій глибині.

Інтенсифікуючи в зимових місяцях 1945-46 рр. свої зусилля з метою перемогти УПА, комуністи примусили упівців використовувати підземні укріплення радше як сховища, ніж як прикриття під час бойових дій.

Один польський військовий командир, який боровся проти УПА в 1946 році, зазначив, що всі бункери були чудово замасковані, а входи до них знаходилися у порожніх стовбурах дерев або приховувалися густою травою чи кущами хмизу. Маскування робилося з такою майстерністю, що коли виявляли одну секцію бункеру, було надзвичайно важко знайти другу, хоча її існування вже встановлювалося перед тим.

Для прикладу він згадав про викритий його відділом цілий комплекс підземних укріплень, який складався з упівського шпиталю, що мав навіть хірургічний кабінет і дві кімнати для одужуючих, кухню, комору, магазин, приміщення для лікарів та сестер і лазничку. Він поставився біжучою водою із поблизького струмка при допомозі трубопроводу.

БУНКЕРИ ПІД СЕЛАМИ

Поляки викрили бункери, які знаходилися під селами. Входи до них були в різних місцях: під підлогою в кухні будь-якої хати, на боках головної вулиці. В останніх часах такий вхід являв собою замаскований поблизу поверхні води отвір, до якого можна було потрапити,

злізши по линві, а з нього короткий тунель вів уже до самого бункеру.

При виборі місць для будови бункерів спеціальна увага присвячувалася умовам його приступності. Вхід до нього із дна струмка або з неслідної стежки завжди був кращий, як із м'якого чи піщового ґрунту, на якому залишалися зрадливі сліди й допомагали у викритті бункеру.

Підземні укріплення й будови вентильовалися при допомозі спеціально сконструйованих труб або каналів, замаскованих у середині деревних стовбурів. Вентиляційні проводи мали ліктеві сполучення, які включали охоронювальні ґрати, перешкоджаючи ворогові вкидати до труб вибухові речовини з метою викликання експлозій у середині бункеру.

І. ЯБЛОНСЬКИЙ

ФІЛОСОФІЯ ГЕРОЇЗМУ

(За Рене Кентоном)

Рене Кентон — один із найкращих старшин французької армії кінця XIX й початку XX століття, кавалер Почесного Легіону, Французького Воєнного Хреста, Ордену Леопольда Бельгійського, Британського Хреста Особливого Відзначення, Бельгійського Воєнного Хреста, Американського Хреста Особливого Відзначення, учасник незліченних боїв, чотирнадцятикратно відзначений у наказах по армії, восьмикратно поранений — народився в Шом (деп. Сени й Марни, Франція), 15-го грудня 1867 року. Він відомий науковець-натураліст, асистент у лабораторії фізіологічної патології в «Колеж де Франс», де займався дослідями над морською водою і видав книжку «Морська вода — органічне середовище».

Коли вибухла перша світова війна, Рене Кентон був капітаном резерви. Покликаний до зброї на власне бажання, він служив при важкій артилерії і здобув особливо велику славу як комендант 5-ої групи 118-го полку важких гармат. 26-го грудня був іменований підполковником, після чого вернувся до своїх наукових студій, але нагла смерть скосила його в дні 9-го липня 1925 року.

Після смерті вийшли у світ його славетні «Засади війни», викладені у твердженнях: “Maximes sur la guerre...”

В них є спеціальний розділ про «Героя і хороброго», з якого подаємо деякі афоризми. Основані на біологічній zasadі, твердження Рене Кентона є гарячою обороною самої ідеї війни та боротьби взагалі. Це філософія героїзму, посвяти й вояцького духу. Навряд, чи знайдеться в літературі другий твір такої безпосередньої широти, як твір Рене Кентона. Кожне слово його науки покроплене власною кров'ю, стверджене власною відвагою, натхнене власною посвятою. Це розум і дух чистого героїзму, духові відблиски вояцького чину. Тому й заслуговують на те, щоб їх перечитати й ними проинятися.

Які є духові первні героя й героїзму взагалі?

1. Побратимство з відвагою. Докладна свідомість небезпеки.
2. Любов небезпечного становища.
3. Кохання зусилля.
4. Пристрасть самоздійснення. Бажання чинити те, що ворог забороняє.
5. Потреба самопошани.

6. Любов до життєвих неვიгод.
7. Спрага щастя в небезпеці, в тяжкому житті.
8. Приемність шкодити ворогові.
9. Радість накинути йому свою волю.
10. Зимнокровність у зважуванні положення, докладна свідомість того, що є можливим доконати.
11. Ініціатива в ділі. Любов і рішучість у важких завданнях.
12. Віра в успіх.

* *

*

Герой є мудрий. Він далеко бачить. Докладно зважує. Він здоровим розумом оцінює небезпеку. Він добре обраховує можливості. Він наражається стало, там, де треба. Він не є брутальний. Він багато думає. Всі його рішення дуже гнучкі. Герой є гордий. Він ніколи не піддається ворожій силі.

Герой: любов страждання, потреба самопожертви для брата, відраза до трагічних положень. Ніколи не шкодувати зусилля, але не переступати меж власних сил. Думати про шкоду ворогові, думати невпинно, винаходити для цього засоби, погоджуватися на найбільш небезпечні, любити небезпеку для щастя перемоги.

* *

*

Героїзм має своє мистецтво і свою техніку.

Герой не бажає бути першим, але єдиним.

Герой є упризначений. Він кориться покликанню.

Герой завжди самотній.

Дух рішучості, відваги, посвяти, мудрість — основи героїчного.

Цілість військових якостей ще не формує героя. Героїв відрізняє насолода, яку вони відчують у тяжких обставинах.

Хоробрі не гордяться своєю відвагою; вони віддають її для добра всіх.

Герой не чинить з обов'язку, він чинить із любові.

Хоробрий віддає своє життя, а герой його жертвує.

Певні мужі зустрічають небезпеку, як невинні дівчата перше кохання. Вони не усвідомлюють її наслідків.

Себелюбство кермує людьми, але братня любов кермує героями.

Природа не творить героя для життя, лишень для жертви.

Героїзм — це служіння.

Героїзм має свої щаблі. Зусилля й заслуга починаються там, де герой перестає бути героєм.

Де немає радощів, там нема й героїзму (Де немає насолоди чином, там нема героїчного).

Привілеєм материнства й героїзму є знаходити насолоду там, де самі муки й зусилля.

Любов до слави не є підставою чуття героїв.

Герой народжується мужнім.

Хороброму до героя так далеко, як няньці до матері.

Неприборкана душа у приборканому тілі творить святого, або героя.

В ті дні, коли війна скінчиться, настає жалоба для хоробрих.

Єдиними інженерами бою є хоробрі.

Помилково думати, що більшість мужчин здатні на героїчний чин та що лише моралі їм для цього бракує. Героя не можна наслідувати, бо підставою його чину є любов, він нічого зусиллям не творить, а з насолодою.

Джерело героїзму в ділянці ідей. Як і святі, герої є великі духом.

Герої люблять поразку, бо вона накладає на них великі обов'язки, відкриваючи можливості до чину.

В хороброму завжди проглядає аматор небезпеки.

Відвага є божевіллям для того, хто боїться. Вона є слухною тільки для того, хто ясно бачить.

Героїзм є підсумком усіх якостей. Відвага є тільки одним зі складників. Відвага є другорядною в героїв. Вона є рукою, але не душею. Відвага не робить героя, вона його викінчує. Вона є лише одним із засобів, якими він вдовольняє свою пристрасть.

Покликання героя походить із душі. Душа єдина бачить понад тілом.

Можливо, що справжньою мораллю і є не вірити у смерть.

Ч И В А Р Т У В А Л О ?

Надворі падав дощ. Довкола висвистував різноголосе вітер, і в душі зродилося вагання: йти сьогодні до домівки СУБ-у, чи ні? Воно було б добре піти й послухати «всячини», але не в таку невідрадну погоду. В нас колись добрий господар навіть пса не випускав у подібну негодю, а не то людину та ще й таку, яка нині є власником дому! Кортить піти, але не піду.

Не пішов. Постановив собі упорядкувати свої «архіви», а як сказав, так і зробив. Почав їх сортувати. Все корисне — на полицю, а зайве — геть. Коли раптом — що це? Аж рука затремтіла. Та це ж моя військова книжка й дивізійне право їзди, видане для «фольксвагенів»! Такий довгий час, а книжка немов нова. Сів я, почав переглядати, а при цьому і пригадувати...

Ось підпис Шнеллера, сотенного п'ятої сотні «фельд ерзац батальйон», який щасливо вивів молодих рекрутів-студентів із-під Куткора та Безбрудів, а це підпис Кеппена, сотенного другої сотні зв'язку. Постать його, молодого й завжди енергійного, виринула перед моїми очима. Він був гітлерівським типом під кожним оглядом, а в додатку до цього ще й садистом. Казали, що на усміх Кеппена треба було чекати так довго, як на молоко від ялівки. Співчуваю українським підстаршинам, а також і старшині, поручникові В. Керодові, які мусіли такому запальному нацистові підпорядковуватися. Та ніде правди діти: він знав свою ділянку праці, а коли подавав команду, то звук його голосу проникав у кожного, і все робилося автоматично.

Чому мене приділили до другої сотні зв'язку — не знаю. Але до неї потрапив був і проф. Я. Гордій. Це була ходяча розрада. Кеппен на нас дисципліною, а «Геньо» на нього українською піснею. Видно, так доля хотіла, бо іншого засобу, щоб відплатити цьому «молокососові», не

було. Кожну вільну хвилину наш «Геньо» використовував на вивчення нових, співаних хором пісень. Пам'ятаю, коли ми йшли на науку про електрони і протони (викладав підстаршина Далавурак), Кеппен зарядив «айн лід», а ми крикнули «пісня», і, наче грім, посипалося поміж мурами Нойгаммеру хорове, щойно «Геньовим» хором вивчене:

*Під шум лісів, під шепіт трав,
У сонця проміннях ясних,
Під крилами визвольних дум
Несеться спів з грудей стальних...*

*Ми йдемо, йдем,
Тремтіть, кати,
Щоб матір з крови піднести!
Вогонь, що палите ним край,
Своєю кров'ю погасить! ..*

Кеппен ішов спереду й горів люттю, але не міг нічого вдіяти, бо краса української пісні приваблювала сотні слухачів, які вибігали на хідники, або відчиняли вікна і слухали її із подивом. Пісня не звучала, а гриміла!

Та довго нам співати не довелося. Незабаром нас порозділювали, а на доповнення нашої другої сотні прийшло багато німецьких юнаків та кілька «загублених» із військово-морської фльоти. Юнаки назагал були чемні, хоч безмежно впоєні націонал-соціалізмом, а ці другі чаїли в собі якусь загадковість.

«Геньо» пішов до іншої сотні, а в нашій залишилося тільки кільканадцять українців, переважно учнів, які володіли німецькою мовою. Стало сумно. Це вже не була українська сотня з кількома німцями, але німецька сотня з кількома українцями. Оскільки німці-юнаки були краще заавансовані в радіозв'язку, ми, українці, мусіли більше працювати, вправляти абетку Морзе, наздоганяти їх, а потім і переганяти.

Заблукані із фльоти зразу видалися нам підозрілими. Після ранішньої збірки, коли ми йшли на виклади, деякі з них вибиралися до міста. А ввечері, скінчивши лекції, ми були голодні й не мали при собі шматка хліба, вони ж повертали з міста, навантажені маслом, ковбасою, цигарками й різномірною всячиною. Потім заїдали смачненько, ще й покурювали, а ми дивилися на них вовками.

Воно чомусь у війську так є, що коли всі голодні, то чоловік аж так дуже того голоду не відчуває, але коли якась частина сотні, нехай і два-три вояки почнуть безжурно їсти, тоді кишки страшеного «марша» грають. Так було і з нами. Та що ж робити? Думали ми, що матроси — це якась німецька упривілейована кляса, яка, не вигравши війни, вже починає наживатися. Нічого не могли порадити. Батьки наші далеко, в Україні большевики — допомоги нізвідкіль. Та хай, хіба ж це вперше в історії українського війська наш вояк голодує? Прийде ще час, нам також доля усміхнеться!

Так ми потішали себе. І справді, через кілька тижнів ми виїхали до Зіліни на Словаччину. Настрій покращав: ближче дому, Карпати, слов'янські родини, більше волі! Про партизанів ніхто навіть і не говорив, і не згадував. Зрештою, ми завжди були біля апаратів і подалі від першої фронтової лінії. А на Словаччину виїхала не тільки наша частина, але й решта Дивізії.

Початково не все «грало» навіть і в Зіліні. Правда, був білий хліб та ще й смачна ковбаса, але де взяти корон, аби щось купити? Зразу нас «запрягли» по-вимивати касарні. А щоб його чорт узяв! Німецькі юнаки мують із нами, а матросики знову до міста. Таке саме, як і в Нойгаммері. Ввечері ми їмо крадену в кухаря Дубика картоплю з лушпинням, а вони заїдають ковбасу із смачним питльованим словацьким хлібом. Забагато нарікати не вартувало, бо ми хоч мали свого українця-кухаря, який тут і там таки своєму братові, під час обіду або вечері, завжди одну-дві зайві барабольки підкинув до менажки, а бідні німецькі юнаки ходили як голодні хорти. Їм тепер додому було далеко, а нарікати годі, бо то ж їхня «Нова Європа», а не україн-

ська, і не личило їм перед унтерменшами-авслендерами свої нарікання виявляти. Нещасні хлопці! Так їх гітлерівські сатрапи прямо від маминого молока забрали, щоб розпучливо рятувати загигаючий Райх.

У другій сотні матросів багато не залишилося, лише кількох. Між ними був москаль Орлов, який говорив кільканадцятьма мовами, та українець із околиць Збруча — Прокоп'юк. Чи служили вони у фльоті, чи ні — не скажу. Але коли прийшли до нас, то мали уніформи матроського покрою. Опісля матросів до нашої Дивізії було найшло дуже багато, спеціально тоді, коли ми перейшли з Югославії до Австрії.

Власне про цього матроса-москаля Орлова та його друга Прокоп'юка хотів би сьогодні розказати. Прокоп'юк відзначався дуже спокійним характером, але був страшенно прив'язаний до москаля Орлова. Не перебільшу, коли скажу, що Прокоп'юк був йому просто джурою. Чому — годі знати. Може вони побраталися ще десь у Німеччині, в якійсь іншій частині або поліції, а, можливо, через те, що Прокоп'юкові при цьому москальському жилося надзвичайно добре. Орлов ніколи не відвідував лекцій радіозв'язку, а завжди йшов до міста Зеліни. Прокоп'юк одержував за Орлова подвійний приділ харчів і цигарок, а коли Орлов повертався вечорами з міста, приносив зі собою всілякі люксуси, й тоді влаштовувалися забави, з яких користали всі поклонники Орлова, але не «галицькі націоналісти», як нас тоді звали. Проте, ми були раді, коли через Прокоп'юка могли промінати цигарки за додаткову скибку хліба.

Минали тижні. Ми ходили на збірки й виклади, а час від часу втікали з касарень у ліс, бо американські літаки з'являлися над нами все частіше й частіше. Орлов не ходив ні з ким, завжди сам. Бувало, стоїмо на збірці, а він проходить попри нашого садиста Кеппена. Поздоровкаються по-нацистському, як рівний із рівним, нацист і большевик та й розійдуться аж до вечора, а ввечері у квартирі сотенного частини «попіянтус». Спочатку нас ця німецько-большевицька приязнь дивувала, а потім ми звикли до неї і, будучи безсилями, прийняли її як буденне

явище, хоч гордість наша була вражена, що якийсь там большевик Орлов чується в рядах нашої Дивізії паном ситуації.

Через кілька тижнів ми мусіли виїхати в терен для охорони важливого комунікаційного шляху під час наступу на Банську Бистрицю. Довго там не були, а коли повернулися, Орлова вже не застали — лежав у шпиталі хворий. Прокоп'юк і далі крутився у другій сотні, розпоряджаючись Орлова магазином.

За кілька днів я побачив Орлова, виглядаючого на інтелігента царської катеґорії. Він поспішно прибіг до касарень, зустрівся із Прокоп'юком, і обидва несподівано зникли. Що, властиво, сталося?

Як розказували пізніше, Орлов, член НКВД із Москви, працював для німецької розвідки. Його завданням було нав'язання контакту зі словацькими партизанами, і це завдання він виконав дуже легко, бо був подвійним агентом. Словацькі партизани радо з ним сконтактувалися й вірили, що Орлов, належачи до другої сотні зв'язку, зможе передавати їм щотижня шифровані ключі. Він вишколу німецького зв'язку не мав, але, завдяки Прокоп'юкові, здобув «зелене» поняття про ці ключі. В переговорах із словацькими партизанами на передмісті Зеліни Орлов навіть був скомбінував «ключ» із кільканадцяти літер і продав партизанам за кільканадцять тисяч словацьких корон. Про час і місце зустрічі було заздалегідь повідомлене Гештапо, так що Орлов, продавши словацьким партизанам ключ і забравши в них велику суму грошей, видав партизанів гештапівцям на загибель і неминучу смерть.

Усе пішло б гладенько, якби москалі були викоренили з нього большевицьку захланність. Але цю велику суму грошей він не передав своїм можновладцям, а сховав собі для власної насолоди, для нічних бенкетів у Зеліні. На слідстві партизани виговорилися за гроші і для устійнення правди предложили награну стрічку. Викручуватися Орлову не було як: гроші він розтринькав, а викритої правди про свої зв'язки з московським НКВД заперечити не міг, бо все було награне. Орлов знав, що його години поранені й тому вирішив захворіти та піти

до шпиталю, а потім утекти, вербуючи до втечі також і Прокоп'юка.

Вістка про зникнення Орлова і Прокоп'юка рознеслася дуже швидко й так само швидко забулася. Забулася тому, що з ними ніхто з наших хлопців не приятелював, бо, як то кажуть, вони москаля «на милі» занюхають. А видання Орловим словацьких партизанів німецькому Гештапові це ще один доказ того, як москалі трактують борців любого національного руху, незалежно від їхнього кольору.

Ми й далі відбували нормальні зайняття, слідкуючи уважно за подіями, які довкола нас розвивалися. Банська Бистриця впала, й багато її оборонців було взято в полон, що справило нам великий клопіт, бо їх вмістили в одному з будинків серед касарень колишньої словацької армії, а ми мусіли цей будинок охороняти. І тут я вскочив у халепу. Коли околиці довідалися, що словацькі полонені є за мурами касарень, їхні родини почали ці мури облягати. Вкоротці, завдяки своєму м'якому серцеві, я став своєрідним зв'язковим поміж словацькими жінками й полоненими. Жінки давали мені список прізвищ, а я, зайшовши до середини, запитував, чи є ті, яких маю на списку. Багато зголошувалося, я брав їх під охорону й виводив надвір ніби за фізичною потребою, а в дійсності, щоб бодай на мить поєднати розлучені родини. Тут була справжня трагедія життя. Я — українець — охороняв полонених словаків у їх власній країні! І думав я, що немає ради, бо, це вислід науки, культури й політики ХХ століття. За часів Джінгісхана напевно було краще, але, щоби протидіяти злобі наших модерних часів, я робив усе, що було в моїх силах.

Полонені одержували від своїх рідних і знайомих різні харчі, ховали їх під поли плащів і поверталися під мою охорону назад до будинку. За ними йшли другі, й радощам словаків не було кінця. Та після кільканадцятьох таких прогулянок я попався. Вертаючись із полоненими, навантаженими харчами від ніг до голови, я натрапив на німецько-українську інспекційну групу, яка зацікавилася ненормальними розмірами полонених. Му-

шу подякувати якомусь українському підстаршині, який, «кропнувши» мене поза вуха, так заїмпонував тим німцям, що на цьому все закінчилося, але словацьких полонених я більше вже не охороняв.

Прийшла зима. Одного пополудня була несподівано заряджена збірка в повному виряді, й сотня вишикувалася до звіту. Після звітування залунала команда в'їдливого Кеппена:

— Прямо глянь! Спочинь!

А потім сотня почула дивний запит:

— Хто з вояків добре ціляє на віддалі ста метрів?

Піднялися руки кількох радіозв'язкових німців, але ніхто з українців не мав найменшого поняття, що, властиво, сталося.

Кеппенові таке мале число зголошених не подобалося, і він ще більше в'їдливо докинув, що повинні б зголоситися всі. Але ми, українці, не поспішали. Ми не думали про «Нову Європу».

— Хто поцілить на п'ятдесят метрів? — вигукнув сотенний Кеппен знову.

Цим разом рук піднеслося більше, але він і далі був невдоволений малою кількістю зголошених. Було видно, як іскри злوبي світилися в його очах.

— Хто поцілить на десять метрів? — майже вибухнув вихованок Шерата.

Не було ради — руки піднесли всі, а я зажартував:

— Нічого, хлопці, підемо трошки за мури касарень, бо вже й так задовго вишколюємося.

Службовий підстаршина задержав десятьох відданих справі німців, а решту розпустив, наказавши, що на ранок всі мусять бути приготовані до вимаршу в шоломах. Ми розійшлися, а відібрані німці залишилися для одержання інструкцій.

На другий день раненько поснідали, й усюди вчинився рух. До вимаршу готувалася не тільки друга сотня зв'язку, але всі сотні куреня. Збірка! Всі вибігли на площу, а відібрана Кеппеном десятка стала збоку з крісами в руках. Що воно мало означати?..

Вимаршовуємо. Сотня за сотнею виходить із касарень, як звичайно, з піснею на устах. Куди йдемо? Ніхто не знає. Пройшли через Зіліну, вже й за містом опинилися, а й далі йдемо, скеровуючись до поблизького гірського пасма. Йдемо вільним кроком, бо дорога нерівна, ще й до того замерзла. Зрештою, у глибокому узгір'ї зупинилися. Дивимосся, а по правій стороні викопані три ями й над двома з них вкопані смерекові стовпчики.

Тут перемерзлих хлопців розпустили, щоб вони погрілися руханкою, а я з цікавістю почав приглядатися ямам. Свіжі чи ні? Мабуть, викопані три-чотири дні тому. Раптом паде команда «Ахтунг!», і миттю наступає збірка по сотнях. Відчуваю в собі якусь тривогу, непевність, бо не люблю тримати довго щось нерозв'язане.

Сотні стали у формі півмісяця обличчям до викопаних ям, а вибрана десятка розташувалася окремо. Чуємо стогін тягарової автомашини, яка їде в нашому напрямі. Всіх охоплює цікавість, хто може їздити по гірських дорогах автами, коли в горах найкращою «механізацією» є воли.

Вантажна автомашина наблизилася. І раптом... Невже це мара? Дивимосся ми, українці з другої сотні, а було нас із двадцятаро, й не віримо своїм очам. На автомашині в цивільних убраннях, у довгих словацьких шнурованих чоботях двоє. Один із вусами... Так, це член німецької і большевицької розвідки, зрадник словацьких партизанів, Орлов і наш брат, який піддався хитроцям москаля, Прокоп'юк...

Автомашина проїхала перед уставленим півмісяцем і зупинилася поблизу. Орлов і Прокоп'юк мали на руках кайданки. Вартові німці, які привезли сюди втікачів, розмовляли з ними й навіть дали їм до уст запалені цигарки. Така, так би мовити, передишка тривала біля десяти хвилин. Потім знову почувся стогін автомашини, на цей раз особової. Ку-

рінний і сотенні миттю кинулися приводити цілість до військового порядку, і я зайняв місце на кінці крила другої сотні, безпосередньо біля викопаних ям. Всі вже догадалися, в чому справа.

Коли під'їхала особова автомашина, з неї висів якийсь високий мужчина, вбранний у щось на зразок реверенди. В тому ж моменті німецька сторожа, яка покурювала разом із Орловим і Прокоп'юком та навіть балакала з ними, кинулася на них звірами, стягла обидвох з автомашини й уже без цигарок поволокла їх «за барки» до прокурора. Така поведінка із закутими мене дещо збентежила. Поки не було представника права, їх іще трактували як людей, а з хвилиною його прибуття, людина втратила все, стала чимсь непотрібним, зайвим... Таке то життя!..

Прокурор виструнчився, заложив на голову якусь урядову шапку, відчинив книгу і прочитав: «Ваффен Гренадір... засуджені на кару смерти через розстріл, що має відбутися негайно».

Вперше у своєму житті я був свідком розстрілу. Мої думки полинули мимоволі до Прокоп'юкового села, і я подумав чи хоч його жінка або хтось із родини мали минулої ночі поганий, дивний сон... Це ж останній момент життя...

Службовий старшина наказав підвести обидвох засуджених до вкопаних над ямами смерекових стовпків, де їх прив'язали, а потім запитав Прокоп'юка, чи зав'язати йому очі. Він погодився. Був прив'язаний зліва від Орлова, обсервуючи якого, я також полинув думками у його минувшину, до самої Москви.

Орлов відмовився від зав'язання очей. Він холоднокровно сприймав і засуд, і його виконання. Смерть для нього була забавкою. Видно, згубив не одну людську душу й запроторив на той світ багатьох. Стояв прив'язаний до стовпа, насвисту-

ючи мелодію «Широка страна моя родная...»

А вкінці сказав:

— Тільки хорошо попадайте, ребята! Всего хорошего!

Продовжував свистіння. А тим часом службовий старшина вже давав команду:

— Гох легт ан... ензіхерн, ф...!

Цей момент для мене був найтрагічнішим. Прийшли останні слова команди, останні секунди життя. Німці відбирають життя українцеві й запеклому москалеві, який засмічував ряди нашої Дивізії. Перед командою «ензіхерн — відбезпеч» Прокоп'юк закричав: «Слава Україні! Сла...»

Далі не міг, і це було загадковим. Адже команда «фоер — стріляй» іще не пролунала, а він не закінчив слова «Слава». Чи із жалю й розпуки у нього серце розірвалося, чи сталося ще щось — не знаю...

Нарешті службовий старшина верескнув «Фоер!», і, як коса траву, так скосили кулі тіла й життя обидвох засуджених. Вони повалилися на землю. Виконавці вироку ціляли добре спеціально в Орлова, бо їхні кулі скосили не лише тіло, а й смерековий стовпчик, половина якого також упала...

Тіла розстріляних поклали до трун, а ми відійшли до касарень — мовчазні, зрушені баченим. Пісень не співав ніхто.

З того часу пройшло багато років, а я й до сьогоднішнього дня не можу збагнути, що зв'язало Прокоп'юка з Орловим, і чи варто взагалі було йому з ним зв'язуватися. Кажуть, що народні приповідки — це вияв народної мудрости й переживань даного народу. Одна з українських приповідок каже: «Не вір москалеві, як псові!» Якби тільки Прокоп'юк її пам'ятав! Та чи тільки він!?..

НАДСИЛАЙТЕ ЗНІМКИ ТА ДОПИСИ З ДІЯЛЬНОСТІ НАШИХ КЛІТИН

ВІЙСЬКОВА ХРОНІКА

ЗБІЛЬШЕННЯ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКОЇ ФЛОТИ ЗСА

Минулий 1967 рік був під знаком великого збільшення військово-морської флотії ЗСА, і з огляду на перевантаження існуючих дев'яти доків замовлення були скеровані до приватних фірм. Вони охоплювали будову слідуючих бойових кораблів різного типу: одного літаконосця, п'яти штурмових підводних човнів і однієї озброєної керованими ракетами фрегати (всі вони мають порушуватися при допомозі атомної енергії), як також дванадцяти десантних кораблів, десяти ескортних суден, п'яти океанських виловлювачів мін, двох амуніційних кораблів, одного корабля-магазину, двох танкерів, одного судна для рятування підводних човнів, двох рятувково-буксирних пароплавів, одного дослідного океанського корабля, двох розвідувальних суден і понад трьох сотень кораблів різного призначення.

Згаданий на початку літаконосець буде удосконаленою версією вже існуючого літаконосця «Ентерпрайз» і найсучаснішим бойовим кораблем у світі. Його довжина становитиме 1.092 стопи, ширина 134 стопи по ватер-лінії і місткість 91.300 тонн. Він порушуватиметься при допомозі двох модерних атомних реакторів.

Що ж торкається порушуваних атомною енергією підводних човнів, то їхнім призначенням буде ведення якнайефективніших бойових операцій проти всіх типів кораблів, спеціально проти підводних човнів ворога.

МІЛІТАРНІ ЗАМОВЛЕННЯ НОРВЕГІЇ

На протязі минулого року військово-морські сили Норвегії збільшилися на 50 бойових кораблів. Зросло також і військово-повітряні сили. Із замовлених для них 80 літаків типу «Ф-5 Фрідом Файтерс» уже майже всі доставлені зі ЗСА.

Норвезьке командування не забуло й за свою суходільну армію. Для неї воно замовило 100.000 автоматичних рушниць типу «Г-3», для яких уживатиметься стандартна амуніція НАТО. Це замовлення буде виконане на протязі біжучого й наступного років, і таким чином збройні сили Норвегії стануть у значній мірі модернізовані.

«ЛЕОПАРДИ» ДЛЯ БЕЛЬГІЙСЬКОЇ АРМІЇ

Впродовж вісімнадцяти місяців бельгійська армія отримує на своє озброєння 334 танки німецької продукції типу «Леопард». Вони будуть оснащені бельгійськими скорострілами «ФН» і заступлять устарілі танки американської продукції типу «М-47».

ВІЙСЬКОВО-ПОВІТРЯНІ СИЛИ ДЕРЖАВ ВАРШАВСЬКОГО ПАКТУ

Згідно з оцінкою британських мілітарних експертів, військово-повітряні сили держав Варшавського пакту мають слідуючий кількісний стан:

СССР: 300 міжконтинентальних і 700 середньодистанційних ракет, маючих засяг дії до 3.200 кілометрів, та близько 10.000 бойових літаків, у тому 250 міжконтинентальних бомбардувальників, не рахуючи 850 літаків військово-морської флотії. Він має також велику кількість протилетунських ракет, включно з найсучаснішими. Летунський персонал досягає 700.000 (разом із ракетними військами).

Польща: близько 950 бойових літаків і 60.000 персоналу.

Чехо-Словаччина: 750 літаків і 45.000 персоналу.

Болгарія: близько 400 літаків і 24.000 персоналу.

Східна Німеччина: 400 літаків і 20.000 персоналу.

Румунія: 300 літаків і 18.000 персоналу.

Мадящина: всього близько 150 літаків і 9.000 персоналу.

Як подає швейцарська мілітарна преса, югославські джерела посідають переважно ідентичні або зближені до вищеподаних інформації. Одиною різницею є кількісний стан советського й польського летунства: югославські чинники подають, що Советський Союз має 12.000 бойових літаків, а Польща — 1.240.

Всі сателіти мають советський виряд, але не посідають далекодистанційних бомбардувальників і ракет, як також найновіших типів літаків. Американські експерти твердять, що советські «МІГ-21» не дорівнюють бойовим якостям американських «Фантомів» під жодним оглядом: швидкість — перших 1.400, других 1.600 кілометрів на годину; засяг дії — 2.000 і 2.600 кілометрів; стеля — 20.000 і 24.000 метрів. Крім того, американські літаки мають на своєму озброєнні кращі ракети.

ЗБРОЙНІ СИЛИ АВСТРАЛІЇ

В минулому році кількісний стан збройних сил Австралії виносив понад 75.000 старшин і вояків. Із цього числа майже 40.000 вояків було в суходільній армії, 15.700 у військово-повітряних силах і понад 20.000 у військово-морській флотії.

Згідно з планами Австралійського Міністерства Оборони, збройні сили Австралії мають

бути побільшені на 6-7 тисяч вояків, і в червні біжучого року їх кількісний стан вноситиме 81.000 старшин і вояків, що буде найбільшим числом у мирному часі.

ПАНЦЕРНІ ВОЗИ ЗАХІДНОЇ НІМЕЧЧИНИ

Німецький бойовий танк типу «Леопард» вважається одним із найкращих у світі й він є на озброєнні панцерних формацій не тільки західнонімецької армії, а й багатьох інших армій світу. Ще в минулому році західнонімецькі мілітарні спеціалісти й конструктори почали опрацьовувати створення аж чотирьох видозмін основного типу, які матимуть різні призначення, а саме: опанцереного веза для транспортування вояків; саморухомої проти-панцерної гармати, яка вже є у продукції; веза, озброєного керованими протитанковими стріль-нами й опанцереної саморухомої 120-міліметрової мортири.

АВТОМАТИЧНИЙ ГРАНАТОМЕТ

Наприкінці минулого року в каліфорнійському Форті Орд відбулися успішні випробування автоматичного гранатомету типу «ХМ-172». Він важить усього 27 фунтів і на протязі однієї хвилини може вистрілити 250 гранат на від-даль до 380 ярдів. Гранати подаються до цівки при допомозі стрічки.

ШВИДКІСНІ КОРВЕТИ

Кілька місяців тому військово-морській флотії Фінляндії були передані дві швидкісні корвети, збудовані в гельсінгфорських доках. Кожна з них має місткість 600 тонн, довжину 240 стіп і порушується двома дізельними дви-гунами загальною потужністю 4.000 кінських сил та однією газовою турбіною. Ці двигуни вживаються для крейсування й маневрування, а турбіна — для збільшення їхньої потужності, але всі три забезпечують корветам велику швидкість.

ФОТОГРАФУВАННЯ З ПОВІТРЯ

Фотографії, зроблені з повітря, були в остан-ніх війнах найбільшим джерелом розвідуваль-них відомостей мілітарного характеру. Виста-чить згадати, що в часі другої світової війни 80% одержаних американцями розвідувальних даних походило з повітряного фотографування та з інтерпретації летунських знімок. Для при-кладу можна подати, що в період часу від ви-садки в Нормандії до кінця війни тільки одна 9-та летунська армія ЗСА зробила 13 мільйонів фотографій, а всі їхні військово-повітряні сили доставили впродовж війни 171 мільйон різно-рідних негативів.

Подібного роду аналіза, проведена в 1953 році, виявила, що під час корейської війни 85% усіх розвідувальних відомостей дали фотографії, зроблені військовими літаками.

Фотографічні камери, які виконують це складне завдання, безперервно удосконалюють-ся та модернізуються. Для прикладу можна привести одну з таких камер, яка вже про-йшла успішно випробування й буде заінстальо-вана в літаках типу «Фантом», оперуючих у В'єтнамі. Вона повністю автоматизована, впро-довж однієї секунди робить шість фотографій (як звичайних, так і кольорових) та є присто-сована до фотографування на найнижчих ви-сотах і при найбільшій швидкості лету бойо-вого літака.

ЯПОНІЯ ЗМІЦНЮЄ СВОЮ САМООБОРОНУ

Між З'єднаними Стейтами Америки та Япо-нією підписано договір, згідно з яким япон-ські збросневі фабрики продукуватимуть ра-кети типів «Гавк» і «Найк-Геркулес», а ЗСА дадуть допомогу в необхідному для цього спо-радженні.

Кілька років японські спеціалісти працювали над конструкцією ракети «РКТ-30», яка за своїми прикметами нагадує американську «Літл Джон». Вона не є керованою й по суті явля-ється артилерійським стрільном, що має такі показники: довжина — 15 стіп, діаметр — 300 міліметрів, засяг дії — 18,5 милі. Порушувані при допомозі твердого пального такі ракети вміщуються парами на вистрільні, примонто-ваній до п'ятитонного веза.

Будучи морською країною, Японія приділяє велику увагу розвитку своєї військово-мор-ської флотії. Новий п'ятирічний плян перед-бачає будову винищувача місткості 3.500 тонн, озброєного керованими стрільними «Тартар» типу «земля-повітря», двох вертолетоносців місткістю по 5.000 тонн кожний, які будуть оснащені наймодернішим електронним устатку-ванням і являтимуться плаваючими оператив-ними центрами, десяти фрегат місткістю по 1.500 тонн кожна, десяти моторових патрульних чов-нів і п'яти підводних човнів.

ТАКТИЧНІ ВИНИЩУВАЧІ В. БРИТАНІЇ

Для збільшення свого тактичного летунства В. Британія буде 60 винищувачів типу «П-1127», здатних підноситися й осідати верти-кально. Вони будуть озброєні 30-міліметровою автоматичною гарматою і керованими ракетами типу «повітря-земля» та матимуть повністю автоматизовану навігаційну систему.

ВИШКІЛ НОРВЕЗЬКИХ ЛЕТУНІВ

В половині біжучого року скінчився канадсько-норвезький договір, згідно з яким норвезькі летуни вишколювалися в Канаді. Від 1951 року почавши, Норвегія вишколила на канадській території близько 500 військових пілотів і 50 навігаторів. Дальші вишколи норвезьких летунів уже відбуваються у ЗСА, згідно з підписаною американсько-норвезькою угодою.

СОВЕТСЬКІ ЗБРОЙНІ СИЛИ У СХІДНІЙ НІМЕЧЧИНІ

Совєтські збройні сили, розльоквані по території Східної Німеччини, складаються з десяти танкерних і такої ж кількості змоторизовано-піхотних дивізії, летунської армії та пошталельних і допоміжних мілітарних формацій. Танкерні дивізії мають до своєї диспозиції модерні танки типів «Т-54» й «Т-62» загальною кількістю понад 6.000 машин. Що ж торкається змоторизовано-піхотних дивізії, то для їх транспортування, крім звичайних суходільних машин, уживаються машини амфібійні, кількість яких безперервно зростає.

На озброєнні згаданої летунської армії є понад тисяча різнотипних бойових літаків. Отже, загальний кількісний стан збройних сил Советського Союзу, стаціонує у Східній Німеччині, перевищує 350.000 старшин і вояків.

КАНАДСЬКА ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКА ФЛЬОТА

Військово-морська фльота Канади складається з тридцяти шести бойових кораблів, у тому одного літаконосця «Бонавенчюр» місткості 20.000 тонн, двадцяти п'яти винищувачів вертолетів і ескортних кораблів, трьох підводних човнів та понад сотні допоміжних суден різних типів.

Летунство канадської військово-морської фльоти нараховує дванадцять ескадрилій бойових літаків і вертолетів, не рахуючи допоміжних формацій.

ЛІТАКОНОСЦІ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКОЇ ФЛЬОТИ ЗСА

У склад військово-морської фльоти ЗСА входить 31 літаконосець, у тому 15 звичайних місткістю від 85.800 тонн (літаконосець «Ентерпрайз», порушуваний атомною енергією) до 42.000 тонн, 8 літаконосців для лоборювання підводних човнів (42.000—40.000 тонн) і 8 вертолетоносців (33.000—18.000 тонн).

Вертолетоносці, на покладі кожного з яких знаходиться до 30-35 вертолетів і є приміщення для двох тисяч вояків морської піхоти, мають завдання підтримувати амфібійні операції та

є пристосовані до штурмово-десантних акцій.

Ще один літаконосець, порушуваний атомною енергією, «Німіц» знаходиться в стадії будови. Його місткість вноситиме 91.000 тонн, тобто буде більшою від місткості «Ентерпрайз»-у. Крім того він не матиме восьми атомних реакторів, як «Ентерпрайз», а лише два удосконалені.

ПЕРШИЙ ЮГОСЛАВСЬКИЙ ПІДВОДНИЙ ЧОВЕН

Влітку минулого року на воду був спущений перший підводний човен власної продукції, призначений для югославської військово-морської фльоти. Він називається «Герой» і, згідно з повідомленнями, має наймодерніше устаткування та озброєння.

В додатку до цього, югославські зброєневі фабрики почали випускати танкерні вози. Вони опанцерені з усіх сторін, мають чотириосову залогу й рухаються на шести колесах. Кожен такий віз має рухому вежу, в яку вмонтовані легка гарматка і скоростріл для протиповітряної оборони.

Війна в Південному В'єтнамі; американська артилерія в акції

НУКЛЕАРНІ СИЛИ ФРАНЦІЇ

Вже від кількох років Франція наполегливо працює над створенням власних нуклеарних сил, які вона називає стримувальними. Першою фазою креації цих сил були літаки типу «Міраж-IV», здатні переносити на собі нуклеарні головки з розривною силою 70 кілотонн ТНТ; другою — балістичні ракети стратегічного порядку типу «земля-земля» із бойовими нуклеарними головками силою 100 кілотонн, уміщені під землею батерійними формаціями, і третьою — атомні підводні човни.

Перший із них — «Редовейбл» — уже спущений на воду й тепер проходить випробування. Другий буде готовий до вжитку в 1972, а третій — у 1975 році. Показники цього човна слідує: довжина — 420 стіп, максимальна ширина — 34 стопи, місткість у зануреному стані — 9.000 тонн, швидкість — 20 вузлів, залог — 135 старшин і моряків.

На озброєнні він має 4 вистрільні торпед і 16 ракет з нуклеарними бойовими головками силою понад 500 кілотонн ТНТ кожна. Вони можуть бути вистрілювані з-під води й мають засяг дії до 2.000 миль.

Крім нуклеарного реактора, перший французький атомний підводний човен посідає і парову порушувальну систему. Він здатний занурюватися на глибину понад 650 стіп і може перебувати під водою на протязі трьох місяців.

МІЛІЦІЙНІ ФОРМАЦІЇ АВСТРІЇ

Згідно з планами Австрійського Міністерства Оборони, у країні буде організовано 140 формацій запільної міліції, яка в часі війни матиме слідуючі завдання: слідкувати за безпекою запілья діючих активних військ, забезпечувати ефективне функціонування мобілізації та гарантувати достатні чинності всіх оборонних систем.

Міліційні формації (Зіхерунгскомпанієн), разом із прикордонними відділами (Гренцшутц-трuppen), творитимуть австрійську Ляндверг — охоронну силу, яка буде покликана до акції у випадку необхідності.

ОБСТЕЖУВАЛЬНИЙ РАДАР НА ПОЛІ БОЮ

Польові полки британської армії незабаром одержать для вжитку радарний апарат »ГС-14-МК1«. Це портативне устаткування, легко переносиме двома вояками, може бути введене в дію на протязі двох хвилин, і при його допомозі один чоловік матиме можливість обстежувати великий площу сектор поля бою, визначаючи й ідентифікуючи рухи людей та машин, фактично, при будь-якій видимості й за любых кліматичних умов. Апарат відзначається ще й тим, що ним дуже легко оперувати, тому в бойових умовах він буде незвичайно вартісним.

ШТУРМОВИЙ МІСТ

Американські військові спеціалісти сконструювали спеціальний штурмовий міст, виготовлений з алюмінію, який важить усього 2.700 фунтів і призначений для вжитку там, де важчі мости не можна прокладати, тобто в болотистих і трясовинних місцевостях, як, наприклад, у багатьох обширах В'єтнаму.

Такий складано-розкладаваний міст перевозиться опанцереним транспортовцем типу »М-113«, оперує при допомозі гідравлічної системи й може бути прокладений навіть менше, як за дві хвилини. Він здатний витримувати 15-тонні навантаження й тягати на прогонах до 33-ох стіп довжини, а після використання дуже легко складається й перевозиться в інше місце.

ВІЗ—ВСЮДИХІД

Ще в минулому році в Канаді був сконструйований і випродукований віз-всюдихід, який здатний перевозити людей, амуніцію або поставання по найпримітивніших дорогах, а навіть і в бездоріжних місцевостях. Конструкція цього воза дозволяє йому рухатися по кам'янистому рельєфу, торфовищах, розмоклих ґрунтах, болотах, зрубах, пісках і глибоких снігах. Він легко долає укоси до 60° і схили до 40° незалежно від того порожній чи навантажений.

Цей віз має два зразки — »Демон-100« вагою 15.000 фунтів і »Демон-200« вагою 18.000 фунтів. Обидва вони порушуються газоліновим двигуном місткості 330 кубічних інчів та мають автоматичні трансмісії із шістьма передніми бігами й одним заднім.

ЗМЕНШЕННЯ ТЕРМІНУ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Від 1-го січня б. р. почавши, термін служби у військово-повітряних силах Голландії зменшився на 3 місяці. Різномірні спеціалісти служитимуть в них 21 місяць, замість дотеперішніх 24-ох, а всі інші — 18 місяців, замість 21-го.

Війна в Південному В'єтнамі; викрили замаскований партизанський бункер

СТАНЦІЯ ЗВ'ЯЗКУ В АВСТРАЛІЇ

Нещодавно ввійшла в дію друга найпотужніша у світі станція зв'язку, розташована на австралійській землі і призначена для вжитку військово-морської флотії. Її інсталяції займають площу 28 квадратних миль, а потужність апаратури дозволяє на зв'язок із бойовими кораблями, перебуваючими влюбій частині Південно-Східної Азії та Індійського океану. Вживаючи радіосигнали дуже низької частоти, ця станція може також комунікуватися з підводними човнами, які знаходяться під водою.

Плянуння й будова станції тривали сім років, а потужністю вона поступається тільки перед подібною станцією в Катлері, яку також уживає військово-морська фльота. Нову станцію на Північно-Західньому Кейпі обслуговує персонал, складений із чотирьох сотень американських військових та цивільних спеціалістів і 350-ти австралійців.

АМФІБІЙНІ ВОЗИ ДЛЯ МОРСЬКОЇ ПІХОТИ

Американська морська піхота одержала нові амфібійні вози, які відзначаються великими маневрувальними здатностями і швидкістю у воді. Під теперішню пору їх випробовують у всіх кліматичних смугах — від арктичної Аляски до тропічної Панами. Це цікаві вози: вони з'їжджають із десантного корабля у воду, швидкопливуть до берега, потім виїжджають на суходіл і підтримують акції бойових відділів.

Новий амфібійний віз типу «ЛВТРХ-12», який має заступити дотеперішній «ЛВТР-5», рухається по суходолу зі швидкістю 40 миль на годину й має досяг дії понад 300 миль, а його швидкість у воді перевищує 8 миль на годину. Маючи триособову залогу, такий віз може транспортувати 25 вояків у повному бойовому виряді або 10.000 мілітарного спорядження чи постачальних середників.

КОШТИ АМУНІЦІЇ

Статистичні дані говорять, що на амуніцію, зужиту збройними силами ЗСА у В'єтнамі, витрачається щомісяця 210 мільйонів доларів. Із цієї суми 100 мільйонів доларів припадає на суходільні війська, а 110 мільйонів доларів — на військово-повітряні й військово-морські. Підраховано, що у двох сотнях налетів на ворожі об'єкти і скупчення військ американські суперфортеці «Б-52» скинули таку кількість бомб, коштів випродукування яких виносить 500 мільйонів доларів.

СХІДНЬОНІМЕЦЬКІ ВІЙСЬКОВІ ВТІКАЧІ

Представники західноберлінської поліції оголосили, що від часу побудови берлінського муру до західних секторів Берліну втекло 500 військовиків, членів східнонімецької «народної армії». П'ятисотим із них був молодий вояк, який у цивільному одязі представився через мур у північній частині міста на початку лютого б. р.

НОВІ ТРАНСПОРТОВІ ЛІТАКИ

Команда військово-повітряних сил ЗСА, до якої належить транспортування військ і мілітарного спорядження повітряним шляхом, сьогодні має до диспозиції 284 транспортні літаки типу «С-141 Старліфтер», що є зав'язком цього роду американських стратегічних формацій у кількості 14 ескадрилій.

Такий чотиримоторовий реактивний літак має швидкість понад 430 вузлів на годину і здатний транспортувати на собі вантаж вагою 70.000 фунтів. При менших швидкостях і навантаженні він може покрити без зупинки трасу Сан-Франціско—Токіо. В той час коли порушувані пропелерами транспортні літаки летіли зі східного узбережжя Америки до В'єтнаму 95 годин, «С-141 Старліфтер» пролітає цю віддачу за 38 годин, а при меншому навантаженні — менше як за 30 годин, що на понад 50% обнижує кошт доставки кожної тонни вантажу.

«Гувер-крафт» на повітряній подушці

ПІДВОДНІ ЧОВНИ ДЛЯ НОРВЕГІЇ

Модернізуючи свою військово-морську флоту, Норвегія підписала із Західною Німеччиною контракт на будову п'ятнадцяти підводних човнів. Останній із них «Свеннер» на початку біжучого року прибув до головної норвезької військово-морської бази біля Бергену. Модернізація флоту коштувала Норвегії 134 мільйони доларів.

АМЕРИКАНСЬКО-ЗАХІДНЬОНІМЕЦЬКИЙ КОНТРАКТ

Поміж ЗСА й Західною Німеччиною підписано контракт про спільну продукцію чотирьох сотень вертолетів для західнонімецьких збройних сил, який виконуватиметься трьома фазами.

Перша фаза: 10 вертолетів будуть збудовані, зібрані й випробувані у ЗСА. Після цього їх знову розберуть, завантажуть на корабель і перетранспортують до Західної Німеччини.

Друга фаза: 40 вертолетів будуть збудовані у ЗСА й частинами переслані до Західної Німеччини для кінцевого монтування й випробувань.

Третя фаза: решта вертолетів будуватиметься у Західній Німеччині й тільки окремі їх компоненти виготовлятимуть ЗСА.

Згадана кількість вертолетів типу «УГ-1Д» має бути передана західнонімецьким військово-повітряним силам до кінця 1970 року.

Огляд військовознавчих видань

Пор. Ф. КОРДУБА

KRIEG UND FRIEDEN IN DER MODERNEN STAATENWELT. Beiträge der Sozialwissenschaft II. Ausgewählt und eingeleitet von Uwe Nerlich. C. Bertelsmann Verlag, Gütersloh, 1966. Ціна 28.- нм.

ВІЙНА Й МИР У МОДЕРНОМУ СВІТІ ДЕРЖАВ — це вже II-ий том соціологічної студії основних проблем міжнародної політики. Наголовок I-го тому цієї студії «Війна й мир в індустріальній добі». Також II-ий том цієї по-важної студії повинен зацікавити український науковий світ і всіх тих, що цікавляться проблемами міжнародних стосунків у сучасну нуклеарну добу. Тому ми постараємося бодай короткою статтею ознайомити зацікавлених українських дослідників міжнародних проблем із цією, під кожним оглядом дуже вартісною студією. Вже на початку вважаємо за вказане звернути увагу на наступне: коментована студія належить до видань наукової, нелегкої до повного розуміння літератури. Ця студія у формуванні української державно-політичної думки та в дальшому продовжуванні визвольної боротьби за повний суверенітет України у міжнародному житті сучасного модерного світу держав дає також основний матеріал для поглиблення знання про положення сучасної торми народів — СССР.

Багатогранність усіх проблем міжнародної політики на сторінках коментованої студії аналізує 25 авторитетних авторів — соціологів, знавців наукової політики, правників, військово-знавців, істориків, філософів, економістів, фізиків і математиків, літературознавців і психологів. Ця 496-сторінкова студія (великої вісімки) поділена на наступні розділи: 1. Війна й мир у міжнародній системі; 2. Рішення відносно війни й миру; 3. Політична природа війни; 4. Закордонна політика й політичні проблеми забезпечення миру; 5. Систематика і границі науково-політичної аналізи війни й миру.

Вже самі наголовки згаданих 5-ох розділів цієї книги вказують на багатогранну аналізу цілого складного комплексу світово-політичної проблематики співіснування. Різні аспекти й точки зору на діалектику проблеми війни й миру, зокрема в сучасну нуклеарну добу, в міжнародному засязі викликають особливе зацікавлення в кожній людини, яка держить руку на пульсі біжучих подій та шукає причиновості й пов'язаності взаємозалежності між державами сучасного модерного світу. Далекосяглий та ще не закінчений вплив нуклеарної зброї на світову політику й міжнародну систему не можна ігнорувати. Нукле-

арна зброя є демоном нашої доби, тому вона являє собою баянс у рівновазі страху, виключаючи війну, як один із засобів політики. Діаметрально протиставні потуги світу — ЗСА й СССР — стремлять до сконвенціонування нуклеарної зброї та припинення її поширення між іншими країнами, щоб цим способом далі консервувати старі форми міжнародної влади у світі. Рівночасно за сучасної ситуації у міжнародній житті зауважується стремління до встановлення нового політичного порядку, який виключав би нуклеарну загрозу та у випадку нуклеарної війни катастрофу людства. В сучасній системі, в політичній практиці, в різнородних методах гри, з різними мотивуваннями діють дві наступні теорії: 1. «конвенціональна» теорія, яка стремить до політичної і технічної стабілізації обостороннього відстрашування, і 2. «апокаліптична» теорія, яка твердить, що також і нуклеарне ризико належить до сучасної системи, тому ця теорія у баянсі рівноваги страху повинна далі зберігатися.

В міжнародній сучасній системі, паралельно із згаданими теоріями, вже виявив свою силу світово-політичний динамізм. Цей динамізм, як особливий аспект і фактор у положенні рівноваги страху, проявляється у рамках об'єднаних систем, наприклад, у Спільному Ринку, в Європейській Господарській Спільноті й у стремлінні об'єднання Європи. Також у східній системі цей динамізм діє, як конкуруючий фактор ідеологічного значення із Заходом, та рівночасно він намагається ліквідувати поліцентризм у міжнародному комуністичному русі, щоб привернути централізоване керівництво цим рухом. На цьому відтинку вже дійшло до остаточного розриву між Москвою і Пекіном та, мабуть, найважливіше є те, що також сателіти СССР вже рішилися будувати соціалізм у власних країнах, незалежними від Москви шляхами. У зв'язку з цим у Східному бльоці не вдалося Москві здійснити інтеграції, до якої змагали всіми силами Сталін і Хрущов. Також спадкоємцям сучасної советської системи вже не вдається здійснити імперіальних цілеспрямувальних, бо національний динамізм народів Східної Європи не послаблюється, але, навпаки, з кожним роком посилюється.

Не будемо подрібно застановлятися над аналітичними статтями окремих авторів цієї студії, бо на це в короткій статті немає можливості. Звернемо нашу увагу тільки на найважливіше у статтях, щоб хоч у загальних зарисах поінформувати читача про вартість студії «Війна й мир у модерному світі держав».

Проф. Міжнародного права на Лондонському університеті Георг Шварценбергер (Georg Schwarzenberger), автор багатьох праць із ді-

лянки міжнародного права, в рецензованій студії надрукував статтю п.н.: «Війна й мир у міжнародному праві»; «Міжнародне право в модерному світі держав». В обидвох статтях заторкує автор різні проблеми міжнародного права, що в великій мірі заслуговує також уваги нас, українців, бо Українська ССР є суб'єктом міжнародного права, а рівночасно ця республіка не є суверенною. Для нас це важливий суб'єкт, бо остаточно Україна вже не є вигадкою ані Австрії, ані Німеччини. Проте, рівночасно, згідно з міжнародним правом, дійсним сувереном України має бути український народ, а не ЦК КПСС у Москві.

Професор історії і воєнних студій Лондонського університету, Майкл Говард (Michael Howard), у статті «Військова потуга та міжнародний порядок» наświetлив значення воєнної потуги в міжнародній констеляції та політичних цілеспрямованнях різних держав. Влада, яку виконують держави в міжнародному засяззі, складається з багатьох компонентів — господарських, дипломатичних, культурних, ідеологічних та військових. Військова потуга — це спроможність даної держави силою оборонити, провести в життя або поширити власний авторитет. Цей інструмент сили, як стверджує історія, дотепер в ніякій державі не був самовистачальний. Тому для вдерження даного статусу quo, або здійснення намічених стратегічних цілей, звичайно сильніша потуга організувала союз держав, який був протиставною силою проти цілеспрямовань протилежної держави або блоку. Таким чином обидві протиставні сили завжди були відповідальні за міжнародний порядок. Судим із критеріїв національної незалежності в передатомовій і в сучасній атомовій добі було організування кожної державою власної армії. Цей критерій має поредусім престижове значення, бо є багато таких держав, армії яких не мають стратегічного значення. Все ж такі організовані громадяни в інструменті сили — армії заявляють свою готовність жертвувати власне життя в обороні цієї незалежності. Українська ССР не має власної армії, отже, є позбавлена основного критерію незалежності. Також в аналітичній статті цього автора є дуже багато цікавих та позачальних даних із цієї важливої ділянки державного життя.

Американський військовознавець Герман Кагн (Herman Kahn), автор праць «Термонуклеарна війна», «Ескаляція» та інших, у статті «Динаміка міжнародних криз», аналізує дуже багату скалю світово-політичних криз, узглядаючи різні ідеологічні й політичні концепції. У цій статті автор дав докладну аналіз різним ескаляційним операціям, стосованих під час динаміки міжнародних криз. Багато уваги присвятив автор нуклеарній війні та іншим формам конвенціональних воєн.

У статті Альберта і Роберта Вогльштеттерів (A. R. Wohlstetter), професорів Колумбійського університету п. н. «Заангажованість у кризах: кубинський приклад», змальовано переломовий етап в агресивній атомовій стратегії СССР. Ку-

бинська афера з жовтня 1962 р. закінчилася моральною поразкою СССР, бо Хрущов не відважився розпочати атомову атаку проти ЗСА; він завернув нуклеарний ракетний арсенал із Куби до СССР, капітулюючи перед рішучою заангажованістю ЗСА у кризі. В жовтні 1962 р. світ знаходився на грані нової світової катастрофи, з якої він вийшов урятований, бо розсудливість була поставлена вище нуклеарного ризику. Кубинську кризу аналізують обидва автори та її наслідки коментують у перспективну майбутність. Російський комунізм, який цілеспрямовано рішився закріпити свою стратегічну базу під боком ЗСА, перед американським нуклеарним потенціалом скапітулював, а його було змушено до коекзистенції, яка в загальному багато причинилася до ще більшого розбиття міжнародного комуністичного руху та сильно послабила в цьому ж русі престиж СССР.

Професор політичних наук Принцетонського й Канберського університетів в Австралії, Джордж А. Модельскі (George A. Modelski), у статті п. н. «Міжнародні стосунки у внутрішній війні» проаналізував структури внутрішньої боротьби в державі, які завжди мають міжнародні елементи. Кожна внутрішня війна в державі є свого роду драмою, бо вона вибухає тільки тоді, коли державна система насильно ділиться. Усі відомі державні структури політичної системи — це структури авторитету, солідарності, культури й політичних засобів. Коли ж така структура ділиться на дві частини, постають дві протиставні структури — старого репрезентанта влади й нового інсургента-повстанця. Ці дві структури є структурами або факторами внутрішньої війни. Структура партії, яка виконує в державі владу, має опановану легальну державну машину, одним з елементів якої є дипломатичні та інші міжнародні стосунки. Коли ж інсургент рішився витиснути існуючу владу, він мусить таку ж саму машину встановити з власної структури. Володар і інсургент у своїй діяльності і характері є політичними провідниками, а рівночасно вони є залежні від міжнародних структур, зокрема політичної солідарності та ідеологічних цілеспрямовань. Також аналіза проф. Модельського заслуговує на особливу увагу, бо в ній спрецизовані тези теорії закордонної політики, теорії міжнародних систем та засади внутрішньої і зовнішньої війни. Кожний конфлікт між політичними системами або внутрі даної системи може прибрати форми війни. Автор цитує багато прикладів, м. ін., китайську інвазію в Тибеті, повстання в Угорщині 1956 р. та інші.

Директор семінара політики й науки Боннського університету Карло-Дітріх Брахер (Karl-Dietrich Bracher), присвятив свою статтю проблемі примату закордонної політики.

Професор публічного права Кільського університету Ебенгард Менцель (Ebenhard Menzel), у статті «Три форми рішення щодо війни і миру», дав аналіз національного правно-кон-

ституційного шляху рішення про війну або мир. Далі автор багато уваги присвятив таким проблемам; як правному пов'язанню із запланованим рішенням та гармонізації рішення війни з національними й міжнародними сферами.

Професор Гарвардського університету Річард Е. Нойштадт (Richard E. Neustadt), у короткій статті схаарактеризував «ролю президента ЗСА в питаннях безпеки».

Джон Т. МакНаughtон (John T. McNaughton), колишній редактор «Дейлі Таймс»-у, після професор Гарвардського університету, сьогодні займає такі високі посади в Департаменті Оборони, як асистент-секретар контролю оборони та як генеральний консул і як асистент-секретар у справах міжнародної оборони й безпеки, у статті «Уникання ненавмисних конфліктів через стратегічні обмеження», присвятив свою увагу різним засобам безпеки, зокрема щодо вжиття нуклеарної зброї, щоб не допустити до атомової війни. Із студії довідемося про суворість обходження з атомовим арсеналом у ЗСА, контрольні системи та наказовість у справі застосування нуклеарної зброї. Наказодавчий центр, як удень, так і вночі, безперервно знаходиться у поготівлі, послуговуючися надійнішими інформаціями про евантуальні заміри та стратегічні потягнення противника. В сучасній добі ракетної війни — стратегічної зброї, нею можна досягнути за одну хвилину цілей, положених на віддалі, яку під час другої світової війни досягалося за одну годину часу. Крім швидкості, береться до уваги також нищівна сила різних балістичних ракет. Під кожним оглядом коротка студія згаданого автора ознайомлює із різними системами охорони й безпеки, щоб країна була запевнена достатньою якістю і кількістю офензивної та дефензивної нуклеарної зброї. Рівночасно дуже велику дбайливість присвячують компетентні американські чинники найдалі йдучим контрольним заходам, щоб таким чином оминати будь-яку випадковість вибуху атомової війни.

Генрі Д. Овен (Henry Owen), голова планувального штабу Міністерства Закордонних Справ ЗСА, у статті «Уникання непередбачених конфліктів через гнучкість» дає коротку аналіз і характеристику конфліктів між двома світовими війнами, заторкуючи також причини вибуху першої світової війни. В цій аналізі автор докладно спрещував причини різних конфліктів на європейському континенті, які фактично були підготовкою до вибуху першої та другої світових воєн. Багато місця присвятив автор Росії, яка також була співучасницею різних конфліктів, калькуючи стратегією, щоб при найменшому вкладі здобути якнайбільші простори в Європі. Також у студії досить обширно заторкнене значення НАТО в конфлікті Схід-Захід та вказано на цілий ряд поповнених помилок німецькими, французькими та іншими планувальниками війни. Також ця коротка студія розкриває перед студіюючим

горизонт сучасних конфліктів та рівночасно змальовує перспективи майбутнього.

Професор Нью-Йоркського коледжу, Теодор Абел (Theodore Abel) (поляк), у статті п. н. «Вирішальний елемент під час вибуху війни» подає аналіз причин і цілей кожної війни. Війна є феноменом росту й розвитку, а не немінучим і незмінним наслідком одного або більшої кількості причин. Елемент рішення є істотним фактором воєнного процесу, тому він під різними аспектами є звичайно калькульований та обмірковуваний. Першою фазою воєнного процесу є всестороннє обміркування усіх проблем, які заторкують сферу інтересів групи. Мета військових дій, охоплена генеральним пляном війни, аспект інтересів ставить на перше місце, він є немов би вихідною точкою для рішення. Тому западає рішення силою зброї зламати спротив противника і йому подиктувати такі умови, що були б найкорисніші для сторони, яка рішилася на війну. Як ж користі береться на увагу? Територію, разом із усіма засобами продукції і природними багатствами, невольників, престиж і легітимітет, підкорення ривалів та ін. Другою фазою для рішення є калькуляція протиставних сил, союзу протиставних держав або двох ворогуючих держав. Звичайно в підготовці до рішення велике значення відіграє психологічна війна, яка загострює або злагіднює положення та іноді може слабшу сторону примусити до уступок. Автор у своїй студії аналізує 25 великих війн та доходить до дуже цікавих висновків, яких, на жаль, не можемо подати в цій рецензії.

Професор американської політики й дипломатії Вашингтонського університету, Роберт Ендікотт Осгуд (Robert E. Osgood), у статті «Примат політики. До теорії обмеженої війни» робить аналіз значення політики й дипломатії під час обмеженої війни. Автор виходить із заложення, що «війна є засобом національної політики» для здійснення, згідно здобуття намічених цілей. Також не маємо можливостей ширше застановитися над цією під кожним оглядом дуже цікавою аналітичною студією автора.

Дослідник і спеціаліст по справах воєнної інформації при Державному Департаменті ЗСА, Пауль Кесцететі (Paul Kescemeti) (угорець), у статті п. н. «Проблеми закінчення війни» розглядає аспект капітуляції, тотальну та звичайну війни, стратегічну капітуляцію під час тотальної війни й політичні змінні дії політики під час кінцевої фази тотальної війни. Автор на прикладах із відбутих воєн проводить аналіз соціального феномену тотальної війни, як явища 20-го століття, немов порівнюючи засяг цієї війни із звичайною, та вказує на можливості політичних дій. Самозрозуміло, в цій короткій, синтетичній студії є заторкнені різні проблеми й фактори, які стоять у прямому відношенні до війни й політики. Також багато уваги присвятив автор теоріям стратегії, яка з розвитком воєнної техніки також поширила свій горизонт дії. Кінцевою фазою тотальної

війни може бути: «перемога», «капітуляція» або «пат». Які завдання повинна виконувати політика під час тотальної війни та зокрема в кінцевій її фазі, автор подав вичерпно різними прикладами.

Професор політичних наук університету в Чикаго та дорадник Державного Департаменту ЗСА у справах війська, Ганс Й. Моргентав (Hans J. Morgenthau) (автор багатьох праць), у статті п. н. «Витиснення політики військово-знавством» перепровадив аналіз автономії політичної сфери кожної держави, бо, фактично, політика виконує імперіальний засяг діяльності, що випливає із природи й ролі етики, а до її компетенції належить також торгівля й військовий фактор. У війні вирішальними є ряди технічних операцій, переведених згідно з правилами воєнного мистецтва. Керування воєнною технікою, подібно як, наприклад, спорудження великої преблі, не підлягає політиці. Порухення військових операцій або вмишування політики у справи воєнного мистецтва, з військової точки зору є шкідливе, нерозумне та навіть являється неморальною субверсією одного людського засягу дій на добро іншого засягу. Автор опреділює засяг компетенцій політики різними прикладами. На підставі довгих досвідів, англійці й росіяни вперто держалися генеральної настанови, що кожна війна велася не тільки тому, щоб змусити противника до безумовної капітуляції, але головним чином тому, щоб осягнути намічені політичні цілі, бо війни є політичним засобом.

Американська настанова щодо війни була іншою. Під час 2-ої світової війни американці змагали тільки до знищення воєнного потенціалу III-го Райху, не маючи заздалегідь устійлених політичних цілей війни. Автор, на доказ неправильного підходу американців до проблем війни, цитує наступне: 8 квітня 1945 р. англійці домагалися від армії Паттона по можливостях зайняти найбільшу частину Чехо-Словаччини із Прагою, щоб таким чином запевнити за собою частину політичних цілей війни. Однак ген. Маршал, пересилаючи домагання англійців ген. Айзенгауерові, додав до нього наступну свою примітку: «Особисто та цілком незалежно від усіх логічних, тактичних і стратегічних супровідних проблем, я є дуже неприхильним тому, щоб життя американців із чисто політичних основ виставляти на фізико». Ген. Маршал не потребував у цьому напрямку багато турбуватися, бо ген. Айзенгауер чергового дня дав наступну відповідь: «Я нічого не буду діяти, що вважатиму для військової справи нерозумним, щоб досягнути політичну користь, за винятком настирливого наказу найвищого командування армії». Цим остаточно були припечатані спішні перестороги Черчіла і британського генерального штабу. Також багато інших прикладів невмілости пристосування воєнних дій до політики, або навпаки, аналітично розглядає автор у своїй статті, тому вона ознайомлює читача з помилками, які заважали на політичному програнні 2-ої світової війни Заходом.

Економіст і професор політичних наук Арнольд Волферс (Arnold Wolfers), у статті п. н. «Цілі закордонної політики» аналізує проблеми, які заторкують різні сфери діяльності закордонної політики для збереження миру. Той же автор у статті «Мирові стратегії відстрашування й обосторонне відпруження» проаналізував різні заходи мирової стратегії при застосуванні засобів застрашування. Обидві статті дають багато актуального матеріалу для всестороннього пізнання сучасности.

Професор політичних наук Сіднейського університету (Австралія), Гедлей Балл (Hedley Bull), у статті «Цілі зброєногового контролю» перевів аналіз складної до розв'язки міжнародної проблеми роззброєння, яка ускладнюється та є утруднена, бо між державами немає досягненого взаємного довір'я.

Професор міжнародного права, посол Німецької Федеративної Республіки у ЗСА та представник НФР у НАТО в Парижі, Вільгельм Греве (Wilhelm G. Grewe), у статті під наг. «Форми міжнародного полагоджування непорозумінь» проаналізував різними прикладами з історії проблему політичного компромісу між державами. Компромісова політика належить до вмілости дипломатії. Між прикладами автор подав зразок класичного компромісу з «дурноти», який був довершив локійний президент ЗСА Франклін Д. Рузвелт, пішовши в Ялті і Потсдамі на уступки ССРС. Цей компроміс був довершений із причини неправильної оцінки ССРС і диктатури Сталіна. Також у тій же аналізі є подані політичні факти, в розв'язці яких немає компромісу. До таких, м. ін., політичних положень належить ситуація з Берліном. Із статті довідемося про систему компромісів, політичний калькуляційний підсумок даного компромісу та інше, що належить до дуже трудних ділянок дипломатії.

Американський економіст, член наукової ради американського летунства, Тома Ц. Шеллінг (Thomas C. Schelling), у статті під наг. «Тактика самоскріплення» перевів аналіз різних методів ведення переговорів між державами, особливу увагу зосереджуючи на тактиці маневрування супротивників. Аналіза подає інституціональні і структуральні прикмети окремих переговорів між ворогуючими сторонами. В цій аналізі, м. ін., подано: засади додержування таємниці переговорів; механіка переговорів, казуїстика, компенсація, застрашування, обіцянки, тактична гра і т. п. Аналіза ознайомлює студіюючого з різними методами ведення переговорів між ворогуючими й мирними державами.

Професор міжнародного права, дорадник на процесі в Нюрнберзі й Високого Комісара в Німеччині, Квінці Райт (Quincy Wright), у 21-ій із черги аналізі п. наг. «Значення поняття «інституція» (установа) подав правне окреслення існуючих установ, які служать для порозуміння й контролю взаємовідношення між людьми. Основою для взаємовідношень між людьми є закон, який кожна інституція зобо-

в'язана респектувати. Автор багато уваги присвятив вартості інституцій, міжнаціональним інституціям і їхнім правам, оцінці міжнаціональних інституцій та іншим проблемам із цієї ділянки.

Той же сам автор у черговій 22-й статті присвятив окрему аналізу проблемам «Інтернаціоналізації міжнаціонального миру». В цій аналізі, м. ін., заторкнено проблему наукового досвіду міжнаціональних стосунків, далі важливу проблему міжнаціонального виховання, разом із міжнаціональними виховними інституціями, та багато інших, важливих для сучасності проблем.

Професор політичних наук і соціології на університеті у Фрайбурзі Арнольд Бергстрасер (Arnold Bergstrasser), дав глибоку аналізу сучасного міжнаціонального положення та у статті під наг. «Проблема забезпечення миру в атомову добу» вказав на небезпеки, які загрожують людству в сучасну добу. Автор є того переконання, що рівновага на відтинку атомового зброєння не є гарантом повного міжнаціонального миру. Рівновага страху — це лябильний мир, який треба перемінити в запевнений тривалий мир. Думки автора з цього сектора міжнаціонального життя є цікаві й повчальні.

Проблемі світово-політичних прогноз присвятив статтю відомий німецький математик, професор Кільського університету, Карло Фрідріх ф. Вайцеккер (Carl Fridrich von Weizsäcker), у статті під наг. «Про світово-політичні прогнози». В аналізі автор заторкнув питання політики й господарки, присвятив багато уваги горизонтів майбутности, з'ясував форми світової політики (протиставний біполяритет, мультиполяритет і кооперативний біполяритет), небезпеки й шанси у світово-політичній циклі. Окремий відступ у своїй аналізі присвятив автор Європі.

Ціла 5-та частина збірної студії є присвячена проблемам «систематики і границям політично-наукової аналізи війни й миру». У цій частині надрукували свої наукові аналізи слідуючі автори: проф. А. Бергштрассер (Міжнаціональна політика як галузь політичної науки); доц. Ернст-Отто Чемпелль (Розвиток науки про міжнаціональні стосунки); Річард Н. Розенкранце (Категорії міжнаціональної системи); проф. політичних наук Станлей Гоффманн (Політичні теорії та міжнаціональні стосунки); є в ній стаття вище вже згаданого професора А. Вальферса під наг. «Політична теорія й міжнаціональні стосунки» і на закінчення, як 31-а аналіза проф. Бергштрассера «Положення світу й політичний висновок».

Скоментована нами збірна наукова студія «Війна й мир у модерному світі держав», на правду, під кожним оглядом дуже вартісна праця. Ми звернули нашу увагу в короткій рецензії тільки на найважливіше, щоб зацікавити український науковий і політичний світ із цією вартісною книгою, яка аналізує ми-

нуле й сучасне та дає багато прогноз на майбутнє. Також багато з цієї книги можна навчитися того, що нам конечно потрібне в дальшій боротьбі за визволення нашої поневоленої Батьківщини.

KRIEG UND FRIEDEN IM INDUSTRIELLEN ZEITALTER. Beiträge der Sozialwissenschaft I. Ausgewählt und eingeleitet von Uwe Nerlich. Schriftenreihe Krieg und Frieden. Beiträge zu Grundproblemen der internationalen Politik. G. Bertelsmann Verlag, Gütersloh, 1966.

ВІЙНА Й МИР В ІНДУСТРІАЛЬНИЙ ВІК — це вже шостий том студій основних проблем міжнародної політики, які видає в-во Ц. Бертельсманн під редакцією Уве Нерліха. Шостий том цих студій вийшов разом із сьомим томом, наголовк якого «Війна і мир у модерному світі держав». Дотепер із циклу студій «Війна й мир», які фактично видає «Дослідний інститут для поширення знання про сучасну міжнародну політику» вийшли наступні збірники:

Том 1-ий: «Стратегія роззброєння». У цій студії є переведена аналіза 28 проблем із міжнародної сучасної політики.

Том 2-ий: «Соціологія миру», — займається проблемою конфлікту Схід-Захід.

Том 3-ий: «Озброєння й політика напруження» — займається проблемами міжнародної безпеки.

Том 4-ий: «Сила й мир» — аналітично розглядає основи теорії сучасної міжнародної політики.

Том 5-ий: «Стратегія і тактика дипломатичних переговорів».

Усі згадані вище томи студій — це соціологічно-наукова аналіза сучасного атомового віку та його впливу на констеляцію міжнародного положення.

Предметом нашої рецензії є 6-ий том, тобто студія «Війна й мир в індустріальний вік». На зміст цієї студії складаються наступні чотири розділи: 1. Війна та індустріальне суспільство; 2. Мотивні структури про війну й мир; 3. Соціальні структури про війну й мир; 4. Систематика та границі соціологічної аналізи про війну й мир.

Вже самі наголовки нами реферованої студії вказують на діяпазон широко розгорнутої тематики соціологічної аналізи та всестороннього пізнання суспільних періодів війни й миру. Цієї тематики неможливо подати в короткій статті, тому ми обмежимося до найважливішого, щоб зацікавити також український науковий і політичний світ згаданою студією.

Найперше, в цій науковій студії надруковані аналізи 19 наступних науковців: французького

науковця і блискучого публіциста Раймонда Арона; польського советолога Збігнева Бжезінського; німецького соціолога Ральфа Дарендорфа; американського співробітника технічно-військового планування операціями Дала Дж. Гекгуїс; швейцарського науковця політичних наук Станлей Гоффманна; американського професора державних наук Самуеля П. Гунтінгтона; американського соціолога Морріса Яновіча; американського професора психології Герберта Ц. Кельмана; німецького професора господарських наук Кляуса Кнорра; австрійського соціолога Рене Кеніґа; найбільшого мадярського математика 20 стол. Джона ф. Ньюмана; американського професора соціології Талкотта Парсонса; радника през. Джонсона В. В. Ростова; німецького соціолога Ганса Спейера; американського професора політичних наук К. Н. Вальтца; американського радника РАНД-корпорації і професора політичних наук Давида А. Вілсона; швейцарського науковця й радника в справах безпеки при штабі Военної Академії ЗСА Арнолда Волферса; американського професора міжнародного права Квінці Врайта й американського фізика Джона Ф. Юнгблуда.

Усі вищезгадані науковці під різними соціологічними аспектами аналізують явище війни та період миру.

В першій частині нами реферованої студії Р. Арон присвятив свою аналізу проблемам війни та індустріального суспільства. В тій же частині З. Бжезінські і Самуель П. Гунтінгтон аналізують «соціальну й політичну рівномірність, як передумову миру». Також Джон Ф. Ньюман у статті «Ризико технічних винаходів» проаналізував вплив техніки на політичну й соціальну змінливість в індустріалізованих країнах.

Друга частина студії повністю присвячена «Мотивним структурам про війну й мир». В цій частині Талкотт Парсонс у статті «Агресивний резервуар в соціальній структурі західного суспільства» присвятив увагу наступним проблемам: агресія як соціологічний фактор і його вплив на державну політику; спорідненість систем західного індустріального суспільства; професійна система як індустріальна основа побудови модерного західного суспільства; структура рупових ворогувань у західних індустріальних суспільствах. Клявс Кнорр у статті «Мотиви війни» аналізує фактори воєнного потенціалу західних індустріальних країн. Він твердить, що воєнний потенціал країни творить сукупність наступних елементів: нарід, господарські добра, справність керування та воля, щоб усі ці елементи присвятити цілям війни. Мобілізація сил країни — це дія; також воєнний потенціал є дією його постійного росту й розвитку. Дія є вислідом мотивації, тому вона характерна специфічними відношеннями та залежна від обставин. Тільки мотивація є побудовою волі, яка знаходиться у безпосередньому пов'язанні з боездатністю

нації. Мотивація постає з політичного процесу; її експресія формується рішеннями уряду держави. В аналізі воєнного потенціалу треба розрізняти боездатність від бойового ентузіазму нації. Історія дає приклади, що деякі нації були технічно озброєні й посідали великі запаси матеріальних дід та стратегічних сировин, однак їм бракувало бойового ентузіазму, тому війни не виграли. Модерна війна охоплює людство в усіх його галузях особистих цілей і бажань. Вона не обмежується тільки очевидними коштами й жертвами, не менший вплив модерної війни на послаблення духовості й етики нації.

Роберт Ц. Кельман у статті «Соціально-психологічні аспекти міжнаціональних співвідношень» перевів систематичну аналізу цієї важливої проблеми. Цілість такої проблеми творять концепції і методи. В сучасності дослідники окреслених аспектів війни й миру є не тільки політики чи дипломати, але також в не меншій мірі психологи й соціологи. Автор дає короткий історичний нарис розвитку соціальної психології у міжнародних співвідношеннях, почин якої сягає початків 30-их років, та конкретизує її ступінь розвитку в сучасності. Також у статті з'ясовано дотеперішню природу дослідів соціально-психологічними методами проблем міжнаціональних співвідношень. Багато уваги присвятив автор дослідів міжнаціональної політики й особливо закордонної політики. Він аналізує наступні фактори: 1. Публічна опінія в міжнаціональному процесі; 2. Індивідуальність у міжнаціональному процесі і 3. Процеси змінних дій у міжнаціональних конфліктах та під час їх розв'язування. Нарис Кельмана є дуже багатий на різні аспекти міжнаціонального життя і їх соціально-психологічного дослідів, тому неможливо є їх заторкнути на цьому місці. Ця аналіза також для нас, українців, у боротьбі за визволення дає дуже багато наукового матеріалу з міжнаціональної політики, з яким особливо наш політичний світ повинен обов'язково ознайомитися.

Третя частина студії «Соціальні структури про війну й мир» займається соціальними типами війни (стаття Ганс Спейер), класовою структурою і тотальною війною (стаття того ж самого автора), нестабільністю недорозвинених країн (стаття двох авторів — Далє Ж. Геквіс і Джона Ф. Юнгблуда), побудовою націй і революційними війнами (стаття Давида А. Вілсона), порядком і спільністю у міжнаціональній системі (стаття Талкотта Парсонса), конфліктом і контролем у міжнаціональній системі (стаття Ральфа Даґрендорфа) й соціологічними проблемами міжнаціонального порядку (стаття Рене Кеніґа). На стор. 276 надрукована таблиця, яка ілюструє бруто соціаль-продукту світу з 1961 р. Ефективна висота на голову населення (в ам. доларах) цього бруто соціаль-продукту була наступна: ЗСА — 2790, Західна Європа — 1472, Канада — 2048, Океанія — 1513, Південна Африка — 598, СССР — 986, Східна

Європа — 825, Китай — 167, Північний В'єтнам — 199, Азія — 154, Середній Схід — 257, Африка — 164, Латинська Америка — 422, Європа — 501.

Також на стор. 279 є таблиця, яка подає кількість аналіфаветів на 1000 населення окремих країн: ЗСА — 20-30, Канада — 20-30; в Південній Америці найменшу кількість аналіфаветів на 1000 населення мала Аргентина — 10-150, а найбільше Болівія — 750-800. Бразилія — 500-550, Колумбія — 450-500, Перу — 550-600. В Африці аналіфаветизм є застрашачий: Нігерія — 800-850, Лівія — 900-950, Марокко — 850-900, Лівія — 850-900, Судан — 900-950, Південно-Африканська Унія — 550-600. Середній Схід: Єгипет — 750-800, Ізраїль — 50-100, Ірак — 850-900, Іран — 850-900, Савді-Арабія — 950-990. Азія: Японія — 20-30, Китай — 500-550, Афганістан — 950-990, Індія — 800-850, Вірміа — 500-550, Цейлон — 400-450. Європа: Велика Британія — 10-20, Франція — 40-50, Данія — 10-20, СССР — 70-100.

Також третя частина є дуже багата різною тематикою, тому зацікавлених відсиласмо до студії, бо неможливим є кількома реченнями заторкнути цю тематику, щоб читач мав принайменше уяву.

Четверта частина студії присвячена «Систематиці і границям соціологічної аналізи війни й миру. Обмежимося тільки до перелічення статей, щоб таким чином ознайомити зацікавлених із тематикою цього розділу. Кеннет Н. Валтц — стаття на тему «Грунтовні категорії аналізи війни й миру», Квінці Врайт — «Спосіб розглядання дисципліни міжнародних співвідношень». Того ж самого автора — «Поле теорії міжнародних співвідношень». Раймонд Арон — «Конфлікт і війна з погляду історичної соціології». Арнолд Волферс — «Детермінанти закордонної політики». Станлей Гоффманн — «Границі соціально-наукових дослідів війни й миру».

Вже самі наголовки окремих статей 4-го розділу вказують на діпазон багатотематики, яка в аналітичний спосіб з'ясовує все, що в міжнародному житті спричиняє напруження, конфлікти, насильство й війни.

Зреферована студія належить до тяжкої фахової літератури. Вона повинна бути предметом зацікавлення також українських науковців і політиків, бо з цієї ділянки в українській мові, мабуть, немає ані одного видання. Самозрозуміло, цю студію не читається як роман, вона своїм матеріалом та аналітичним підходом до проблем війни й миру є оригінальною і спеціальною.

Brian Gardner: 1945 ODER DIE VERSÄUMTE ZUKUNFT. Paul Zsolnay Verlag. Wien—Hamburg, 1965. Стор. 407. Ціна в полотні 24.- нм.

Переложена Манфредом і Ерікою ф. Конта з оригіналу «The Wasted Hour» політична книжка Бріана Гарднера, яка вийшла по-

англійському в 1963 р., це історія трагічного своїми наслідками 1945 р. Дуже гарно під графічним оглядом оформлена книга, в тексті якої є 6 карт, 20 ілюстрацій, список використаних джерел та індекс назв, поділена на 7 наступних розділів: 1. Велика незгода; 2. Прониклива місія; 3. Безпощадний бій; 4. Здобута перемога; 5. Розколина буде більша; 6. Фатальне рішення і 7. Неспокійний мир. Вступне слово до цієї книги написав лорд Ботбі (Lord Boothby, My Yesterday, Your Tomorrow). У передмові, м. ін., сказано, що ...»два рази на протязі цього століття західні потуги війну виграли, а мир програли«. На запит, чому так сталося, дає обґрунтовану глибокою аналізою відповідь нами коментована книга, яка є серйозним причиною до історії другої світової війни, зокрема її кінцевої фази 1945 р.

Коли студіювати цю відважно написану історію, зауважується, що майже на більшості її сторінок автор відтворив політичний клімат тогочасної співпраці альянтів другої світової війни. Цей клімат є характерний тим, що зокрема між західними альянтами (В. Британією і ЗСА) не було ані політичної, ані стратегічної однозгідності. Між альянтами існували розбіжності щодо концепцій, бо передусім проти політичної Балканської стратегії був президент Рузвельт і Сталін. Злегковаження Балканського району спричинило далекойдучі від'ємні стратегічні наслідки також на інших фронтах та задалегідь вирішило долю Середньої Європи в користь СССР. Коли дещо глибше аналітично вглибитися у зміст цієї книги, кидається у вічі, що ЗСА не мали політичної цілеспрямованості й концепції другої світової війни, тому головна мета їхнього змагу була така, щоб якнайшвидше поховати III-й Райх, не думаючи задалегідь про те, чим заповнити порожнечу після усунення Німеччини з політичної констеляції Європи. Тому головню під натиском Сталіна і Рузвельта, Черчил був змушений погодитися без застережень на операцію «Оверлорд», головною стратегічною метою якої було знищити в 1944 році німецькі збройні сили. Сталін приобіцяв виповідження війни Японії, але після розгрому Німеччини. Рузвельт і його штаб були захоплені обіцянкою Сталіна, тому не звертали уваги на різні, далекосяжного значення пропозиції Черчіла. Сталін використовував зручно й енергійно розходження між Рузвельтом і Черчілем, часто виступаючи в ролі арбітра під час суперечок. Докладно поінформований про всі подробиці, Сталін грав у відкриті карти співпартнерів, рівночасно старанно маскуючи перед американцями власну мету війни. Черчил розумів ту гру, але він почував себе відсуненим на другий план през. Рузвельтом, якого Сталін учарував, тому його вплив на дальший тяг війни та встановлення після війни миру не міг мати вирішального значення. Він був узалежнений від ЗСА і СССР. Однак, на підставі цієї

книги, зокрема цитованих автором різних документів, стверджується наступне: Черчил із своїм безпосереднім і глибоким передбачуванням драми Європи та повним розумінням основного завдання, що війна є тільки засобом політики й тільки перехідною фазою історії, змагав до визволення Східної Європи з півдня, випереджуючи ССРСР щодо окупації Відня, Будапешту та Праги. Він, посідаючи штаб найвищих полководців і радників, вглиблювався у цілеспрямованість зокрема ССРСР, тому стався запобігти катастрофі.

Рузвельт, як президент ЗСА, мав значно ширші компетенції у виконуваних влади, в порівнянні з Черчілем. Він, згідно із своїм уподобанням, визначив шефів збройних сил головних оперативних театрів, завданням яких були обмежені тільки й виключно до опрацювання й виконання дійових планів на найближчу майбутність. Восні цілі були відділені від політичних. Американські генерали гляділи на війну, як на гру, після якої грачі розпорошаться й підуть додому. Наслідки такого підходу були небезпечні особливо для Європи, але для Рузвельта байдужі. Росію Рузвельт знав тільки зі звідомлень советофільських радників, і це було причиною того, що він під час конференцій у Тегерані та Ялті пішов на всі уступства Сталінові, а В. Британію кваліфікував як колоніальну державу, тому й пропозицій її не трактував поважно.

Гарднерова книга є добре удокументована та добра в експозиції укладу, дозволяє поглянути із шабля найвищих диспозицій трьох головних партнерів — Рузвельта, Черчіла і Сталіна — на одну з найбільших драм історії, якою була друга світова війна. Книга є написана цікаво, ядерним стилем, відтворюючи всі аспекти політичного та стратегічного положення на фронтах в Європі і на Далекому Сході.

Після серії великих перемог над Німеччиною, які doprowadили до випертя її дивізій із Франції і Бельгії на Заході, з цілого майже Аленінського півострова на півдні, а на сході з половини Польщі, з Румунії, Болгарії, Греції та половини Югославії, з початком 1945 р. була започаткована друга фаза від несподіваного здержання розгону офензиви на всіх трьох фронтах. Німецькі збройні сили ступнево зменшувалися і слабили, а сили альянтів на всіх фронтах Заходу зростали. Ген. Айзенгауер диспонував в Європі 56-ма дивізіями, на 1.2.1945 р. їх кількість зросла до 81, а далі, в травні того ж року, їх уже було 99. В сумі на всіх фронтах 1-го січня 1945 р. британські й американські збройні сили сягали до 126 дивізій. Стримання офензиви маршала Александра в Італії на лінії Готів перед Вольонією мало далеко сягаючі політичні наслідки. Воно позбавило західних альянтів стратегічної ініціативи в Південно-Східній Європі. Капітуляція Болгарії відкрила російським арміям шлях до Греції і Югославії. Вже 1-го жовтня 1944 р. дійшло до зустрічі югославських партизан Тіта з червоною армією на півдні від Турну Северін. Дальший похід цієї армії в напрямі на Білго-

род і південну Югославію змусив німецьке командування до евакуації Греції вже 7-го жовтня 1944 р. Після відвороту німецьких дивізій, Греції почала загрожувати громадянська війна, бо дійшло до внутрішньої боротьби з комуністичними відділами Е.Л.А.С. Британське командування, опинившись в примусовій ситуації, негайно вислало допомогу грецькою і парашутною бригадами, які були перекинені маршалом Вілсоном до Піреусу з Близького Сходу 14-15. 10. 1945 р. До кінця 1944 р. британські сили в Греції зросли до 60 тис., а в лютому 1945 року — до 78 тис. Ця англійська інтервенція в Греції була гостро критикована у ЗСА, та навіть під натиском американського державного секретаря Стетініуса, який комплексно не орієнтувався в положенні, для заспокоєння власної країни, змусив грецький уряд, який 18. 10. 1944 р. повернувся був із Каїро до Атен, зрестися хвилево влади на користь регента до часу плебісциту. Черчил не звертав уваги на поставу ЗСА в цій справі, бо британські війська були залишені в Греції до жовтня 1949 р., а щойно в березні 1946 р. могли відбутися в цій країні вибори, а в вересні плебісцит. Положення в Югославії після вмаршу червоної армії рішально змінилося в користь В. Британії. Вже від кінця вересня 1944 р. Тіто приєднався до советських військ, і від того часу спільними силами проганяв німецькі війська, ввійшовши до Білгороду. Тому давні плани висадки британських військ в Істрії вже були недоцільні, бо Югославія дефінітивно попала в російську орбіту.

Також на Заході 16. 12. 1944 р. німецькі сили (32 дивізії) вдарили в Арденах, відкидаючи американські війська в напрямі Дінант і Намур. Однак 24. 12. 1944 офензива була здержана, а протинаступ, який був розпочатий 3. 1. 1945 р., відкинув німецькі армії. До 16. 1. 1945 р. німецькі сили були дефінітивно виперті до початкових позицій, з дуже великими втратами. Не зважаючи на неспіх та втрати, німецький протинаступ мав вплив на стратегічний план альянтів. Передусім було стверджено, що німецькі армії є ще здатні до оборони. Також обосторонне порівняння наземних сил показало, що на протязі січня 1945 р. Німеччина все ще мала перевагу в кількості дивізій на західному та на італійському фронтах, і щойно в квітні 1945 р. можна було надіятися вирівнювання обосторонніх сил. Із книги видно наступний підсумок відношення сил:

	Західний фронт:	
	в січні	в квітні
Альянтських дивізій	72	91
Німецьких дивізій	82	90
	Італійський фронт:	
	в січні	в квітні
Альянтських дивізій	23	24
Німецьких дивізій	27	27

Тільки перевага повітряних сил альянтів сприяла шансам у їх користь.

У зв'язку з таким положенням, Черчил 6. 1. 1945 р. звернувся до Сталіна із запитом, коли можна сподіватися советської офензиви, бо по-

ложення було непевне. Сталін, узявши на увагу ситуацію альянтів на західнім фронті, зарядив зараз же офензиву, що фактично розпочалася 12. 1. 1945 р. і тривала до 1. 2., під час якої армії маршала Конєва дійшли до Одри. Було це напередодні конференції в Ялті, яка мала розпочатися 4. 2. 1945 р. Перед тим, 30. 1. 1945 р., шефи штабів альянтів зібралися на Мальті та опрацювали стратегічну директиву для операцій в лютому. Тому, що стверджено брак переваги сил на західньому відтинку, рішено було їх посилити, послабленням фронту в Італії та зменшенням до мінімуму сил у Греції.

Така ситуація на фронтах панувала напередодні конференції в Ялті. Атмосфера для СССР була дуже корисна. Між альянтами Заходу посилювалося переконання, що російська допомога є колюча не тільки для майбутньої розгри з Японією, але також і для остаточної перемоги над Німеччиною. Сталін і Молотов виявляли почування своєї вищости. Зате Рузвельт і його штаб, як це видно з навітлення в книзі з перебігу конференції, приступили до неї з почуттям деякого комплексу нижчости, який під впливом несподіваної з російської сторони сердечности й готовости до приязної співпраці, перетворився в оптимізм, та подекуди навіть в ентузіазм. Зате Черчіл і його штаб були більш повздержливі, але також і вони під кінець зустрічі піддалися оптимізмowi щодо висновків кращої співпраці з Москвою як дотепер. Під переважачим впливом двох психологічних чинників, а саме почуття власної слабости й несподіваного відпруження, яке постало внаслідок зовнішнього вияву доброї волі росіян співпрацювати, так Рузвельт, як і Черчіл були задурманені облудною опінією і надіями відносно замірів майбутньої співпраці з Москвою.

І з особливим підкресленням наголошую за-слугу автора в тому, що він у правдивій та ясній формі дав у своїй праці синтезу причинних положень, які заважили на висліді розгри історичного видовища в Ялті. Самозрозуміло, ціла пра для американців та частинно також для англійських партнерів була драмою тільки із зовнішньою познакою «гаппи», а для росіян фарсою, яку вони потрапили по-мистецькому заграти. Ціла гра для народів Середньої і Східньої Європи, бо якраз вони були головним засобом розгри, принесла трагедію, яка невідомо коли закінчиться. Також у цій же розгри був здійснений поділ Європи на дві гемісфери впливів. І, мабуть, самотим, незначним, конкретним вислідом стратегічного значення із рішень конференції в Ялті було хіба допущення Франції до окупації Німеччини й до участі в Комісії Контролю альянтів у Німеччині.

На 51 сторінках своєї книги, п. наг. «Вєспощадний бій», Гарднер подав коротку орієнтаційну аналізу англо-американської офензиви в Арденах, яка була започаткована коротко перед закінченням конференції в Ялті, 8. 2. 1945 року: положення на східньому фронті, головний бастион якого перенісся над Одру; поло-

ження на Далекому Сході в американсько-японській війні. Англо-американський наступ був розпочатий найбільше сконцентрованим у другій світовій війні вогнем артилерії на ширині фронту 11 км, під час якого 1034 гармати за п'ять із половиною годин вистрілили півмільйона стрілен. Ціла оперативна смуга «Вєст-валь» творила скомпліковану, сильно укріплену систему замінованих смуг, протитанкової оборони, окопів, бетонних бункерів і т. п. Цю оборонну систему назвав ген. Айзенгауер «сіткою зв'язку в суперлативі». Тільки одна дивізія ген. Паттона за 48 годин знищила 120 бункерів.

На східньому фронті в люті 1945 р. головний опір нім. армії находився над Одрою. В Польщі деяка кількість німецьких з'єднань була оточена, тому вони практично для оборони III-го Райху не мали значення; в Східній Пруссії була відтята майже 250 тис. нім. армія; також над побережжям у Курляндії були оточені поважні німецькі сили. Вже в перших днях лютого 1945 р. панцерний авангард 11-ої американської армії пробився на 65 км від Берліну. Ген. Гудеріан був змушений до відвороту, на протязі 3-ох тижнів доконавши бронетанковими частинами 450 км шляху. 12. 2. 1945 р., після 7-митижневої оборони, німці були примушені залишити Будапешт, утративши 49 тис. поляглих, отже червона армія промостила собі шлях на Чехо-Словаччину, Угорщину й Відень. Фактично німецький активний опротив уже був зламаний 4. 4. 1945 р.

Не будемо задержуватися над положенням на Далекому Сході, яке для Японії було катастрофальне. Звернемо нашу увагу на дальший перебіг офензиви в III-му Райху та стратегічні помилки американського командування. 11. 4. 1945 р., після кожногоного 90 км маршу, бронетанковий авангард 11-ої армії дійшов до Магдебургу та переправився через Лабу. Армія ген. Брандлея находилася 95 км від Берліну та задержалася. Ця армія вже не зустрічала поважного опору зі сторони німецьких сил, отже вона могла легко здобути Берлін. Ген. Айзенгауер негайно вислав повідомлення до Сталіна, в якому інформував, що американські сили задержалися над Лабою. Крім цього, армія ген. Паттона досягла чеського кордону й там задержалася, не здобуваючи Праги. Згідно з опінією ген. Брандлея, армія ген. Паттона могла здобути Прагу за 24 год. Отже в першій половині квітня 1945 р. американські з'єднання находилися коло 160 км на території сучасної східньої зони Німеччини та затрималися перед воротами Праги. В той час Сталін найбільше боявся того, щоб його цілєспрямовані пляни в Середній Європі не були ліквідовані, тому він наказав удержувати в таємниці похід червоної армії від Одри на Захід. Коментарі до повищого зайві.

Ціла праця Гарднера насичена багатим статистичним матеріалом, якого неможливо хоча б у найважливіших аспектах читачам подати до

відсма. Дещо в праці є написано про німецькі концентраційні табори; анархію, яка постала після капітуляції III-го Райху, злидні й голод та взагалі великі шкоди, яких зазнала Німеччина під час другої світової війни внаслідок бомбардувань і воєнних дій. Також багато привертив увагу автор і політичним аспектам III-го Райху та держав союзників «осі». Особа Гітлера в праці є всесторонньо схарактеризована. Під кожним оглядом дуже цікаво написану політичну книжку закінчив автор окремим розділом п. наг. «Неспокійний мир», як наслідок безперспективного провадження війни альянтами в Європі. Фактично, під стратегічно-воєнним аспектом західні альянти війну виграли, але рівночасно під найважливішим політичним аспектом її програли в користь СССР. Книжка відважно подає усі помилки, які повинні бути пересторогою для західних великодержав на майбутнє, щоб направити сучасне положення стратегічно-політичного значення Середньої і Південно-Східньої Європи на краще.

НОВІ МЕТОДИ БОРОТЬБИ СУЧАСНОСТІ

Theodor Ebert: GEWALTFREIER AUFSTAND — ALTERNATIVE ZUM BÜRGERKRIEG. Verlag Rombach, Freiburg/Brsg., 1968. Стор. 408. Ціна 32.- нм.

Дисертаційна праця Еберта, яка появилася книжкою, це аналітичний розгляд соціальних процесів і нових методів боротьби сучасності, тому вона, як політична студія, належить до найактуальніших. Автор поставив собі завдання перевести глибоку аналізу стратегії і тактики сучасної боротьби, яку застосовує молода генерація у всіх модерно упромисловлених країнах. Техніка боротьби молодшої генерації різних націй і державних систем зводиться до однієї й тієї ж самої мети — засобами «акцій без насильства» змінити дотеперішню «технічну, бюрократичну й господарську встановлені переваги». Ця боротьба є особливо характеристичним явищем нашого 20-го стол., зокрема її динамічні розміри 60-их років. Головним чином йдеться молодій генерації про те, щоб усіх «пануючих» змусити «до стриманости, або до залишення позицій». Автор Еберт має на увазі не тільки комуністичний режим, консервативні диктатури Заходу й феодалні володіння у т. зв. «третьому світі», але також «традиційні правно-державні демократії Заходу».

Автор, узгледнюючи властивості сучасного модерного світу, у своїй студії відмічує наступні методи тактики боротьби: «агітаторський терор із метою викликати революційну партизанську боротьбу» й «акції без насильства» з метою викликати повстання. Обидві тактики мають спільну мету — прийти з допомогою покривдженим групам або класам здобути «соціальну владу» та її закріпити в революційному розумінні. Еберт докладно здефініював по-

няття «акції насильства» та встановив, що до неї не можна враховувати наступних «акцій без насильства»: масових протестаційних походів із транспарантами, сидячих протестів, голодових страйків, бойкотів і організованих страйків, відмов плачення податків, відмов відбувати військову повинність, організованих заколотів і тому подібне. До цієї категорії «акцій без насильства» Еберт зарахував також усі нелегальні дії, які є призначені для викликання ефекту. Звичайно в конституційних демократіях і монархіях усі згадані «акції без насильства» є дозволені зсконами, тому вони не побороються насильством. Але під час того роду акцій дуже легко можуть бути спровоковані заворушення й бійки, які з правила є проти-законними діями, тому державні органи безпеки мають повне право встановити порядок силою. Тактика всіх «акцій без насильства» зводиться до однієї мети — підважити в основах авторитет чинників, виконуючих владу в державі, викликати загальне незадоволення з існуючого державного правопорядку, скерувати народні маси на шлях анархії. Хвиля масових студентських протестів, яка в бурхливих виявах прокотилася майже по всіх університетських містах Західньої Європи ще не закінчена. З дотеперішнього перебігу цих протестів вже можна устійнити їх загрозливу динаміку, бо під час того роду «акцій без насильства» державні органи правопорядку застосовували засоби сили, щоб не допустити до анархії. Під час цих протестів було багато жертв, зокрема у Франції, декілька в Західній Німеччині. Ця хвиля пробіла також залізну заслону, бо студентські демонстрації відбулися також у Москві, в Києві та інших містах модерної російської тюрми народів. Також еспанські студенти демонстрували проти диктатури в державній системі Іспанії. Усі ці демонстрації були скеровані проти авторитарних, скрайньо правих і лівих систем, а головним їхнім гаслом було домагання: свобода людині, свобода народам! Молода генерація саме у 20-річчя прийняття ООН Деклярації Прав Людини вимагає, щоб уже раз назавжди покінчити з декляративними свободами, щоб рівноправними стали всі народи й суспільні класи, щоб у міжнародному житті запанував дух дійсної свободи — політичної, соціальної, господарської, релігійної і культурної.

У студії автор подав деякі приклади теорії «акцій без насильства», з яких розвинулися та остаточно сформилися тактика й техніка того роду боротьби. На деякі приклади звернемо нашу увагу. Це методи боротьби духового провідника боротьби Індії за незалежність, Магатми Ганді, який ціле своє життя присвятив ідеї не застосовування сили. Коли вже в похилому віці він іще раз переживав криваву боротьбу, яка виникла після поділу Індії між мусульманами й індусами, здавалося, що ніщо інше, крім великих військових сил, не погасить розбурханих мас. Ганді оголосив голодівку під гаслом «мир або смерть» — і після 73 годин заворушення припинилися, а розлючені маси

склали зброю до його стіп. Коли на кілька тижнів перед трагічною смертю Ганді знову дійшло до напруження стосунків між мусульманами й індусами, він поновив голодівку «аж до смерти», яка після п'ятиох днів закінчилася тріомфом його ідеї — мирним шляхом ладнати всякі спори. Ганді на підставі глибоких студій прадавніх традицій індусів прийшов до висновку, що джерело усякого зла знаходиться в суспільному устрої Індії в чужих урядах. Тому він посвятив своє життя діяльності визволення Індії, не зрікаючися до смерти засади боротьби мирними засобами — переконуванням, пасивним опором і некооперацією з британцями.

Ганді відіслав ордер, яким був нагороджений за рекрутаційну акцію до британської армії під час першої світової війни, й розпочав свою довголітню, тяжку боротьбу за незалежність Індії. Він закликав до бойкоту британських урядів, судів і шкіл; закликав індусів до відходу з посад британської адміністрації і бойкоту закордонних товарів. Йому просвічував символ господарської незалежності Індії. Акція Ганді не завжди була належно зрозумілою масам, тому вона спричинила багато заколотів та вуличних боїв, і на все те «апостол доброї волі» zareагував першою голодівкою-покутою за гріхи своїх земляків.

Ганді трагічно загинув 30. 1. 1948 р. з руки фанатичного вбивника, одного із своїх земляків. Він залишився власністю цілого людства, бо був однією з найвизначніших постатей нашої епохи. Так як Гітлер і Сталін уже перейшли до пам'яті майбутніх поколінь як уособлення тиранії і забриханості, бо вони змагали до пониження людської гідності, так Магатма Ганді — Велика Душа перейшов на сторінки історії культури людства як символ, який змагав піднести до повної гідності погорджувану людину «паріїв». Його методи боротьби в сучасному модерно-промисловому світі не втрачали свого значення, вони є сильніші за нуклеарний арсенал!

Далі в праці Еберта є поданий за приклад «акції без насильства» американський громадянський рух під проводом замордованого провідника муринів, Мартіна Лютера Кінга. Також автор згадав про методи боротьби за незалежність Гани під проводом К. Нкрума; заторкнув досить обширно боротьбу проти норвезького провідника фашистської партії п. наз. Nasjonal Samling Віджун Абрама Лауріц Квіслінга (1887-1945), який у співпраці з німецькими націонал-соціалістами підготував у 1940 році окупацію Норвегії німецькими військами та був іменований Гітлером головою ради міністрів окупованої країни. Квіслінг не здобув популярності серед населення й мусів уступити, а після закінчення війни в 1945 р. його засуджено на кару смерти за головну зраду. Його ім'я «Квіслінг» уважалося у всіх альянтських країнах за символ зради й служби ворогові.

У праці багато уваги присвятив автор великому протестаційному рухові в західних демократіях проти атомної зброї та «комітетові 100» в Англії.

За винятком останнього прикладу, всі інші мали радше спекулятивний характер.

Із правила теорія «акції без насильства» базується на положенні пригнічуваних мас, які завжди боролися із статусом права затискування, протестуючи, як це зрештою прибрало загрозливих виявів, зокрема в ЗСА під час розрухів негрів, які посилювалися з причини морду М. Л. Кінга. Протест завжди повинен бути свідомим актом. Далі широко запланаована протестна акція повинна обосновуватися також іншими передумовами: вона мусить бути спонтанна, гуманна й ліберальна, висовуючи принципи вартості спільноти, яка є уособлювана й затискувана. Під час того роду акцій, протестуючі звертають увагу на методи насильства керівного державного апарату, рівночасно подаючи до відома наслідки, які спричинили методи пригнічування. І треба мати на увазі законність та протизаконність, тобто фактори, які зокрема в системі комуністичного режиму звичайно надуживаються компартією і її диспозиційними органами безпеки. Конституція кожної країни гарантує права й обов'язки власних громадян, тому цей основний закон повинен бути шанований і дотримуваний, а не використовуваний для пропагандивних цілей на експорт, як це практикується у системі СССР!

Самозрозуміло, в кожній країні є допустимі незначні розбіжності між теоретичною законністю і практикою, але найголовніше, що ці розбіжності в ніякому випадку не сміють діяти на шкоду власних громадян. Під час демонстрацій у західному Берліні дійшло до брутальних методів поліційних органів, які спричинили жертви. Право демонструвати знехтовано в ім'я вищого добра загалу, щоб не допустити до анархії! Але рівночасно під час великодушних демонстрацій — «акції без насильства» були смертні випадки й це треба оцінювати, на думку автора, як складовий елемент у того роду стратегії методів боротьби. В кожній акції мусить бути збережена законність суспільного порядку, тому також під час «акцій без насильства» може бути застосована гіпотеза, обоснована теорією «свободи насильства». Самозрозуміло, така гіпотеза не може бути примінена під час, наприклад, відкритої дискусії в принципових питаннях стратегії і тактики та зокрема організаційних форм «акції без насильства» у пов'язанні з проблемою формування волі. Керівні чинники «акції» є більше загроженої санкціями від підрядних розчленувань діючої в акції організації. Тому маси добровільців для «акцій» повинні бути приготовані на арешти й смертні випадки, а це вимагає відповідного приготування до самостійних дій. Головним чином йдеться про формування волі від низів до верху, справність дії інформації, яка унапрямувала б цілість «акції» згори додолу. Така побудова організаційної справності в конкретних суспільних пропрамах у різних країнах уже зауважується, тому в студент-

ських демонстраціях можна було устійнити внутрішню пов'язаність демократії із соціалізмом, при рівночасному прочищуванні сучасної політичної атмосфери із залишків скрайньо правого націоналізму й скрайньо лівого консервативного комунізму.

Наша коротка аналіза праці Еберта обмежена тільки до найважливішого, щоб ознайомити зацікавлених із новими методами боротьби сучасності. Ці нові методи — характерна прикмета атомної доби. Вони є більш загрозливими для усіх консервативних систем, які причинилися до декаденції і заникну прогресивного розвитку культур та ідей людства від нуклеарного арсеналу. Це відноситься, передусім, до системи СРСР, яка поневоле багато неросійських народів, систематично застосовує до тих народів геноцид та нищить усі їхні культурні надбання і традиції. Молода генерація в цілому світі знаходить опівзвучність, бо «акція» студентських демонстрацій огортає дослівно всі країни, не зважаючи на поділ світу на дві гемісфери впливів. Варто, щоб також український науковий і політичний світ на еміграції запізнався із студією Теодора Еберта «Повстання без насильства», бо ця праця вірно віддзеркалює сучасність та допоможе не одному позбутися ілюзійного дурману.

ПРОГНОЗИ МАЙБУТНЬОГО СТРАТЕГІЧНОГО ПОЛОЖЕННЯ СВІТУ

F. O. Miksche: KAPITULATION OHNE KRIEG. Die Jahre 1970—1980. Seewald Verlag, Stuttgart. Стр. 260. Ціна 19.80 нм.

Питання чи гонка зброєнь допровадить до атомної війни та до знищення деяких народів і культур світу все ще дає непокоїть людство, яке прагне тривалого та правдивого миру. За сучасної міжнародної політичної констеляції, на жаль, на нашій планеті панує ілюзорний мир, у якому Захід усе ще далі знаходиться в хаосі, не посідаючи стабільного стратегічного оформлення, що є найважливішою проблемою для власної оборони. Оборонна система НАТО знаходиться у кризі; вона вимагає ґрунтовної перебудови, далекосягних реформ. І не зважаючи на далекосяглий технічний прогрес, що є знаменне для нашої епохи, незмінними й надалі залишилися тільки два фактори — людство й географічні простори, які визначають динаміку подій світу.

Щоб дещо глибше пізнати сучасність та на основі дійсності, хоча б загальноково, відгадати майбутнє, вказаним є ознайомитися із студією визначного європейського військового практика, полк. Фердинанда Отто Мікше, яка вийшла в 1965 р. п. н. «Капітуляція без війни», — Роки 1970-1980». Ця праця залишилась актуальною на багато років, бо її автор належить до небагатьох фахових і передбачливих знавців атомної доби. Перед кількома роками вий-

шла студія того ж самого автора п. н. «Atomkrieg findet nicht statt»; вона далі не потребує ніякої корекції, ані хоча б деяких викреслень. Усі передбачення Мікше здійснилися. В 1959 р. автор у багатьох статтях у різних мовах перестерігав відповідальні потуги, що стратегія Заходу внаслідок багатьох причин опиниться у глухій вулиці. Захід посідає великий арсенал нуклеарної зброї, але не має великих армій. Зате Схід посідає великі нуклеарні бомби й велику армію. Тому Мікше, опираючись на калькуляції, дав наступний висновок: «безпека Заходу побудована далеко більше на ілюзіях, як на реалізмі».

Ф. О. Мікше, визначний європейський військовий практик із багатолітнім досвідом фронтовика і ген-штабіста, є визначним учителем воєнного мистецтва та гострим критиком і відважним дискусантом. Він відзначений французькими, британськими й португальськими орденами за заслуги під час другої світової війни. Його науково-воєнна творчість велика. В 1941 р. вийшла його студія п. н. «Велика вична війна»; в 1943 р. вийшла друга студія п. н. «Is bombing decisive?»; в 1950 р. появилася його праця п. н. «Secret forces»; в 1955 р. вийшла його праця п. н. «Atomic weapons and Armies». Досі вийшло 13 праць Мікше, всі у французькій і англійській мовах, деякі з них в еспанській мові та тільки дві в німецькій.

Рецензована нами студія Мікше «Капітуляція без війни» є написана на підставі досвідної роботи в рамках НАТО. Вона появилася на доручення НАТО, тому повністю заслуговує на те, щоб із проблемами, обговорюваними на сторінках цієї студії, ознайомився також зокрема український комбатантський світ на еміграції. У нашій короткій статті застановимось тільки над найважливішими проблемами, бо неможливим є аналізувати цілість багатого матеріялу.

Студія поділена на два розділи: 1-ий — 70-ті роки з 6-ма главами, а другий — Проблеми Західної Європи, також із 6-ма главами. В 1-му розділі автор ознайомлює читача з наступними проблемами: глобала аналіза положення сучасного світу, причини кризи демократії, значення ЗСА для Європи, Росія і Європа, дальший тяг холодної війни, обосторонне значення коєкзистенції, допомога комунізму, глобальна класова боротьба, відповідальність білої людини, постанови і значення ІІІ-го світу, джунґлі в допомозі розвитку, чи знайдуть розв'язку ЗСА, американський життєвий простір, Китай, Росія та Індія, міркування щодо російсько-китайської війни, можливості китайсько-американської війни, що станеться з Південною Америкою, життєвий простір Західної Європи, майбутнє чорної частини світу й перспективи 1970-1980-их років.

У другому розділі Мікше заторкнув наступні проблеми: Атлантийський пакт, невдача західної зброєвої політики, атомне відстрашування — блеф, атомна війна — абсолют, розпад НАТО, атомна скомплікованість, пакт ненападу та роззброєння, офензивна оборона, образ май-

бутньої війни, автономна західноєвропейська стратегія, перебудова Атлантийського пакту та відношення Франції до Європи.

Вже саме перерахування заторгнених проблем у рецензований студії вказує на горизонтальний і вертикальний їх засяг у сучасній констеляції цілого світу. Мікше, на підставі багатолітнього досвіду, вказує на дуже багато причин, які склалися на послаблення західної демократії і тільки стратегічну оборону перед дипломатичною та подекуди навіть стратегічною офензивою СССР і Китаю. Автор, м. ін., пише: «Образ нашого століття є заповнений суперечностями... Плаваємо в морі ілюзій і надій, що вже давно історичні досвіди заперечили, бо передусім треба рахуватися із людською незгідливістю, яка є причиною усіх нещасть.

... Людина Заходу в оптимізмі глядить на сучасний світ крізь призму технічної системи, абстрактних принципів і шгучних схем; також у неї є нічим невинувачена віра в те, що майбутність буде без війни, без різниць рас, народів, держав, релігій; без злочинів і політичних авантур; без конфліктів, ненависти й жадоби пімсти. Сучасна людина живе у мрійничтві збереження вічного миру, вона бажає все кращого вічного добробуту й тривалої святості земського раю. Однак усе це є далеко від дійсності, бо в світі динамічними залишилися протиставні ідеалізми, які, на жаль, є головними спричинниками сучасного світового хаосу й ілюзорного миру. Сучасна модерна людина живе в дикій погоні за все новими ефектами й рекордами в техніці, тому вона перемінилася з *homo sapiens* на *homo technicus*; рівночасно не приборкавши в собі жадоби пімсти, дикой ненависти, щоб найпідлішими методами й засобами поширити власні інтереси і престиж, із шкодою для інших. Ця характерна риса людства не є ніякою запорукою святого миру на землі. Головною причиною перманентної кризи західної демократії, яка вже триває 20 років та подекуди переходить в анархію, є те, що державне місцецтво великодержав Заходу підпадає емоціональним впливам, від яких не можна вимагати багато ані логіки, ані глузду. Брак логіки й глузду є причиною нерішучої і непевної політики».

Мікше твердить, що, не зважаючи на абсолютну перевагу Заходу над фашизмом, він у 1939 р. рішився на союз із чортом-комунізмом, щоб при його допомозі приборкати диявола. Це сталося 29 років тому назад. Мікше стверджує, що також і сьогодні демократи поповнюють ті ж самі помилки, йдучи комуністичні на уступки, щоб тільки вдержувати штучний мир, який не є правдивим миром. Така політика демократії спричиняє все нові трагедії у світі.

Від себе додамо: недавно в Тегерані під час конференції Прав Людини делегатів від країн ОН, советська делегація в дуже гострій формі атакувала американську делегацію за війну у В'єтнамі й негрів. Замість того, щоб докумен-

тами доказати делегації СССР, що під советською системою усі неросійські народи є позбавлені основних людських прав, американська делегація промовчала всі атаки, не видвигнувши на цьому форумі справи геноциду українського та інших неросійських народів СССР. Того роду політику має на увазі Мікше, бо вона тільки заохочує агресора до дальших атак. Автор називає таку політику опортуністичною, небезпечною, нездоровою щодо компромісів, яка у висліді нагромаджує щораз більше різних нерозв'язаних проблем. На жаль, вибрані масами західних демократій керівні особистості призвичаєні керуватися категоріями тільки обмеженої часом політики, бо їм бракує загальної, далекосяжної часом і простором концепції. Рівночасно маси демократій Заходу пересичені добробутом, щораз більше послаблюють власну оборонну мораль, автоматично сприяючи зміцнюванню офензивної моралі агресора.

Головним спричинником духово-моральної кризи, в якій опинився демократичний світ, є політика ЗСА. В американській психології спостерігаємо перебільшену віру в силу гроша і щедрість. Однак сам гріш та шляхетна прикмета щедрості не завжди були й є вирішальними в політиці. Доказом цього є хоч би політичне програбання другої світової війни, не зважаючи на щедрі допомоги й багатство ЗСА. Цілком іншу історію від ЗСА має Європа, тому спосіб думання цих двох континентів у розв'язуванні світових проблем є відмінний. З цього також випливає й те, що ЗСА не хочуть розуміти інтересів окремих європейських націй. Американська ментальність, зіткнувшись із 44-ма союзними державами, не хоче розуміти їхніх інтересів, тому часто постають конфлікти, які сильно захитують оборонну систему Заходу. Майже всі союзні країни є залежні від оборонного потенціалу ЗСА, тому вони знаходяться у трагічному положенні, бо загроженой від СССР мусять з примусу геополітичного положення підпорядковуватися волі першої суперпоти світу. Американський зразок демократії є для них догматичною релігією із схильністю трактувати інакше думаючих як невірних. Тому американці вважають, що вони можуть реалізувати свої ідеї, не беручи на увагу традицій, темпераменту інших народів. І це, властиво, є головною причиною спротиву союзних націй американській політиці.

Мікше подає дуже цікаве положення сучасного світу, яке творить психологічний клімат для Заходу. Цілий світ знаходиться у революційному процесі, який за 10-20 років буде прискорений та грозить трагічними струсами. На протязі останнього сторіччя на світовій карті зайшли ґрунтовні переми. Такі потуги, як Англія і Франція, завалилися немов доми з карт; постали нові імперії — Китай і араби. Новий розподіл територій володіння знаходиться все ще далі в дії. Колишня Дунайська монархія, Німецький Райх, Великобританія і Франція вийшли з двох смертоносних між-

національних воєн трагічно. Тільки Росія із цих воєн вийшла переможно й загрожує решті старого європейського континенту. Коли 25. 4. 1945 р. зустрілися біля Торгав американські й російські війська, для Європи розпочалася цілком нова епоха, бо рівновага цього континенту вже була зруйнована.

Первісно під геополітичним оглядом ділилася Європа на три великі простори: Східній, Середній і Західній. Історичною ролю Середньої Європи було своїм простором від Балтійського до Чорного морів, який заповнювали Третій Райх і Дунайська монархія, творити баланс між Сходом і Заходом. Середня Європа була немов бастіоном, обороняючим Західню частину найперше перед інвазією монголів і татар, опісля, під час першої світової війни, — перед російським натиском. Коли ж Середня Європа в 1945 р. зникла, дійшло до безпосереднього зіткнення Сходу із Заходом. Таким чином, у висліді другої світової війни, здійснилися мрії панславистів-росіян 19 стол. Європа втратила не тільки свою рівновагу, але, що важливіше — самостійність, що, самозрозуміло, мало вплив також на розвиток в Африці і Азії. Решта Європи сьогодні є немов малим півостровом Азії під загрозою російської комуністичної імперії. Мікше часто вживає слово «панславистичної», що не відповідає дійсності, бо інші слов'янські народи (українці, поляки, чехословаки, болгари і т. д.) є насильно окуповані росіянами.

Автор дуже цікаво здефініював цілі советської коєкзистенційної політики, які зводяться до однієї мети — перманентної революції, але іншими засобами. Дефензива для советського комунізму була б смертю, тому він змушений далі провадити агресивну політику, але мирними засобами, використовуючи передусім усі засоби психологічної війни. Рівночасно з конкурентних мотивів, західні держави, кожна зокрема, не зважаючи на ворожість комунізму до їх систем, стараються допомагати країнам Східного блоку. Конкуренцію такої допомоги Мікше докладно змальовує, що, самозрозуміло, понижує престиж цих країн. Також на міжнародному форумі Москва й Пекін намагаються вдержувати в динаміці класову боротьбу та проводять субверсивну діяльність дослівно по всіх країнах Заходу.

Коли йдеться про значення білої людини в кольоровому світі, воно під сучасну пору дуже обнизлося. Панує переконання, що біла людина вже є небажана в кольорових народів. І цим якраз можна пояснити багато неуспіхів росіян у кольоровому або третьому світі народів, які є під культурним, технічним, господарським, соціальним та іншими оглядами відсталіми народами. Ці народи намагається Москва здобути для себе, а Пекін — для себе. В боротьбі за позискання цих народів бере участь також і Захід, який дотепер давав найбільшу всесторонню допомогу. Автор подає на 69-ій стор. цікаві статистичні дані щодо відношення білих до чорних на 1980 р.: 1. Кругло 650 млн. західних білих (60%). 2. СССР з євро-

пейськими сателітами 350 млн. (20%). 3. Країни третього світу кругло 2 млрд. разом із Китаєм — 20%. Тому що білі Заходу пересічно є в 10-20 разів багатші, в порівнянні з 1/4 населення землі, це може бути причиною більш брутальних форм боротьби третього світу проти білих. Гвалтовний приріст кольорового населення й біднота, — це ґрунт для плекання політичної пристрасти і в тому без сумніву комунізм буде відігравати дуже важливу ролю. Москва й Пекін рекомендують себе за борців третього світу перед імперіялізмом.

Відносно проблеми деколонізації Мікше висказується дуже скептично. Багато відколонизованих країн вже перемінилися в політично збалканізовані території. Автор є тієї думки, що в 1970/80 рр., правдоподібно, дійде до реконсолізації Південної Азії Китаєм, чорної Африки — арабами. Отже, повториться історія колонізації слабких колишніми колонізованими націями. Тому тільки наївні можуть вірити в те, що після деколонізації запанує універсальний мир у світі. Раса, подібно як індивіди, з природи собі подібні, вони різняться тільки шансами боротьби за життя. У світі залишаться, не зважаючи на комуністичну доктрину, багаті й бідні, вільні й поневолені народи. Цієї проблеми не розв'яжуть ОН, також комунізм ніколи не буде спроможний задовільно давати допомогу третьому світові, бо «гнилий капіталістичний світ» дотепер давав тим недорозвиненим країнам 90% допомоги, а соціалістичні країни тільки 10%. За десять років сам тільки Єгипет одержав 12 млрд. н.м. допомоги, в тому 9 млрд. від Заходу. З цієї суми, мабуть, більше було видано на непродуктивне зброєння й імперіялістично-військові авантюри.

Коли йдеться про життєвий простір ЗСА, ним є не Європа, а тільки Східна Азія з тихоокеанським простором і Латинська Америка. Ці простори для ЗСА є геополітично важливими, як силове поле їхнього власного життєвого простору. З такої точки зору ці райони в американській стратегії займають перше місце. Найслабша позиція ЗСА є в Південній Азії, тому вони вперто продовжують війну у В'єтнамі, щоб війною вирішити своє рішальне положення.

Щодо Середньої Азії, яка до 18 стол. належала Китаєві, то сьогодні там схрещуються інтереси Росії і Китаю. Москва, щоб Середню Азію для себе закріпити, переводить переселення в ці райони головню неросійських народів. Скорше чи пізніше Китай рішиться збройно відвоювати від СССР цю територію. На випадок війни між Росією і Китаєм, під оглядом геостратегічним, довжина фронту виносилася б 2300 км (довжина фронту між Ленінградом та Севастополем — 1800 км. Оборона цього кордону важка проблема! Автор є переконаним, що Пекін, з уваги на воєнно-технічну слабкість, у порівнянні до потенціалу СССР, мабуть, буде стосувати інфільтраційну стратегію, маючи абсолютну перевагу в людському

потенціалі. Щоб обсадити границю від Тихого океану до Памір, СССР потребуватиме щонайменше 150 дивізій (1 дивізія для 50 км. фронтової смуги). Під оперативним оглядом ціла Середня Азія є дуже тяжка до оборони, бо передусім бракує догідних шляхів для воєнного транспорту. Шляхи, які вже тепер є, будуть наражені на безперерйне бомбардування. Далі, китайці вже є спроможні власною атомно-ракетною зброєю знищити советський індустрийний центр, що означало б втрату $\frac{2}{3}$ воєнного матеріалу, так що $\frac{2}{3}$ мусіла б Москва постачати з європейської частини СССР.

Мікше твердить, що проблема китайсько-советської війни вже сьогодні є у приготуванні генеральним штабом советських збройних сил. Чи вдасться москалям без атомової зброї протиставитися 700 млн. китайців? Проблема складна, бо китайці є приготовані застосувати проти СССР партизанську війну, перекидаючи в заплілля советських армій 25-30 млн. армію партизанів. Автор є того переконання, що війна проти Китаю є дуже ризиковною проблемою для СССР, бо вона буде коштувати Москву величезні кількості воєнного матеріалу й людського потенціалу. В інтересах москалів є не допустити, щоб Китай став новою суперпотоугою, але ці намагання вже є припізнені. Вправді, сьогодні ще передчасно є, щоб Китай із дуже малим воєнним потенціалом, у порівнянні з американським чи советським, відважився започаткувати війну. Але в 1975 р., — твердить Мікше — Китай вже буде достатньо конвенційально й нуклеарно озброєний. Озброєний Китай є значно більшою загрозою для СССР, ніж для ЗСА. Головним чином ідеться про воєнно-морське озброєння, якого Китаєві ще довгий час буде бракувати. Щоб ЗСА могли провадити війну проти Китаю, їм потрібно було б щонайменше 50 дивізій для фронтової боротьби, далі на кожну дивізію по 60 тис. персоналу вищих штабів, служб постачання та інших служб заплілля. Отже, в підсумку, потрібно було б ЗСА коло 3 млн. чоловік, до цього треба було б дальших 1,5 млн. летунства і воєнно-морських сил. А щоб собі уявно представити, які високі були б кошти вдержання 4,5 млн. армії, треба взяти до уваги наступне: вдержання 130 тис. армії у В'єтнамі коштує ЗСА денно 6 млн. дол., а в американсько-китайській війні ці кошти зросли б до 250-300 млн. дол. денно. Треба мати на увазі, що ЗСА під час другої світової війни мали всього 89 дивізій; під сучасну пору ЗСА мають 16 дивізій. Стже також для ЗСА війна з Китаєм є ризиковна, бо для окупації великого китайського простору було б потрібно дуже великої залоги.

Мікше багато уваги присвятив расовій проблемі у ЗСА та на підставі експльоїзії приросту муринів твердить, що в 2000 р. більшість населення ЗСА будуть творити чорні. Рівночасно ЗСА переживають технологічну революцію, бо між кваліфікованими силами щораз більше

зустрічається муринів, які в майбутньому можуть опанувати технологічний сектор ЗСА.

Окремою дуже складною проблемою для ЗСА є Південна Америка, населення якої швидко зростає, бо з початком нашого століття на цьому континенті було 70 млн. населення, сьогодні вже є 236 млн., а з кінцем нашого століття зросте до 500 млн. Вже сьогодні щонайменше 150 млн. населення голодує. Є багато анальфабетів, річний пересічний прибуток яких не перевищує 240 н.м. ЗСА на цьому континенті, як також на інших, збагачують багатих, а бідні залишаються без належної господарської, соціальної і культурної опіки. Багаті є проти комунізму, зате біднота є йому прихильною.

Під час коли ЗСА є зайняті розгортанням подій на Далекому Сході і в Латинській Америці, а до вершка напружень може дійти в 70-их роках, Європа буде залежною від геополітичної стабільності Середземноморського району і Близького Сходу. Ці два райони мають стратегічне значення для Європи, вони вже сьогодні є немов би силовими полями для цілої Західної Європи. Доля майбутнього укладу світу буде розграватися не поза залізною завісою між Балтиком і Адріатиком, а тільки в районі між Перською затокою і атлантийським побережжям Марокко. Тому від нормалізації арабського світу буде залежати не тільки майбутність Середземноморського району, але також дальший розвиток подій у чорній Африці. Сьогодні Москва проголосила себе «оборонцем» арабів перед західним імперіалізмом. Історично, така політика Москви є пов'язана з колишніми стремліннями Петербургу, який проголосив був себе «оборонцем православних християн» на Балканах і на Близькому Сході. Мікше є того переконання, що для Москви араби є місійними народами. Далі Москву з арабами єднає та ж сама ненависть до західного імперіалізму. Однак із цього ще не випливає, що арабські країни мали б стати підкореними комуністичному пануванню Москви, але треба побоюватися того, що вони можуть бути використовувані та скеровані на неправильний шлях політичних дій. Головним чином ідеться про ривалізацію потуг на Близькому Сході, й тут усе буде залежати від дипломатичних потягнень Заходу, щоб ці країни не попали в сіті «панславистичного» російського комунізму. Також треба мати на увазі, що до Суєзької кризи в 1956 р. В. Британія дбала за безпеку на Близькому Сході. Однак вона була примушена здати свої позиції, залишаючи: Палестину 1948 р., Єгипет 1954 р., Йорданію 1956 р., Ірак 1958 р. І питання як довго ще будуть держати британці Аден? В 1955 р. організовано т. зв. Багдадський пакт, союз В. Британії, Ірану, Іраку й Пакістану, щоб витворену порожнечу заповнити. В 1958 р. цей пакт розпався. Для СССР Близький Схід є мостом до Африки, тому Москва старається його закріпити.

Зречення колоній В. Британією, тобто відколонізація була подийтована реальною політикою, щоб не бути відповідальним за дальший розвиток подій в кольоровому, т. зв. третьому світі. Після відколонізування народів Африки, наразі існує загрозлива порожнеча, бо суверенні країни погрузили в домашніх революційних війнах, так що до стабільності чорного континенту ще далеко! Насувається питання, хто саме заповнить цю посталу порожнечу, бо за її опанування змагаються передусім червоний і жовтий комунізми, а Захід намагається цей третій світ скерувати на правильний шлях суверенності кожної зокрема країни, щоб тим способом рятувати їх перед московським та пекінським. Коли йдеться про перспективи 1970-1980 рр., Мікше в десятих точках спрещував сучасну добу гігантських перемін, бо, за виїмком Австралії, усі інші частини світу знаходяться в революційному закаті. Старі імперії зникли, постають нові, також нові сили заповнюють порожнечу, яка виникає внаслідок відколонізації. Зацікавлених перспективними прогнозами Мікше, відсилаємо до його вартісної студії.

Проблеми західноєвропейської безпеки присвятив Мікше 103 сторінки у своїй студії, тому ми не є у спроможі, хоча б у головних зарисах подати багатого матеріалу з цілого пов'язаного комплексу проблем. А головним чином йдеться про Атлантийський пакт, який переживає хронічну кризу. Цей пакт був створений в 1949 р. з метою заповнити посталу внаслідок другої світової війни порожнечу на європейському континенті, та щоб цим способом встановити рівновагу сил між двома суперпотугами. Багато даних щодо проблем стратегії, політики зброєння, перспективного стратегічного планування, атомної зброї та іншого не можна коротко з'ясувати, бо всі ці проблеми в студії є глибоко проаналізовані, з відважним вказанням на помилки Заходу, які можуть заважити на цілеспрямованості в майбутньому. Мікше твердить, що атомна війна є абсолютною, тому він, зокрема атомній стратегії присвятив всесторонню увагу, бо вона заперечує усі класичні правила стратегії. В атомній добі виключаються великі війни! Не зважаючи на ідеологічний антагонізм між ЗСА та ССРСР, між цими двома суперпотугами існують також спільні інтереси, які постали після втрати американцями атомного монополію. Обидві потуги є зацікавлені в тому, щоб вдержати status quo, та обмежити творення нових атомних потуг. І в цьому саме напрямку Вашингтон старається зберігати не формальний альянс, співпрацюючи, мовчанкою висказуючи зрозуміння партнера в його глобальній цілеспрямованості. Вправді під час кубинської кризи в жовтні 1962 р. американська політика супроти ССРСР прибрала нові зовнішні вияви, але вона й далі залишилася дефензивною. Бракує Заходові офензивного спротиву проти ССРСР, який коекзистенцію використовує для дальших пенетраційних цілеспрямовань в глобальному масштабі.

На закінчення нашого огляду й оцінки цієї дуже цінної студії Мікше, звернемо ще нашу увагу на дві карти, які аналітично обґрунтують переміни в геостратегічній констеляції Західної Європи. Також не менш цікавою є схема переорганізації НАТО на базі західноєвропейської, а не атлантийської спільноти.

Студія Мікше повністю заслуговує на те, щоб із нею ознайомився кожний політичний діяч на еміграції. З неї можна дуже багато навчитися, як треба думати та діяти, зокрема нам, у сучасній модерній добі.

Friedrich Wiener: DIE ARMEEN DER OST-BLOCKSTAATEN. Truppendienst Taschenbuch. Herausgegeben von der Arbeitsgemeinschaft Truppendienst Organization — Taktik — Waffen und Gerät. J. F. Lehmanns Verlag, 1967. Alle Rechte an Text, Bildern und Skizze, insbesondere das der Übersetzung in fremde Sprachen, vorbehalten.

Стор. 224. Ціна 26.- нм.

З уваги на всі правні застереження в-ва Й. Ф. Леманн у Мюнхені, ми не можемо в коментуванні цієї 224 сторінкової праці-інформатора подавати хоча б дещо в перекладі, тому обмежимося до загального опису матеріалу, який заторкує це дуже цікаве видання. Цілий інформатор складається із наступних 7 окремих частин: 1. Варшавський пакт — озброєння і загальний чисельний стан; 2. Організація збройних сил усіх родів військ, прикордонної сторсжі, поліції поготівля і народної міліції усіх сателітних країн. У цьому розділі виспецифіковано за різними зразками випосаження й озброєння, з докладним описом основних технічних даних кожної зброї, подано різні роди зброї, зокрема: наземні сили, тактичне летунство, воєнно-морські сили, десантні війська, зброю далекого засягу (стратегічне летунство й балістичні ракети), сили внутрішньої оборони та інші озброєні сили. 3. В цій частині подано основні дані стратегії Варшавського пакту, командні і бойові головні засади збройних сил Східного Бльоку. 4. Ця частина в цілості присвячена різним зразкам озброєння й випосаження. 5. У цій частині представлені зразки військових уніформ, польових і службових, усіх родів військ Варшавського пакту. 6. В цій частині подано багату літературу, яка заторкує військові проблеми Східного Бльоку.

7. Ця частина є присвячена в цілості югославській армії. Інформатор є багато ілюстрований, із великою кількістю різних порівняльних таблиць, які орієнтують дослідника в загальних підсумках різних родів зброї Сходу й Заходу. В загальному, це видання є дуже цікаве й вартісне для усіх, що цікавляться воєнним потенціалом Східного Блоку.

Jelena Wentzel: OPERATIONSFORSCHUNG. Eine Einführung für Kommandeure und Stäbe. Deutscher Militärverlag, Berlin, 1966. Стор. 410. Ціна 23.80 нм.

Вищетулований підручник для шкіл Національної народної армії Німецької Демократичної Республіки (Схід. Німеччини), це переклад із доповненнями майорів Беера і Лемана з російського оригіналу Е. С. Вентцеля «Введение в исследование операций» (Москва, 1964). Цей підручник ми коротко коментуємо, щоб звернути на нього увагу зацікавлених, зокрема на важливість модерних методів оперативного досвіду. Сучасне модерне воєннознавство вимагає не тільки обоснованого наукою керування, т. зв. задалегідь устійнених цифрових рішень, але також у найкоротшому часі квантитативного обоснування цих рішень. Тому підручник проф. Вентцеля саме для такої важливої мети, особливо для командирів і штабових старшин, є дуже важливою книгою. Вона багатством різних математичних формул допомагає у плануванні бойових дій, дає перспективні передумови для автоматизації військових командних з'єднань і т. п.

Предметом підручника, в головному, є матеріал із ділянки завдань уведення у бойову дію технічних засобів боротьби. Оперативне мистецтво, яке в теорії і практиці займається підготовкою і веденням армійських, фронтових і загальновійськових операцій, а також самостійними й спільними операціями різних видів збройних сил, є складовою частиною воєнного мистецтва, зв'язуючою ланкою між стратегією і тактикою. Основним завданням оперативного мистецтва являється досліджування характеру

воєнних операцій, відшукування найкращих способів застосування родів військ і видів збройних сил, організування їх взаємодії, керування військами та всебічним їх забезпеченням під час воєнних дій. Оперативне мистецтво виникло під час першої світової війни, й воно, внаслідок розвитку нових засобів збройної боротьби, розвинулося під час другої світової війни. У післявоєнний час оперативне мистецтво щораз більше вдосконалюється на базі нових досягнень науки й техніки.

Воєнна тактика є залежна від позему розвитку воєнної техніки. Розвиток воєнного мистецтва — стратегії, оперативного мистецтва й тактики — обосновується на базі технічних засобів боротьби й залежності від загального їх застосування. В загальному воєнне мистецтво, це дві окремі для себе ділянки — стратегія і тактика, до яких ще доходить їх невід'ємна складова частина — оперативне мистецтво.

На зміст коментованого підручника складаються наступні оперативні досвіди, кожний обґрунтований відповідними математичними формулами: основні поняття про досвід операції; розсіяння під час стріляння; координація закону нищення; оцінка ефективності стріляння до однієї та групових цілей; оцінка ефективності літаючих апаратів при узглядненні протидії; методи математичного опису динаміки бойових дій; методи з узглядненням надійності технічних засобів боротьби; способи обчислювання потрібних засобів; елементи теорії гри чистої і мішаної стратегії; моделювання бойових дій на електронічних рахувальних машинах — застосування методи Монте-Карльо; завдання, які впливають із організації бойових дій; оцінка й дія для розвідувальних акцій та опрацювання розвідувальних завдань.

Із загального опису змісту підручника, кожний зацікавлений може орієнтуватися, які саме ділянки оперативного досвіду математично аналізує коментований підручник, який належить до фахової воєнної літератури. Підручник доповнюють 6 таблиць і список використаної літератури.

(Огляд військовознавчих видань
зладив пор. Ф. Кордуба)

ВІЙСЬКОВОЗНАВЧІ ВИДАННЯ

- THE SOVIET BLOC: Unity and Conflict.** Revised and Enlarged Edition. By Zbigniew Brzezinski. 599 Pages. Harvard University Press, Cambridge, Mass., 1967. \$9.95.
- TRIUMPH OR TRAGEDY.** Reflection on Vietnam. By Richard N. Goodwin. 142 Pages. Random House, New York, 1966. \$2.95 clothbound, \$1.95 paperbound.
- FAMOUS GUNS FROM THE SMITHSONIAN COLLECTION**
By Hank Wieand Bowman. 112 Pages. Arco Publishing Co., Inc., New York, 1966. \$3.50.
- CANNONADE.** Great Artillery Actions of History. The Famous Cannons and the Master Gunners. By Fairfax Downey. 381 Pages. Doubleday & Co., Inc., Garden City, N.Y., 1966. \$6.50.
- SET EUROPE ABLAZE.** By E. H. Cookridge. 410 Pages. Thomas Y. Crowell Co., New York, 1966. \$7.95.
- THE CORRESPONDENTS' WAR.** Journalists in the Spanish-American War. By Charles H. Brown. 478 Pages. Charles Scribner's Sons, New York, 1967. \$8.95.
- HO CHI MINH ON REVOLUTION**
Selected Writings, 1920-66. Edited and with an Introduction by Bernard B. Fall. 389 Pages. Frederick A. Praeger, Inc., New York, 1967. \$6.95.
- VAN DORN.** The Life and Times of a Confederate General. By Robert G. Hartje. 359 Pages. Vanderbilt University Press, Nashville, Tenn., 1967. \$8.95.
- THE SWASTIKA AND THE EAGLE.** Hitler, The United States, and the Origins of World War II. By James V. Compton. 297 Pages. Houghton Mifflin Co., Boston, Mass., 1967. \$5.95.
- ABUSE OF POWER.** By Theodore Draper. 244 Pages. The Viking Press, Inc., New York, 1967. \$4.95 clothbound. \$1.25 paperbound.
- THE SINEWS OF WAR: Army Logistics, 1775-1953.** Army Historical Series. By James A. Huston. 789 Pages. Superintendent of Documents, US Government Printing Office, Washington, D.C. \$5.75.
- SPACE FRONTIER.** By Dr. Wernher von Braun. Director, George C. Marshall Space Flight Center. 216 Pages. Holt, Rinehart & Winston, Inc., New York, 1967. \$4.95.
- INSURGENT ERA.** New Patterns of Political, Economic and Social Revolution. By Richard H. Sanger. 231 Pages. Potomac Books, Inc., Washington, D.C., 1967. \$6.95.
- FRONTIERSMEN IN BLUE.** The United States Army and the Indian, 1848-1865. By Robert M. Utley. 384 Pages. The Macmillan Co., New York, 1967. \$9.95.
- RUSSIA 1817: The February Revolution.** By George Katkov. 489 Pages. Harper & Row, Inc., New York, 1967. \$8.50.
- THE CAMPAIGNS ON THE TURKISH FRONTS.** The Military History of World War I. Volume 5. By Colonel Trevor Nevitt Dupuy, United States Army, Retired, and Grace Person Haynes. 109 Pages. Franklin Watts, Inc., New York, 1967. \$2.95.
- THE WAR IN THE AIR.** Military History of World War I: Volume 11. By Colonel Trevor Nevitt Dupuy, United States Army, Retired. 98 Pages. Franklin Watts, Inc., New York, 1967. \$2.95.
- SUMMATION: Strategic and Combat Leadership.** The Military History of World War I. Volume 12. By Colonel Trevor Nevitt Dupuy, United States Army, Retired. 94 Pages. Franklin Watts, Inc., New York, 1967. \$2.95.
- THE STRUCTURE OF THE DEFENSE MARKET 1955-1964.** By Williams L. Baldwin. 249 Pages. Duke University Press, Durham, N.C., 1967. \$8.00.
- THE SECOND WORLD WAR: A MILITARY HISTORY.** From Munich to Hiroshima in One Volume. By Basil Collier. 640 Pages. William Morrow & Co., Inc., 1967. \$8.95.
- SCIENTISTS AND WAR.** The Impact of Science on Military and Civil Affairs. Sir Solly Zuckerman. 177 Pages. Harper & Row, Inc., New York and Evanston, 1967. \$4.95.
- THE RED GUARD.** A Report on Mao's Revolution. By Hans Granquist. Translated by Erik J. Friis. 159 Pages. Frederick A. Praeger Inc., New York, 1967. \$5.95.
- THE TEST BAN TREATY: Technological and Political Implications.** By James Hubert McBride. 197 Pages. Henry Regnery Co., Chicago, Ill., 1967. \$5.75.
- PATTERNS OF SOVIET THOUGHT.** The Origins and Development of Dialectical and Historical Materialism. By Richard T. De George. 293 Pages. The University Press of Michigan Press, Ann Arbor, Mich., 1966. \$6.95.
- THE WAR IN VIETNAM.** Prepared by the Staff of the Senate Republican Policy Committee. 62 Pages. Public Affairs Press, Washington, D.C., 1967. \$1.00 paperbound.
- THE PACIFIST CONSCIENCE.** Edited by Peter Mayer. 478 Pages. Henry Regnery Co., Chicago, Ill., 1966. \$2.65 paperbound.
- MANAGEMENT'S SELF-INFLICTED WOUNDS.** A Formula for Executive Self-Analysis. By Colonel Charles F. Austin, United States Army. 319 Pages. Holt, Rinehart & Winston, Inc., New York, 1966. \$7.95.
- MEN ON THE PENTAGON.** From Forrestal to McNamara. By C. W. Borklund. 236 Pages. Frederick A. Praeger, Inc., New York, 1966. \$5.95.

- BOLD MEN, FAR HORIZONS.** The Story of Great Pioneer Flights. By Herbert Molloy Mason, Jr. 197 Pages. J. B. Lippincott Co. Philadelphia, Pa., and New York, 1966. \$4.95.
- ON THE USES OF MILITARY POWER IN THE NUCLEAR AGE.** By Klaus Knorr. 185 Pages. Princeton University Press, Princeton, N. J., 1966. \$5.00.
- STRATEGIC TERMINOLOGY.** A Trilingual Glossary. By Urs Schwarz and Laszlo Hadik. Introduction by Louis J. Halle. 156 Pages. Frederick A. Praeger, Inc., New York, 1966. \$6.75.
- SOVIET AND CHINESE COMMUNISM.** Similarities and Differences. Edited by Donald W. Treadgold. 452 Pages. University of Washington Press, Seattle, Wash., and London, Eng., 1967. \$10.00.
- AN AGENT IN PLACE.** The Wennerström Affair. By Thomas Whiteside. 150 Pages. The Viking Press, Inc., New York, 1966. \$3.95.
- ONE OF OUR H-BOMBS IS MISSING.** By Flora Lewis. 270 Pages. McGraw-Hill Book Co., New York, Toronto, Can., London, Eng., and Sydney, Aus., 1967. \$5.95.
- STRUGGLE FOR VICKSBURG.** The Battles and Siege that Decided the Civil War. By the Staff of Civil War Times, Illustrated. 66 Pages. The Stackpole Co., Harrisburg, Pa., 1967. \$4.95.
- CONTEMPORARY MILITARY STRATEGY.** By Morton H. Halperin. 156 Pages. Little, Brown & Co., Boston, Mass., 1967. \$2.25 paperbound.
- PEACEFUL CONFLICT.** The Non-Military Use of the Military. By Dr. Edward Bernard Glick. 233 Pages. The Stackpole Co., Harrisburg, Pa., 1967. \$6.50.
- MILITARY STRATEGY: A General Theory of Power Control.** By Rear Admiral J. C. Wylie, United States Navy. 111 Pages. Rutgers University Press, New Brunswick, N.J., 1967. \$4.00.
- INCREDIBLE VICTORY.** By Walter Lord. 331 Pages. Harper & Row, Inc., New York, Evanston, and London, 1967. \$5.95.
- RURAL PACIFICATION IN VIETNAM.** By William A. Nighswonger. 320 Pages. Frederick A. Praeger, Inc., New York, Washington, D.C., London, Eng., 1966. \$1.50.
- PHILIPPINE COLLABORATION IN WORLD WAR II.** By David Joel Steinberg. 235 Pages. The University of Michigan Press, Ann Arbor, Mich., 1967. \$7.50.
- TOJO: The Last Banzai.** By Courtney Browne. 260 Pages. Holt, Rinehart & Winston, Inc., New York, Chicago, and San Francisco, 1967. \$6.95.
- THEY FOUGHT BACK.** The Story of Jewish Resistance in Nazi Europe. Edited and Translated by Yuri Suhl. 316 Pages. Crown Publishers, Inc., New York, 1967. \$5.95.
- STAUFFENBERG.** The Architect of the Famous July 20th Conspiracy to Assassinate Hitler. By Joachim Kramarz. Translated from the German by R. H. Barry. Introduction by Prof. H. R. Trevor-Roper. 255 Pages. The Macmillan Co., New York, 1967. \$5.95.
- THE TWO VIETNAMS.** A Political and Military Analysis. Second Revised Edition. By Bernard B. Fall. 512 Pages. Frederick A. Praeger, Inc., New York, 1967. \$7.95.
- RESPONSIBILITY AND RESPONSE.** By General Maxwell D. Taylor, United States Army, Retired. 84 Pages. Harper & Row, Inc., New York, 1967. \$3.50.
- SMALL ARMS OF THE WORLD.** A Basic Manual of Military Small Arms. By W. H. B. Smith and Joseph E. Smith. 735 Pages. The Stackpole Co., Harrisburg, Pa., 1966. \$17.95.
- THE ARMIES OF QUEEN ANNE.** By Major R. E. Scouller. 420 Pages. Oxford University Press, New York, 1966. \$11.20.
- DICTIONARY OF MILITARY AND NAVAL QUOTATIONS.** By Colonel Robert Debs Heinl, Jr., United States Marine Corps, Retired. 367 Pages. United States Naval Institute, Annapolis, Md., 1966. \$15.00.
- THE TREATY OF MEDICINE LODGE.** The Story of the Great Treaty Council as told by Eyewitnesses. By Douglas C. Jones. 237 Pages. University of Oklahoma Press, 1966. \$5.95.
- CADRES, BUREAUCRACY AND POLITICAL POWER IN COMMUNIST CHINA.** By A. Doak Barnett. 563 Pages. Columbia University Press, New York and London, Eng., 1967. \$12.00.
- NO END OF A LESSON.** The Inside Story of the Suez Crisis. By Anthony Nutting. 205 Pages. Clarkson N. Potter, Inc., New York, 1967. \$5.00.
- CHINA: The People's Middle Kingdom and the U.S.A.** By John K. Fairbank. 145 Pages. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Mass., 1967. \$3.95.
- ECONOMIC IMPACT OF THE VIETNAM WAR.** 86 Pages. The Center for Strategic Studies, Georgetown University, Washington, D.C., 1967. \$2.95 paperbound.
- NATO AND THE RANGE OF AMERICAN CHOICE.** By William T. R. Fox and Annette Baker Fox. 352 Pages. Columbia University Press, New York, 1967. \$7.95.
- THE UNITED STATES ARMY AND RECONSTRUCTION, 1865-1877.** By James E. Sefton. 284 Pages. Louisiana State University Press, Baton Rouge, La., 1967. \$8.00.
- NUCLEAR WEAPONS.** By Otto Berzins. 140 Pages. Hart Publishing Co., Inc., New York, 1967. \$5.00.
- A GUIDE TO MARXISM.** And its Effect on Soviet Development. By P. H. Vigor, 253 Pages. Humanities Press, Inc., New York, 1966. \$6.00.
- THE DAY THEY LOST THE H-BOMB.** By Christopher Morris. 192 Pages. Coward-McCann, Inc., New York, 1966. \$5.00.
- NO PLACE TO DIE: The Agony of Vietnam.** By Hugh A. Mulligan. 362 Pages. William Morrow & Co. Inc., New York, 1966 and 1967. \$5.95.
- ROBERT E. LEE: The Complete Man, 1861-1870.** By Margaret Sanborn. 430 Pages. J. B. Lippincott Co., Philadelphia, Pa., and New York, 1967. \$8.95.

- AMERICA'S RACE TO DECADENCE. A Study of Political, Economic, Social and Other Decay. By Raymond Locke. 192 Pages. Exposition Press, Inc., New York, 1966. \$4.50.
- THEY CAME FROM THE SKY. By E. H. Cookridge. With a Foreword by Colonel Maurice J. Buckmaster. 257 Pages. Thomas Y. Crowell Co., New York, 1967. \$6.95.
- THE MARCH TO TUNIS. The North African War, 1940-1943. Mediterranean Front, I. A Year of Battle, II. The End in Africa, III. By Alan Moorehead. 592 Pages. Harper & Row, Inc., New York and Evanston, 1965. \$8.50.
- CONGRESS AND THE CITIZEN-SOLDIER. Legislative Policy-Making for the Federal Armed Forces Reserve. By William F. Levantrosser. 267 Pages. Ohio State University Press, Columbus, Ohio, 1967. \$6.00.
- THE GOTHIC LINE. The Italian Campaign, Autumn, 1944. By Douglas Orgill. 257 Pages. W. W. Norton & Co., Inc., New York, 1967. \$5.95.
- JUGGERNAUT. A History of the Soviet Armed Forces. By Malcolm Mackintosh. 320 Pages. The Macmillan Co., New York, 1967. \$6.95.
- MORALE. A Study of Men and Courage. The Second Scottish Rifles at the Battle of Neuve Chapelle, 1915. By John Baynes. 286 Pages. Frederick A. Praeger, Inc., New York and Washington, 1967. \$8.50.
- 1942: The Year That Doomed the Axis. By Henry H. Adams. 522 Pages. David McKay Co. Inc., New York, 1967. \$8.95.
- THE CONQUEST OF APACHERIA. By Dan L. Thrapp. 405 Pages. University of Oklahoma Press, Norman, Okla., 1967. \$6.95.
- BRASSEY'S ANNUAL: 1967. The Armed Forces Year-Book. Edited by Major General J. L. Moulton, Brigadier C. N. Barclay and Air Vice Marshal W. M. Yool. 409 Pages. Frederick A. Praeger, Inc., New York and Washington, 1967. \$16.50.
- VIETNAM: Crisis of Conscience. By Robert McAfee Brown, Abraham J. Heschel and Michael Novak. 127 Pages. Association Press, New York, 1967. \$0.95 paperbound.
- SWIFT SWORD. The Historical Record of Israel's Victory, June, 1967. By Brigadier General S. L. A. Marshall, United States Army Reserve, Retired, and the Editors of American Heritage Magazine and United Press International. With Pictures by 15 Combat Photographers Including Special Coverage from United Press International and Magnum Photos, Inc., 144 Pages. Simon & Schuster, Inc., New York, 1967. \$3.95.
- HISTORY OF THE UNITED STATES ARMY. By Russel F. Weigley. 688 Pages. The Macmillan Co., New York, 1967. \$12.95.
- THE POLARIS MISSILE STRIKE. A General Economic Systems Analysis. By Robert E. Kuenne. 434 Pages. Ohio State University Press, Columbia, Ohio, 1966. \$8.00.
- TAKING COMMAND. The Art and Science of Military Leadership. Edited by Colonel Samuel H. Hays and Lieutenant Colonel William N. Thomas. 317 Pages. The Stackpole Co., Harrisburg, Pa., 1967. \$6.95.
- CUSTOMS AND CULTURE OF VIETNAM. By Ann Caddel Crawford, With Foreword by Henry Cabot Lodge. 259 Pages. Charles E. Tuttle Co., Inc., Rutland, Vt., and Tokyo, Japan, 1967. \$3.95.
- LAST REFLECTIONS ON A WAR. By Bernard B. Fall. Preface by Dorothy Fall. 288 Pages. Doubleday & Co., Inc., Garden City, N.Y., 1967. \$4.95.
- THE KOREAN WAR. How We Met the Challenge. How All-Out Asian War Was Averted. Why MacArthur Was Dismissed. Why Today's War Objective Must Be Limited. By General Matthew B. Ridgway, United States Army, Retired. 291 Pages. Doubleday & Co., Inc., Garden City, N.Y., 1967. \$6.95.
- NATO AND EUROPE. By Général d'Armée André Beaufre. French Army, Retired. Translated from the French by Joseph Green. 170 Pages. Alfred A. Knopf, Inc., New York, 1966. \$3.95.
- NAPOLEON: As Military Commander. By General Sir James Marshall-Cornwall. 380 Pages. By D. Vap Nostrand Co., Inc., Princeton, N.J., 1967. \$8.95.
- PEACE AND THE STRATEGY CONFLICT. By William R. Kintner. 264 Pages. Frederick A. Praeger, Inc., New York, Washington and London, 1967. \$6.95.
- LIGHTNING OUT OF ISRAEL. The Six-Day War in the Middle East. By the Associated Press. Commemorative Edition. 159 Pages. Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, N.J., 1967. \$4.95.
- BEHIND THE LINES — HANOI. December 23, 1966 — January 7, 1967. By Harrison E. Salisbury. 243 Pages. Harper & Row Inc., New York, Evanston and London, Eng., 1967. \$4.95.
- THE HOUSE OF KRUPP. By Peter Batty. 333 Pages. Stein & Day, New York, 1967. \$7.95.
- THE MINUTE MEN. A Compact History of the Defenders of the American Colonies 1645-1775. Major John R. Galvin, United States Army. 286 Pages. Hawthorn Books Inc., New York, 1967. \$6.95.
- THE SOVIET MILITARY AND THE COMMUNIST PARTY. By Roman Kolkowicz. 429 Pages. Princeton University Press, Princeton, N.J., 1967. \$9.00.
- GREECE: The Struggle for Freedom. The Courageous Story of Greek Resistance to Fascism, Nazism and Communism, 1940-1949. By Stephanos Zotos. 194 Pages. Thomas Y. Crowell Co., New York, 1967. \$6.95.
- REVOLUTION IN THE REVOLUTION? Armed Struggle and Political Struggle in Latin America. By Régis Debray. Translated from French and Spanish by Bobbye Ortiz. 126 Pages. Monthly Review Press, New York, 1967. \$4.00.
- THE RETREAT FROM MOSCOW. By R. F. Delderfield. 256 Pages. Atheneum Publishers, New York, 1967. \$5.95.
- INFANTRY IN VIETNAM. Edited by Lieutenant Colonel Albert N. Garland, United States Army. 409 Pages. Infantry Magazine, Fort Benning, Ga. \$3.25.

- THE VIETNAM WAR: Christian Respectives.** Edited by Michael P. Hamilton, Canon, Washington Cathedral. 140 Pages. William B. Eerdmans Publishing Co., Grand Rapids, Mich., 1967. \$3.50 clothbound, \$1.65 paperbound.
- THE YOUNG STALIN.** The Early Years of an Elusive Revolutionary. By Edward Ellis Smith. 470 Pages. Farrar, Straus & Giroux, New York, 1967. \$8.50.
- THE FRENCH ARMIES IN THE SEVEN YEARS' WAR.** A Study in Military Organization and Administration. By Lee Kennett. 165 Pages. Duke University Press, Durham, N.C., 1967. \$6.00.
- WELLINGTON AT WATERLOO.** By Jac Weller. 264 Pages. Thomas Y. Crowell Co., New York, 1967. \$6.95.
- PRUDENS FUTURI.** The US Army War College 1901-1967. By Colonel George S. Pappas, United States Army. 344 Pages. Alumni Association of the US Army War College. Walsworth Publishing Co., Marcéline, No., 1967. \$6.50.
- RUSSIAN POLITICAL THOUGHT — An Introduction.** By Thornton Anderson. 444 Pages. Cornell University Press, Ithaca, N. Y., 1967. \$9.75.
- THE PENTAGON.** Politics, Profits, and Plunder. By Clark R. Mollenhoff. 450 Pages. G. P. Putnam's Sons, New York, 1967. \$7.95.
- MANNED SPACECRAFT.** American and Russian Space Achievements. By Kenneth Gatland. 256 Pages. The Macmillan Co., New York, \$3.50.
- GERMAN GUIDED MISSILES OF THE SECOND WAR.** By Rowland F. Pocock. 120 Pages. Arco Publishing Co., Inc., New York, 1967. \$4.95.
- UNITED STATES GOVERNMENT ORGANIZATION MANUAL 1967-68.** Revised June 1, 1967. 829 Pages. Office of the Federal Register, National Archives and Records Service, General Services Administration, Washington, D.C. \$2.00 paperbound.
- BRASSEY'S ANNUAL: 1966.** The Armed Forces Year-Book. Edited by Major General J. L. Moulton, Brigadier C. N. Barclay, and Air Vice Marshal W. M. Yool. 400 Pages. Frederick A. Praeger, Inc., New York, 1966. \$16.50.
- CARRIER ADMIRAL: A Personal Narrative of the Naval Career of Admiral Jocko Clark, USN (Retired) Covering Pre-World War II Days, World War II in the Pacific and the Korean Conflict.** By Admiral J. J. Clark, United States Navy, Retired with Clark C. Reynolds. 333 Pages. David McKay Co., Inc., New York, 1967. \$6.95.
- STRATEGY.** Second Revised Edition. By B. H. Liddell Hart. 430 Pages. Frederick A. Praeger, Inc., New York and Washington, 1967. \$8.50.
- MY OWN RIVER KWAI.** By Pierre Boulle. Translated from the French by Xan Fielding. 214 Pages. The Vanguard Press, Inc., New York, 1967. \$5.95.
- THE UNITED STATES IN VIETNAM.** By George McTurnan Kahin and John W. Lewis. 465 Pages. The Dial Press Inc., New York, 1967. \$5.95 clothbound. \$2.95 paperbound.
- THE EMPEROR'S LAST SOLDIERS.** By Ito Masashi. Translated by Roger Clifton. 191 Pages. Coward-McCann, Inc., New York, 1967. \$4.95.
- THE CODEBREAKERS.** The Story of Secret Writing. By David Kahn. 1,164 Pages. The Macmillan Co., New York, 1967. \$14.95.
- THE WIND AND BEYOND: Theodore von Kármán, Pioneer in Aviation and Pathfinder in Space.** By Theodore von Kármán With Lee Edson. 376 Pages. Little, Brown & Co., Boston, Mass., 1967. \$10.00.
- THE DYNAMIC WAR.** A Study in Military Leadership in the British-German Campaigns in North Africa, February 1941 — January 1943. By Lieutenant Colonel Alan Kinghorn, United States Army. 121 Pages. Exposition Press, New York, 1967. \$4.50.
- A DICTIONARY OF BATTLES.** By David Eggenberger. 526 Pages. Thomas Y. Cronwell Co., New York, 1967. \$12.50.
- 1918: The German Offensives. The Military History of World War I: Volume 7.** By Colonel Trevor Nevitt Dupuy, United States Army, Retired, and Julia Crick. 100 Pages. Franklin Watts, Inc., New York, 1967. \$2.95.
- THE PAPERS OF ULYSSES S. GRANT.** Volume 1: 1837-1861. Edited by John Y. Simon. 458 Pages. Southern Illinois University Press, Carbondale, Ill., 1967. \$15.00.
- COMMAND AT SEA.** Third Edition. By Rear Admiral Harley F. Cope, United States Navy, Retired. Revised by Captain Howard Bucknell III, United States Navy. 574 Pages. United States Naval Institute, Annapolis, Md., 1966. \$6.50.
- THE CIVIL DEFENSE DEBATE.** Differing Perceptions of a Persistent Issue in National Security Policy. By Prof. Leon H. Weaver. 75 Pages. Social Science Research Bureau, Michigan State University, East Lansing, Mich., 1967 \$0.50 paperbound.
- LET'S END THE DRAFT MESS: A Proposal for a Fair System of Universal Service for All.** By Colonel George Walton. 171 Pages. David McKay Co., Inc., New York, 1967. \$3.95 clothbound. \$1.95 paperbound.
- TO MY SON IN UNIFORM.** By Gregor Felsen. 125 Pages. Dodd, Mead & Co., New York, 1967. \$3.25.
- VIETNAM: The Logic of Withdrawal.** By Howard Zinn. 131 Pages. The Beacon Press, Inc., Boston, Mass., 1967. \$1.25 paperbound.
- SMALL UNIT ACTION IN VIETNAM.** Summer 1966. By Captain Francis J. West, Jr., United States Marine Corps, Reserve. 123 Pages. Arno Press, Inc., New York. \$1.45 paperbound.
- THE MILITARY ATTACHÉ.** By Alfred Vagts. 408 Pages. Princeton University Press, Princeton, N. J., 1967. \$10.00.

- NAVAL REVIEW. 1967. Edited by Frank Uhlig, Jr. 336 Pages. United States Naval Institute, Annapolis, Md., 1966. \$12.50.
- QUICK ON THE VIGOR! Essays on Defense Transportation. By Vincent F. Caputo and Colonel John E. Murray, United States Army. 241 Pages. Traffic Service Corp., Washington, D.C., 1966. \$5.45.
- MEDIC. America's Medical Soldiers, Sailors and Airmen in Peace and War. By Eloise Engle, 225 Pages. The John Day Co., Inc., New York, 1967. \$5.50.
- A NATION GRIEVED. The Kennedy Assassination in Editorial Cartoons. Compiled and Edited by Captain Raymond B. Rajski, United States Air Force, Retired. With a Foreword by Arthur Schlesinger, Jr. 134 Pages. Charles E. Tuttle Co Inc., Rutland, Vt., and Tokyo, Japan, 1967. \$5.00.
- 9TH AIR FORCE IN WORLD WAR II. By Kenn C. Rust. Assisted by George J. Letzter, James J. Crygier, and Richard Groh. 245 Pages. Aero Publishers, Inc., Fallbrook, Calif., 1967. \$10.00.
- TO MOVE A NATION. The Politics of Foreign Policy in the Administration of John F. Kennedy. By Roger Hilsman. 602 Pages. Doubleday & Co., Inc., Garden City, N. Y., 1967. \$6.95.
- THE CHINESE IN CAMBODIA. By William E. Willmott. 132 Pages. Publication Centre, University of British Columbia, Vancouver, Can., 1967. \$5.00.
- VIETNAM IN THE MUD. By James H. Pickerell. With an Introduction by Malcolm W. Browne. 129 Pages. The Boobs-Merrill Co., 1966. \$5.00.
- BATTLES IN THE MONSOON. Campaigning in the Central Highlands Vietnam, Summer 1966. By Brigadier General S. L. A. Marshall, United States Army, Retired. With Maps and Sketches By Jac Purdon. 408 Pages. William Morrow & Co., Inc., New York, 1967. \$6.95.
- THE DOOM PUSSY. By Elaine Shepard. 300 Pages. Triden Press, Now York, 1967. \$4.95.
- THE MARNE. The Story of a Battle That Saved Paris and Marked a Turning Point of World War I. By George Blond. Translated from the French by H. Eaton Hart. 256 Pages. The Stackpole Co., Harrisburg, Pa., 1966. \$5.95.
- ORBIT OF CHINA. By Harrison E. Salisbury. 204 Pages. Harper & Row, Inc., New York, Evanston, Ill., and London, Eng., 1967, \$4.95.
- THE MEANING OF LIMITED WAR. By Robert McClintock. 239 Pages. Houghton Mifflin Co., Boston, Mass., 1967. \$5.00.
- THE UNITED NATIONS AND U.S. FOREIGN POLICY. A New Look at the National Interest. Revised Edition. By Lincoln P. Bloomfield. 268 Pages. Little, Brown & Co., Boston, Mass., 1967. \$5.95.
- SOLDIERS ON THE SANTA FE TRIAL. By Leo E. Oliva. 226 Pages. The University of Oklahoma Press, Norman, Okla., 1967. \$4.50.
- VIETNAM: A Dragon Embattled. Volume I. From Colonialism to the Vietminh. By Joseph Buttinger. 663 Pages. Frederick A. Praeger, Inc., New York, 1967. \$18.50 for two volumes.
- VIETNAM: A Dragon Embattled. Volume II. Vietnam at War. Joseph Buttinger. 1,346 Pages. Frederick A. Prager, Inc., New York, 1967. \$18.50 for two volumes.
- THE FIRST CRISIS IN VIETNAM: Chinese Communist Strategy and the U. S. Involvement 1953-1954. By Melvin Gurtov. 228 Pages. Columbia University Press, New York, 1967. \$7.00.
- LAST CHANCE IN EUROPE. Based for a New American Policy. By Charles O. Lerche, Jr. Foreword by Kenneth W. Thompson, 221 Pages. Quadrangle Books, Inc., Chicago, Ill., 1967. \$5.95.
- YORCK AND THE ERA OF PRUSSIAN REFORM, 1807-1815. By Peter Paret. 309 Pages. Princeton University Press, Princeton, N. J., 1966. \$8.50.
- THE PAPERS OF WOODROW WILSON. Volume 2, 1881-1884. Edited by Arthur S. Link. John Wells Davidson and David W. Hirst, Associate Editors, T. H. Vail Mother, Consulting Editor, and John E. Little, Assistant Editor. 680 Pages. Princeton University Press, Princeton, N. J., 1967. \$15.00.
- ARMS CONTROL AND DISARMAMENT. The Critical Issues. By James E. Dougherty and Others. 92 Pages. The Center for Strategic Studies, Georgetown University, Washington, D.C., 1966. \$2.00 paperbound.
- THE ANATOMY OF COURAGE. By Lord Moran. 202 Pages. Houghton Mifflin Co., Boston, Mass., 1967. \$4.95.
- CHINA AFTER MAO. With Selected Documents. By A. Doak Barnett. 287 Pages. Princeton University Press, Princeton, N. J., 1967. \$6.00 clothbound. \$1.95 paperbound.
- AMERICANS AND THEIR GUNS. The National Rifle Association Story Through Nearly a Century of Service to the Nation. Edited by James E. Serven. Compiled by James B. Trefethen. 320 Pages. The Stackpole Co., Harrisburg, Pa., 1967. \$9.95.
- THE GREEK FRONTIER 1540-1783. By David H. Corkran. 343 Pages. University of Oklahoma Press, Norman, Okla., 1967. \$5.95.
- VOICES PROPHECYING WAR, 1763-1884. By I. F. Clarke, 254 Pages. Oxford University Press, Now York, 1966. \$10.00.
- THE CHINESE COMMUNIST ARMY IN ACTION. The Korean War and its Aftermath. By Alexander L. George. 255 Pages. Columbia University Press, New York, 1967. \$6.95.
- THE ROLE OF THE CHINESE ARMY. By John Gittings. 331 Pages. Oxford University Press, New York, London, Eng., Toronto, Can., 1967. \$8.50.
- THE FALL OF SUKARNO. By Tarzie Vittachi. 191 Pages. Frederick A. Praeger, Inc., New York and Washington, D.C., 1967. \$4.95.
- THE SUPERPARLIAMENTS. Interparliamentary Consultation and Atlantic Cooperation. By J.

- Allan Hovey Jr. 202 Pages. Frederick A. Praeger, Inc., New York, Washington and London Eng., 1966. \$10.00.
- THE SEA IN MODERN STRATEGY. Studies in International Security: 11. By L. S. Martin. 190 Pages. Fredrick A. Praeger, Inc., New York and Washington, 1967. \$5.00.
- CAMPAIGNS IN SOUTHERN EUROPE. The Military History of World War I: Volume 6. By Colonel Trevor Nevitt Dupuy, United States Army, Retired, and Molly R. Mayo. 100 Pages. Franklin Watts, Inc., New York, 1967. \$2.95.
- NAVAL AND OVERSEAS WAR, 1914-1915. The Military History of World War I: Volume 9. By Colonel Trevor Nevitt Dupuy, United States Army, Retired. 110 Pages. Franklin Watts, Inc., New York, 1967. \$2.95.
- NAVAL AND OVERSEAS WAR, 1916-1918. The Military History of World War I: Volume 10. By Colonel Trevor Nevitt Dupuy, United States Army, Retired, and Grace Person Hayes. 118 Pages. Franklin Watts, Inc., New York, 1967. \$2.95.
- ARMS AND ARMOUR OF THE GREEKS. By A. M. Snodgrass. 151 Pages. Cornell University Press, Ithaca, N. Y., 1967. \$6.50.
- THE BATTLE FOR ITALY. By W. G. F. Jackson. 372 Pages. Harper & Row, Inc., New York and Evanston, 1967. \$8.50.
- EISENHOWER AND BERLIN, 1945: The Decision to Halt at the Elbe. By Stephen E. Ambrose. 119 Pages. W. W. Norton & Co., New York, 1967. \$4.00.
- SOUTHEAST ASIAN TRIBES, MINORITIES, AND NATIONS. Volume I. 486 Pages. Volume II. 918 Pages. Edited by Peter Kunstadter. Princeton University Press, Princeton, N. J., 1967. \$22.50 Set.
- AFTER VICTORY: Churchill, Roosevelt, Stalin and the Making of the Peace. By William L. Neumann. 212 Pages. Harper & Row, Inc., New York, Evanston, and London, 1967. \$5.95.
- PEACE OR PEACEFUL COEXISTENCE? By Richard V. Allen. With a Foreword by Bertram D. Wolfe. 233 Pages. American Bar Assn., Chicago, Ill., 1966, \$1.00 paperbound.
- VICTOR CHARLIE. The Face of War in Vietnam. By Kuno Knoebl. With an Introduction by Bernard B. Fall. Translated by Abe Farbstein. 304 Pages. Fredrick A. Praeger, Inc., New York, 1967. \$5.95.
- DEATH IN ROME. By Robert Katz. 334 Pages. The Macmillan Co., New York, 1967. \$6.95.
- STRATEGY OF ACTION. By General d'Armée André Beaufre, French Army, Retired. Translated from the French by Major General R. H. Barry. 136 Pages. Fredrick A. Praeger, Inc., New York and Washington, D.C., 1967. \$5.00.
- JAPAN'S QUEST FOR AUTONOMY. National Security and Foreign Policy 1930-1938. By James B. Crowley. 428 Pages. Princeton University Press, Princeton, N. J., 1966. \$9.00.
- JOURNEY THROUGH CHINA. By Jules Roy. Translated from the French by Francis Price. 299 Pages. Harper & Row, Inc., New York, 1967. \$7.95.
- THE CHINA DANCER. By Richard L. Walker. 143 Pages. American Bar Assn., Chicago, Ill., 1966. \$1.00 paperbound.
- THE AMERICAN NAVAL REVOLUTION. By Walter R. Herrick, Jr. 274 Pages. Louisiana State University Press, Baton Rouge, La., 1966. \$7.50.
- GREAT PRESIDENTIAL DECISIONS. State Papers That Changed the Course of History. By Richard B. Morris. 448 Pages. J. B. Lippincott Co., Philadelphia and New York, 1967. \$7.50.
- FIVE DAYS TO WAR: April 2-6, 1917. By R. Ernest Dupuy. 192 Pages. The Stackpole Co., Harrisburg, Pa., 1967. \$6.95.
- NAPOLEON'S BATTLES. A History of His Campaigns. By Henry Lachouque. Translated from the French by Roy Monkcom. 479 Pages. E. P. Dutton & Co., Inc., New York, 1967. \$11.50.
- POLITICS AND THE MILITARY IN MODERN SPAIN. By Stanley G. Payne. 574 Pages. Stanford University Press, Stanford, Calif., 1967. \$12.50.
- Alfred Schulze-Hinrichs: HANDBUCH DER SEEMANNSCHAFT. Verlag Wehr und Wissen, Darmstadt, 1967. 2 Bände mit 600 S., 404 Skizzen und Photos. Zahlreichen Tabellen, einer Tafel und ausführlichem Sachregister. Vorzugspreis für Bundeswehrangehörige, DM 71,70.
- Helmut Lindemann: DAS ANTIQUIERTE GRUNDGESETZ. Plädoyer für zeitgemasse Verfassung. Christian Wegner Verlag, Hamburg. 286 Seiten, DM 19,80.
- Hans-Joachim Schoeps: PREUSSEN. Geschichte eines Staates. Propyläen-Verlag Berlin. 124 Seiten. DM 19,80.
- Dieter Wildt: DEUTSCHLAND DEINE PREUSSEN. Mehr als ein Schwarzweiss-Porträt. Hoffman & Campe Verlag, Hamburg. 192 Seiten mit zahlreichen Illustrationen von Ulrik Schramm. Leinen, DM 16,80.
- André Beaufre: Die NATO und Europa. Seewald-Verlag, Stuttgart, 1967. 189 Seiten, Leinen, DM 17,80.
- Werner Hahlweg: TYPOLOGIE DES MODERNEN KLEINKRIEGES. Wiesbaden, Franz Steiner-Verlag, 1967. 74 Seiten, brosch., DM 4,80. (Institut für Europäische Geschichte Mainz, Vorträge Nr. 46).
- ADLER GEGEN FALKEN — Dokumentation — Sonderdienste der deutschen Luftwaffe im Krieg gegen die Sowjetunion. Als Manuskript gedruckt. 1967 Herausgeber Günther Heysing, Hamburg, Postfach 1262 — 176 Seiten, Preis 12,80 DM.
- Gustav Däniker: ISRAELS DREIFRONTEN-KRIEG. Verlag Huber, Frauenfeld und Stuttgart, 1967, 117 S. mit 4 Bildtafeln und 4 Kartenskizzen, kart., DM 8,80.
- Alfred Thayer Mahan: DER EINFLUSS DER SEEMACHT AUF DIE GESCHICHTE. 256 Seiten, 4 Bildseiten, Leinen, DM 22,80. Koehlers Verlagsgesellschaft, Herford/Westfalen.
- TITEL UND STICHWORTE AUS ZEITUNGEN UND ZEITSCHRIFTEN MITTELDEUTSCHLANDS. Herausgeber: Prof. Dr. Hans Lades, Studienstelle für zeitgeschichtliche Fragen —

- Institut für Gesellschaft und Wissenschaft in Mitteldeutschland Ilmgau Verlag Pfaffenhofen/Ilm. Erscheint monatlich. Einzelpreis DM 30,00. Zu beziehen durch den Verlag.
- Fritz Faust: **EINFÜHRUNG IN DAS WEHRDISZIPLINARRECHT**. Frankfurt, 1966, Bernard & Graefe Verlag für Wehrwesen, 282 S. Preis DM 28.
- Franz Kurowski: **ARMIE WENCK**. Kurt Vowinkel-Verlag, Nekkargemünd, 1967. 172 Seiten, Leinen, Preis DM 18,80.
- WEYERS **FLOTTENTASCHENBUCH** 1968. 49. Jahrgang, Herausgeber Gerhard Albrecht, 412 Seiten mit 267 Lichtbildern und 1243 Schiffsskizzen und Decksplänen. Plastikeinband, 48 DM. J. F. Lehmanns Verlag München 21.
- August Hoppe: **DIARIUM DER WELTREVOLUTION**. Eine Datengeschichte des internationalen Kommunismus 1918-1945. Ilmgau-Verlag Pfaffenhofen/Ilm., brosch., 457 Seiten, 14,80 DM.
- Walitschek, Oberstleutnant: **PLANÜBUNGSTECHNIK**. Walhalla und Praetoria Verlag, 1967, Taschenformat, 88 Seiten, DM 7,90.
- NICHTMILITÄRISCHE LANDESVERTEIDIGUNG. Verlag Huber & Co. AG, Frauenfeld/Schweiz, 1967. Leinen, 208 Seiten, Ladenpreis Fr. 19,80.
- Eckart Busch: **DER OBERBEFEHL**. Seine rechtliche Struktur in Preussen und Deutschland seit 1848. In der Reihe Wehrwissenschaftliche Forschungen, Abteilung Militärgeschichtliche Studien, herausgegeben vom Militärgeschichtlichen Forschungsamt. Harald Boldt Verlag, Boppard, 1967, 200 Seiten, brosch. 28 DM.
- Adalf Hoel: **SVALBARD/SVALBARDS HISTORIE 1596-1965 (II, III)**. Sverre Kildahls Bokrykeri, Oslo, 536 und 474 S., mit zahlreichen Farb- und Schwarzweiss-fotos und Kartenskizzen, Halbleder.
- Reinhard Höhn: **DIE DIENSTAFUSICHT UND IHRE TECHNIK**. Verlag für Wissenschaft, Wirtschaft und Technik Bad Harzburg, 1967. 385 Seiten, Leinen, 29,70 DM.
- Erich Gröner: **DIE DEUTSCHEN KRIEGSSCHIFFE 1815-1945**. Band 2, J. F. Lehmanns Verlag München, 1968. 428 Seiten, 331 Seitenrisse und Deckspläne sowie 100 Wappen, Leinen 98,- DM.
- Oscar Reile: **MACHT UND OHNMACHT DER GEHEIMDIENSTE**. Welsermühl-Verlag, München-Wels, 1968. 331 Seiten, Leinen, 19,80 DM.
- Albert Hochheimer: **VERRATEN UND VERKAUFT**. Die Geschichte der europäischen Söldner Govertsverlag, Stuttgart, 1967. 320 Seiten, Leinen, 24,- DM.
- Heeresgeschichtliches Museum Wien: **PRINZ VON SAVOYEN**. Katalog der Ausstellung zum 300. Geburtstag, Wien, 1963. 282 Seiten, 40 Tafeln. Preis: ö S. 50.- Zu beziehen durch: Direktion des Heeresgeschichtlichen Museums, 1030 Wien, Arsenal Object I.
- TASCHENBUCH FÜR DER SANITÄTS — UND GESUNDHEITSDIENST DER BUNDESWEHR**. 9 vollständig überarbeitete Folge 1967, herausgegeben von Oberfeldarzt Dr. Hawickhorst, Wehr und Wissen Verlagsgesellschaft, Darmstadt, 478 Seiten mit 1 Falttafel, Zahlr. Abb., A 6, Plastikeinband, DM 10,80.
- JAHRBUCH DER WEHRMEDIZIN — DAS SANITÄTWESEN DER BUNDESWEHR**. Generalarzt Dr. A. Klotz. Schriftleitung: Oberfeldarzt Dr. Kurt Pollak. Wehr und Wissen Verlagsgesellschaft mbH., Darmstadt, 132 S. Abb., zahlreiche Übersichten und Tabellen, Bildband-Grossformat A 4, Leinen mit Schutzumschlag, DM 22,80.
- Karl-Heinz Völker: **DIE DEUTSCHE LUFTWAFFE 1933-1939**. Band 8 der Beiträge zur Militär- und Kriegsgeschichte des Militärgeschichtlichen Forschungsamtes der Bundeswehr. 334 S., davon 120 S. Anlagenteil. Deutsche Verlagsanstalt Stuttgart, 1967, Leinen DM 38,-.
- Peter Sager: **KAIRO UND MOSKAU IN ARABIEN**. Verlag des Schweizerischen OST-Instituts, Bern. 240 S., 32 S. Illustrationen, brosch. DM 16,40.
- Generaloberst Dr. Lothar Rendulic: **GRUNDLAGEN MILITÄRISCHER FÜHRUNG**. Maximilian-Verlag, Herford, Ln., 180 Seiten, Skizzen, DM 19,80.
- VERFASSUNGSSCHUTZ — BEITRÄGE AUS WISSENSCHAFT UND PRAXIS**. Herausgegeben vom Bundesministerium des Innern. Carl Heymanns Verlag KG, Köln, 1966, 292 Seiten. DM 28,50.
- Friedrich-Karl von Plehwe: **SCHICKSALSSTUNDEN IN ROM**. Das Ende eines Bündnisses. Mit einem Nachwort von Gustav René Hocke. 316 Seiten, Propyläen Verlag Berlin, 1967, 19,80 DM.
- Robert J. O'Neill: **ARMY AND NAZI PARTY 1933-1939**. Cassel London, 1966. 286 Seiten Leinen, Preis: 63/- net.
- Jochen Brennecke: **HAIE IM PARADIES**. Der deutsche U-Boot-Krieg in Asiens Gewässern. 344 Seiten, 55 Fotos, 2. verb. Auflage. 25.- DM. Leinen. Kohlrs Verlagsgesellschaft Herford.
- Egbert Thomer / Jürgen Rhades: **JAHRBUCH DER DEUTSCHEN MARINE** 1968. 3. Folge, 90 Seiten, reichillustriert, Grossformat, 16,80 DM, Carl Schünemann Verlag, Bremen.
- DIE GESCHICHTE DER 3. PANZER-DIVISION**. Berlin-Brandenburg 1935-1945. Herausgegeben vom Traditionsverband der Division. Verlag Günter Richter, Berlin 33, 1967. 4 Karten, 30 Lageskizzen 265 Fotos, 522 Textseiten, 8 Anlagen: Stellenbesetzung 1939/1945, Auszeichnungen, mitgemachte Gefechte usw., ferner Namenen, mitgemachte Gefechte usw., ferner Namensregister. Der Preis its beim Verlag (Berlin 33, Breite Str. 29) zu erfrangen.
- Paul Carell: **DER RUSSLANDKRIEG — FOTOGRAPHIERT VON SOLDATEN**. (Verlag Ullstein, Berlin), 466 Seiten mit 77 bisher unveröffentlichten Farbaufnahmen, 606 einfarbigen Fotos, 28 Kartenskizzen, 23 Schaubildern, 197 Divisionsszeichen u. a. DM 44,-.
- Heindich Bechtoldt: **DIE ALLIANZ MIT DER ARMUT**. Chinas Revolutionsstrategie gegen Russland und Amerika. (Verlag Rombach, Freiburg), 348 Seiten, 24.- DM.
- John M. Carroll: **DER ELEKTRONISCHE KRIEG**. Aus dem Amerikanischen übertragen von Sy-

- bille und Dr. Ulfried Wasser. 232 Seiten mit 19 Zeichnungen im Text und 21 Abbildungen auf 8 Tafelseiten. 1967 Ullsteinverlag, Leinen 16,80 DM.
- Niels Jörgen Haagerup: NATO after 1969. Berlingske Forlag, Lopenhagen, 1967, 120 Seiten, brosch.
- Peter Bucher: DER REICHSWERPROZESS. Militärgeschichtliche Studien, herausgegeben vom Militärgeschichtlichen Forschungsamt Ban 4, Harald Boldt-Verlag Bopard/Rhein, 1968, 524 Seiten, engl. Broschur, 38,- DM.
- Hans Meier-Weldker: SEECKT. Bernard & Graefte Verlag für Wehrwesen, Frankfurt, 1967, 744 S., 78,- DM.
- Ferdinand Otto Miksche: DIE ZUKUNFT DER BUNDESWEHR. Gedanken über den Umbau der westdeutschen Verteidigung. Seewald Verlag Stuttgart, 1967, 77 Seiten, kart. 7,80 DM.
- Andreas Hillgruber: DEUTSCHLANDS ROLLE IN DER VORGESCHICHTE DER BEIDEN WELTKRIEGE. Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht, 1967 138 S. engl. br. 9,80 DM (Die deutsche Frage in der Welt, Bd. 7).
- PROBLEME DES ZWEITEN WELTKRIEGES hrsg. v. Andreas Hillgruber. Köln und Berlin: Kiepenheuer und Witsch, 1967. 455 S. br. 22,80 DM (Neue Wissenschaftliche Bibliothek 20. Geschichte).
- JAHRBUCH DER WEHRTECHNIK. Folge 2. Herausgeber: Dr. phil. Theodor Benecke, Präsident des Bundesamtes für Wehrtechnik und Beschaffung; Ministerialdirektor Dip. Ing Albert Wahl, Leiter der Abt. Wehrtechnik beim Bundesministerium der Verteidigung. Redaktion: Kurt Neher und Karl Heinz Mende. 240 Seiten in Bildband-Grossformat DIN A 4. Mit einem Vorwort der Herausgeber und zahlreichen, z. T. farbigen Fotos, Übersichten und Konstruktionszeichnungen, 24,80 DM. WEHR und WISSEN Verlagsgesellschaft mbH, 61, Darmstadt, Schöffersstrasse 15.
- MILITÄRFLUGZEUGE UND FLUGKÖRPER UND UdSSR. 127 Seiten mit 74 Abbildungen und einer dreiteiligen Triebwertabelle. Taschen-Längsformat. Broschiert, Luftfahrt-Verlag Walter Zuerl, 8301 Steinebach am Wörthsee.
- Günter Prochnow DIE DEUTSCHE MARINE 1967/68. 104 Seiten Kunstdruckpapier, 80 Schiffs- und dreiteilige Flugzeugskizzen 44 Abbildungen, cellophanierter, vierbarbiger Umschlag. 8,50 DM.
- Wilhelm Ritter von Schramm: DER VERRAT IM 2. WELTKRIEG. Kampf und Doppelspiel europäischer Geheimdienste. Econ-Düsseldorf. 400 S. 22,- DM.
- Gordon A. Craig: KRIEG, POLITIK UND DIPLOMATIE. Paul Zsolnay-Verlag, Wien-Hamburg, 1968. 366 S. 15 Essays, 24,- DM.
- WEHRRECHT. Sammlung der Gesetze, Verordnungen und Durchführungsvorschriften für die Bundeswehr mit den Vorschriften des bürgerlichen und öffentlichen Rechts von wehrrechtlicher Bedeutung. Loseblattausgabe mit Anmerkungen und Verweisungen. 11. Lieferung (Januar 1968) C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung München, 682 Seiten, 18,80 DM.
- GESCHICHTE DER SCHWEIZERISCHEN NEUTRALITÄT. Band III: 1930 bis 1939. Von Edgar Bonjour. 431 Seiten. Verlag Halbing & Lichtenhahn, Basel und Stuttgart, 1967.
- NEUTRALITÄT — Ideal oder Kalkül? Von Daniel Frei. 130 Seiten. Verlag & Co., Frauenfeld, 1967.
- RUDOLF MINGER SPRICHT. 24 Reden, ausgewählt und eingeleitet von Hermann Wahlen. 264 Seiten. Francke Verlag, Bern, 1967.
- DIE SCHWEIZER SIND ANDERS. Von Adolf Guggenbühl. 360 Seiten. Schweizer Spiegel Verlag, Zürich, 1967.
- DIE SOZIOMETRISCHEN METHODEN. Von Georges Bastin. Schriften zur Sozialpsychologie, Band 5. 160 Seiten, 28 Abbildungen, 15 Tabellen. Verlag Hans Huber, Bern/Stuttgart, 1967.
- L'EUROPE DE 1900 à 1914. Von M. Baumont, R. Isay und H. Germain-Martin. Editions Sirey, Paris, 1966.
- L'EXPEDITION DE SUEZ. Von General Beaufre. 251 Seiten, 25 Bilder, 6 Kartenskizzen. Editions Bernard Grasset, Paris, 1967.
- UND SIEGTEN AM SIEBENTEN TAG. Von Randolph S. Churchill und Winston S. Churchill. Mit einem Beitrag von Semton Delmer. Aus dem Englischen von Thomas M. Hopfner. 256 Seiten. Verlag Scherz, Bern/München/Wien, 1967.
- A HISTORY OF THE SOVIET ARMY. Von Michel Gorder. 225 Seiten. Pall Mall Press, London, 1966.
- STURM ÜBER RUSSLAND. 204 Seiten. Verlag C. J. Bucher, Luzern, 1967.
- VERRAT AUF ITALIENISCH — ITALIENS AUSTRITT AUS ZWEITEN WELTKRIEG. Von Peter Tompkins, 344 Seiten. Verlag Fritz Molden, Wien, 1967.
- DAS ENDE DES DRITTEN REICHES. Die deutsche Kapitulation 1945. Von Reimer Hansen. Kieler Historische Studien, Band 2. 246 Seiten. Verlag Ernst Klett, Stuttgart, 1966.
- DER LUFTKRIEG ÜBER ÖSTERREICH 1939 bis 1945. Von Johann Ulrich. Militärhistorische Schriftensreihe, Heft 5/6, 67 Seiten. Österreichischer Bundesverlag für Unterricht, Wissenschaft und Kunst, Wien, 1967.
- VON BUG ZUM KAVKASUS. Von Eberhard von Mackensen. Band 42 der Reihe "Die Wehrmacht im Kampf." 24 Kartenskizzen, 112 Seiten. Kurt Vonwinckel Verlag, Neckargemünd, 1967.
- THE BURMA CAMPAIGN. Von Vanith Kumar. 124 Seiten, 10 Skizzen. Im Selbstverlag des Verfassers, New Delhi, 1966.
- U-BOOT-TYP XXI. Von Rössler und Mitarbeiter 2., verbesserte Ausgabe, 160 Seiten. J. F. Lehmanns Verlag, München, 1967.
- JAHRESBERICHT 1965 DES SCHWEIZERISCHEN UNTEROFFIZIERSVERBANDES.
- DIE SCHWEIZERISCHE FLUGZEUGINDUSTRIE VON DEN ANFÄNGEN BIS 1961. Von Dr. Eduard Mettler. 140 Seiten. Polygraphischer Verlag Ag, Zürich, 1966.
- NOCH EIMAL REBELL. Von Georges Bidault. 365 Seiten. Propyläen-Verlag, Berlin, 1966.

- VOM REICH DER MITTE ZU MAO TSE-TUNG. Von Lily Abegg. 298 Seiten. Verlag C. J. Bucher AG, Luzern, 1966.
- THE GREEK CIVIL WAR 1944-1949. Von Edgar O'Ballance. Faber und Faber, London, 1966.
- DIARY OF THE SINAI CAMPAIGN. Von General-major Moshe Dayan. Weidenfeld and Nicolson, 20 New Bond Street, London, W. 1. 1966.
- DAS TOR ZUR FESTUNG EUROPA. Von Franz Kurowski. 168 Seiten, 11 Kartenskizzen. Verlag Kurt Vowinckel. Neckargemünd, 1966.
1866. WENDEPUNKT IN DER GESCHICHTE EUROPAS. Sonderheft der "Österreichischen Militärischen Zeitschrift", 68 Seiten. Verlag Carl Überreuter, Wien, 1966.
- ITTER DER TIEFE — GRAUE WÖLFE. Von Bodo Herzog und Günter Schomaekers. 563 Seiten. Verlag Welsermühl, München/Wels, 1965.
- DIE ANGST IN DER POLITIK. Von Urs Schwarz. 235 Seiten. Econ-Verlag, Düsseldorf, 1967.
- TESTFALL VIETNAM. Von Maxwell D. Taylor. 111 Seiten. Verlag Huber, Frauenfeld und Stuttgart, 1967.
- NATO AND EUROPE. By André Beaufre. Aus dem Französischen übersetzt von Joseph Green und R. H. Barry. 141 Seiten. Faber & Faber, London, 1967.
- KRIEG UND FRIEDEN. Beiträge zu Grundproblemen der internationalen Politik. Herausgegeben von Uwe Nerlich. Verlag C. Bertelsmann, Gütersloh.
- SOZIOLOGIE DES FRIEDENS. Von Christian Graf von Krockow. Drei Abhandlungen zur Problematik des Ost-West-Konflikts. 240 Seiten.
- RÜSTUNG UND POLITISCHE SPANNUNG. Von Kimminich. Studien zum Problem der internationalen Sicherheit. 320 Seiten.
- MACHT UND FRIEDEN. Von Hans J. Morgenthau. Grundlegung einer Theorie der internationalen Politik. 480 Seiten.
- KRIEG UND FRIEDEN IM INDUSTRIELLEN ZEITALTER UND KRIEG UND FRIEDEN IN DER MODERNEN STAATENWELT. Von Uwe Nerlich. Band I; 480 Seiten; Band II, 496 Seiten.
- DIE LEHRE VOM HEERWESEN. Von Lorenz von Stein. 274 Seiten. Biblio-Verlag. Osnabrück, 1967.
- DIE ARMEN DER OSTBLOCKSTAATEN. Von Friedrich Wiener, 224 Seiten, zahlreiche Bilder. J. F. Lehmanns Verlag, München, 1967.
- DE GAULLE HAT GESAGT... Herausgegeben von Hans Stercken. 367 Seiten. Seewald-Verlag, Stuttgart, 1967.
- THE MINUTE MEN. Von Major John R. Galvin. 286 Seiten. Hawthorn Books, New York, 1967.
- UNIFORMEN IN FARBEN. Auswahl und Text Preben Kannik. Mit 512 farbigen Abbildungen nach Zeichnungen des Verfassers. 303 Seiten. Verlag Universitas, Berlin, 1967.
- PREUSSISCHDEUTSCHE KRIEGE VON 1864 bis 1871. Militärischer Verlauf. Von Heinz Helmert und Hans-Jürgen Uscheck, 387 Seiten. Deutscher Militärverlag, Berlin, 1967.
- GESCHICHTE DER WAFFEN-SS. Von George H. Stein. Aus dem Amerikanischen übertragen von Walther Schwerdtfeger. 288 Seiten. Verlag Droste, Düsseldorf, 1967.
- SIE WARFEN DIE BOMBE. Von Len Giovannitti und Fred Freed. 384 Seiten. Propyläen Verlag, Berlin, 1967.
- FÜHRUNGSDENKEN, STABSARBEIT. Von Rolf Elble. 279 Seiten. Wehr und Wissen, Verlags-gesellschaft mbH, Darmstadt, 1966.
- WIR WÄHLEN DEN NATIONALRAT. Ein staatsbürgerliches ABC von Hermann Böschenstein. Taschenbuch, 132 Seiten. Verlag Benteli, Bern.
- DIE SCHWEIZ UND ÖSTERREICH-UNGARN. Diplomatische und militärische Beziehungen von 1866 bis zum ersten Weltkrieg. Basler Beiträge zur Geschichtswissenschaft, Band 102. Von Rudolf Dannecker. 307 Seiten. Verlag von Helbing & Lichtenhahn, Basel/Stuttgart, 1966.
- STRATEGIE DE L'ACTION. Von General A. Beaufre. 138 Seiten. Verlag A. Colin, Paris, 1966.
- STRATEGY OF ACTION. By André Beaufre. 136 Seiten. Faber and Faber, London, 1967.
- DOKUMENTATION ZUR ABRÜSTUNG UND SICHERHEIT. Band III, 1964/65. Zusammen-gestellt von Heinrich Siegler. Siegler & Co. KG, Verlag für Zeitarhive, Bonn/Wien/Zürich 1967.
- DER UNGARISCHE VOLKSAUFSTAND IN AUGENZEUGENBERICHTEN. Von Peter Gosz-tony. 461 Seiten. Verlag Karl Rauch, Düssel-dorf, 1966.
- DIE ANARCHISTEN. Von James Joll. 315 Seiten. Propyläen-Verlag, Berlin, 1966.
- STAATSMÄNNER UND DIPLOMATEN BEI HITLER. Vertrauliche Aufzeichnungen über Unterredungen mit Vertretern des Auslandes mit Illustrationen. Bernard & Graefe, Verlag für Wehrwesen, Frankfurt am Main, 1967.
- IM RÜCKEN DES FEINDES. Der finnische Nach-richtendienst im Krieg. Von Jukka L. Mäkelä 206 Seiten. Verlag Huber, Frauenfeld und Stuttgart, 1967.
- DIE BLOCKADE VON LENINGRAD 1941. Von Dimitri W. Pawlow. Aus dem Russischen übertragen von Georg Bruderer. 240 Seiten. Verlag Huber, Frauenfeld, 1967.
- DAS GESETZ DES HANDELNS. Die Operation "Zitadelle" 1943. VII. Band der Beiträge zur Militär- und Kriegsgeschichte, herausgegeben vom Militärgeschichtlichen Forschungsamt. Von Ernst Klink. 365 Seiten und 16 Kartenskizzen. Deutsche Verlagsantalt, Stuttgart, 1966.
- GEDENKEN EINES ALTEN ARTILLERISTEN. Von Oberst Walter Stutz. 64 Seiten. Neujahs-blatt der Feuerwerkergesellschaft Kommissions-verlag Beer & Co., Zürich, 1968.
- VIETNAM. Von Peter Balsiger. 179 Seiten, illustriert. AG für Presseerzeugnisse, Zürich, 1968.
- OMBUDSMEN FOR AMERICAN GOVERN-MENT? Herausgegeben von der American Assembly, Columbia University, 181 Seiten, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New York, 1968.
- DEUTSCHLANDS ROLLE IN DER VORGE-SCHICHTE DER BEIDEN WELTKRIEGE. Von Andreas Hillgruber. 138 Seiten. Verlag Van-denhoek & Ruprecht, Göttingen, 1967.

- JAHRBUCH DES HEERES. Redaktion: Reinhard Hauschild. 167 Seiten. "Wehr und Wissen" Verlagsgesellschaft, Darmstadt, 1967.
- DAS AUGEN DER DIVISION. Von Helmut Günther. 252 Seiten mit 6 Karten und 13 Abbildungen. Verlag Kurt Vowinkel, Neckargemünd, 1967.
- DER SECHSTAGEKRIEG JUNI 1967. Von Raphael Raschan. Vorwort von General Chaim Herzog. Übersetzung von Emil Halevi. 168 Seiten. Verlag E. Lewin-Epstein Ltd. Tel Aviv, 1968. Auslieferung durch Verlag S. Fischer, Frankfurt am Main.
- INUFA. Internationale Nutzfahrzeugkatalog 1968. 324 Seiten. Verlag Vogt-Schild AG, Solothurn, 1968.
- DER ANSCHLUSS FAND NICHT STATT. Von Otto Pünter — 240 Seiten. Verlag Hallwag, Bern/Stuttgart, 1967.
- VERRATEN UND VERKAUFT. Die Geschichte der europäischen Söldner. Von Albert Hochheimer. 320 Seiten. Verlag Henry Goverts, Stuttgart, 1967.
- ARMEE WENCK. Die 12. Armee zwischen Elbe und Oder 1945. Die Wehrmacht im Kampf, Band 43. Von Franz Kurowski. Mit 6 Karten, 172 Seiten. Verlag Kurt Vowinkel, Neckargemünd, 1967.
- DIE DEUTSCHEN PANZERKAMPFWAGEN III und IV MIT IHREN ABARTEN 1935 bis 1945. Von Walter J. Spielberger und Friedrich Wiener. 168 Seiten. J. F. Lehmanns Verlag, München, 1968.
- FLIEGER UND FLAB IM EINSATZ. Von Ernst Wetter und Fernand Rausser. 142 Seiten und zahlreiche Bilder. Walter-Verlag, Olten, 1967.
- FELDEGRAU BIS HEITER. Von Fredy Sigg und Fritz Herdi. 46 Seiten. Benteli-Verlag, Bern, 1967.
- RAUMFAHRT UND VÖLKERRECHT. Von Peter Creola. Zürcher Dissertation, Zürcher Studien zum internationalen Recht. 129 Seiten, Polygraphischer Verlag, Zürich, 1967.
- ENGLISH STUDIES SERIES 5 Military Texts. Von B. D. Graver und K. J. T. Hoile. 249 Seiten. Oxford University Press, London, 1967.
- JAHRBUCH DER WEHRMEDIZIN. Folge I. Schriftleitung Oberfeldarzt Dr. Kurt Pollak. 138 Seiten, 120 Abbildungen. Wehr und Wissen, Verlagsgesellschaft mbH, Darmstadt, 1967.
- VON 1683 ORDER DIE RETTUNG DES ABENDLANDES. Von John Stoye. 392 Seiten, 21 Bilder und 7 Karten. Econ-Verlag, Düsseldorf, 1967.
- CHURCHILL — DER KAMPF UMS ÜBERLEBEN 1940 bis 1965. Aus dem Tagebuch seines Leibarztes Lord Moran. 863 Seiten. Verlag Droemer-Knaur, München, 1967.
- SCHICKSALSJAHR 1866. Von Adam Wandruszka. 293 Seiten und 8 Bilder. Verlag Styria, Graz, 1966.
- ENTMILITARISIERUNG UND WIEDERBEWAFFNUNG IN DEUTSCHLAND 1943 bis 1955. Von Gerhard Wetting. 678 Seiten. Verlag R. Oldenbourg, München, 1967.
- SIE SUCHTEN DEN FRIEDEN — UND FANDEN IHN NICHT. Von Ferdinand Kugler. 168 Seiten. Schweizer-Spiegel-Verlag, Zürich, 1967.
- DER ZWEITE WELTKRIEG. Von Raymond Cartier. Aus dem Französischen 1130 Seiten mit 462 Abbildungen, 55 Karten, Zeittafel, Personen- und Sachregister. Verlag R. Piper & Co., München, 1967.
- DER RUSSLANDKRIEG. Photographiert von Soldaten. Von Paul Carell. 465 Seiten mit 77 Originalfarbaufnahmen und 606 Schwarzweissphotos. Verlag Ullstein, Berlin/Frankfurt am Main, 1967.
- HEERESGRUPPE SÜD. Von Carl Gagener. 364 Seiten, 8 Truppengliederungen, 15 Skizzen im Text. Podzun-Verlag, Bad Nauheim/Dorheim, 1967.
- POLITIK UND STRATEGIE. Strategisches Denken und politisches Handeln. Von Friedrich Ruge. 319 Seiten. Verlag Bernhard & Graefe, 1967.
- U-BOOT-TYP XXIII. Wehrwissenschaftliche Berichte, Band 4. Von E. Rössler. 116 Seiten mit 38 Skizzen, 1 Faltplan und 32 Abbildungen. Verlag J. F. Lehmann, München, 1967.
- DER SOLDAT IM RECHTSTAAT. Das heutige Wehrrecht: Entstehungsgeschichte — Grundzüge — Reformgedanken. Von Eberhart Barth. 109 Seiten. R. v. Deckers Verlag, G. Schenck, Hamburg/Berlin, 1967.
- HELL IN A VERY SMALL PLACE. The Siege of Dien Bien Phu. Von Bernard B. Fall. 515 Seiten. Paul Mall Press, 1966.
- ZAUBER DES WALDES. Von Max Albert Wyss. 38 Seiten mit 72 zum grössten Teil farbigen Bildern. Verlag C. J. Bucher, Luzern/Frankfurt, 1967.
- FÜHREN STATT VERWALTEN. Von Dr. Heinrich Oswald. 176 Seiten. Verlag Paul Hapt, Bern, 1967.
- DER OBERBEFEHL, SEINE RECHTLICHE STRUKTUR IN PREUSSEN UND DEUTSCHLAND SEIT 1848. Von Eckart Busch. 200 Seiten. Verlag Harald Boldt, Boppard am Rhein, 1967.
- BEREITBLEIBEN ZUR TAT. Zum siebenzigsten Geburtstag von Gen. a. D. Dr. Hans Speidel. 79 Seiten, Köln, 1967.
- RÜSTUNGSHILFE DER USA AN DIE VERBUNDENEN IM ZWEITEN WELTKRIEG. Band XIII der Beiträge zur Wehrforschung. Von Wolfgang Schlauch. 163 Seiten. Wehr und Wissen, Verlagsgesellschaft mbH, Darmstadt, 1967.
- DIE DEMONTAGEPOLITIK DER WESTMÄCHTE NACH DEM ZWEITEN WELTKRIEG. Von Wilhelm Treue. 110 Seiten, Musterschmidt-Verlag, Göttingen, 1967.
- DIE FREMDEN FLOTTEN IM ZWEITEN WELTKRIEG UND IHR SCHICKSAL. Von Peter Klepsch. 284 Seiten. Verlag J. F. Lehmann, München, 1967.
- DIE DEUTSCHEN KRIEGSSCHIFFE 1815 bis 1945. Band II, XXVIII. Von Erich Groner. 428 Seiten, 331 Zeichnungen. J. F. Lehmanns Verlag, München, 1967.

З ДІЯЛЬНОСТІ ОБВУ

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ ОБВУ В БРАДФОРДІ

В неділю, 11-го лютого ц. р., у пополудневих годинах відбулися в залі дому Відділу СУБ у Брадфорді Звичайні Загальні Збори Відділу ОБВУ, з участю великого числа членів і голови Головної Управи ОБВУ сотн. М. Білого-Карпинця. Збори відкрив пор. М. Веремієнко — голова Відділу, та, привітавши всіх присутніх, а зокрема голову ОБВУ, попросив обрати Ділову Президію Зборів, яка була обрана в складі: п. М. Якуб'як — голова, п. П. Фучко — заступник, а п. П. Татарин — секретар. До Почесної Президії Зборів був запрошений голова ОБВУ та репрезентанти українських організацій у Брадфорді. Звіти уступаючої Управи виказали, що діяльність Відділу впродовж минулорічної каденції була задовільною. Відділ уже має 10 членів, які досягли 65-го року життя, і платять символічний членський внесок.

Після звітів розвинулася жива дискусія, в якій забрав слово також і голова ОБВУ. На внесок ККомісії Збори уділили одноголосно абсолюторію уступаючій Управі.

Головою Відділу ОБВУ на черговий діловий рік був обраний пор. М. Веремієнко. З приємністю треба ствердити, що до Управи зголосилися добровільно такі пп.: І. Ревіляк, І. Шагай, І. Раїнчук, Т. Сисак, М. Попович, М. Бачинський, І. Ядик, І. Маркович, а на заступників пп. П. Фучко і І. Черевко. Це дуже похвальний приклад, бо знаємо, які труднощі бувають з

вибором Управ у клітинах українських організацій. Контрольна Комісія Відділу була обрана в складі: М. Бахмат — голова, п. М. Якуб'як і п. В. Крук — члени, а заступниками — п. Д. Коваль і п. Г. Чабан.

У своєму слові голова ОБВУ вказав на важливу роль українського колишнього вояцтва в організованому житті, що ОБВУ є сильною і найбільшою комбатантською організацією у вільному світі, закликав членство до праці та побажав Управі Відділу і всім членам багато успіхів у черговій каденції, вказуючи, що йому насправду дуже приємно, що членство Відділу розуміє вагу і значення ОБВУ, доказом чого є добровільне зголошення до Управи Відділу, що можна ставити за приклад іншим Відділам ОБВУ. Це гарний приклад вояцького почуття обов'язку і відповідальності.

Голова Відділу, пор. М. Веремієнко, подякував за вибір, та запевнив, що він і нововибрана Управа старатимуться виконати всі доручення ГУправи й будуть діяти для розбудови Відділу й добра ОБВУ. Він також склав подяку голові ОБВУ за його прибуття з Лондону на Збори Відділу, за його слово, вияснення різних справ та інформації, з яких присутні багато скористали.

Збори закінчилися відспіванням українського національного гімну.

Присутній

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ ОБВУ В ДАРБІ

В неділю, 25-го лютого б. р., в домі Відділу СУБ, відбулися чергові Загальні Збори Відділу ОБВУ м. Дарбі. Збори відкрив уступаючий голова Відділу п. М. Горбань і в короткому слові з'ясував теперішній стан у під'яремній Україні. Після цього відчитав порядок Зборів та попросив подавати внески на голову і членів Президії. На внесок п. І. Федоришина, було обрано Президію у такому складі: п. А. Гавірко — голова Президії, п. М. Матчак — секретар і п. М. Перегінець — член Президії. Пан М. Горбань попросив п. А. Гавірка перебрати ведення Зборів.

Починаючи порядок Зборів, п. А. Гавірко, подякував за довір'я до його особи та попросив присутніх ушанувати однохвилинною мовчан-

кою членів ОБВУ, які в минулому році відійшли від нас у вічність. Голова Зборів запросив до Почесної Президії голову Відділу СУБ п. Е. Луцка, від СУМ п. С. Шмондрака, від клубу «Левада» п. І. Афтанаса, від ОУЖ п-ю Е. Федоришин, від Пласту п. М. Поповича та від Батьківського Комітету п. В. Підкорчемного. На почесне місце між членами Президії запрошено панну М. Федоришин — королеву краси Відділу ОБВУ, що присутні прийняли гучними оплесками. З черги зачитано письмові привіти: від місцевого пароха о. д-ра А. Михальського і від настоятеля УАПЦ о. С. Морозюка.

Протокол із попередніх Загальних Зборів зачитав п. В. Кравців, який було затверджено одноголосно.

Опісля слідували звіти голови Відділу п. М. Горбаня і скарбника п. М. Копка, з яких присутні довідалися, що члени Управи дружньо виконували завдання на своїх відтинках праці. Стан членства ОБВУ значно збільшився, а всі члени регулярно (крім двох) вплачують свої членські зобов'язання. Управа проявляла ініціативу в улаштуванні імпрез для вшанування таких історичних подій, як Свято Героїв, Свято Покрови і 25-ліття УПА. Управа подбала, щоб жалібною Панахидою спом'янути українських вояків усіх армій, які зложили своє життя на жертovníку Батьківщини. У своїй діяльності Управа Відділу ОБВУ багато зробила в культурно-освітньому секторі, а також не забувала про вихорих друзів по зброї.

Звіт Контрольної Комісії прочитав п. Е. Луцик, в якому підкреслив, що Управа Відділу вела працю задовільно і що всі прибутки та витрати у звітах були віддзеркалені, й тому пропонував уділення абсолюторії уступаючій Управі, що після дискусій було одобрено одногосно.

Предсідник Зборів п. А. Гавірко подякував усім звітодавцям, а кількома словами закликав

усіх бувших вояків до дружньої співпраці та гідного сповнення обов'язків українського вояка, щоб тим дати приклад нашій підростаючій молоді.

Опісля попросив Збори подавати кандидатів до нової Управи ОБВУ. На голову Відділу вплинуло дві кандидатури — п. І. Федоришин і п. М. Горбань. Більшістю голосів на голову поновно вибрано п. М. Горбаня, а до Управи Відділу ОБВУ ввійшли: пп. О. Стецишин, В. Гладун, М. Перегінець та М. Копко. Контрольну Комісію обрано в складі: пп. Е. Луцик, В. Мельниченко та З. Грегоращ. Делегатами на Загальні Збори Централі ОБВУ були обрані п. А. Гавірко і п. М. Матчак.

По короткому вислові подяки новообраного голови, присутні відспівали український національний гимн.

Новообраній Управі на чолі з п. М. Горбанем треба побажати якнайкращих успіхів у дальшій праці для добра нашої комбатантської організації і для добра нашої поневоленої Батьківщини-УКРАЇНИ.

СІМНАДЦЯТИ РІЧНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ОБВУ

Сімнадцяті Річні Звичайні Загальні Збори ОБВУ відбулися 18-го травня ц. р. в залі дому Лестерського Відділу СУБ. У присутності 38-ми делегатів та кількох гостей їх відкрив уступаючий голова, сотн. М. Білий-Карпинець, прочитавши після цього список померлих членів, пам'ять яких присутні вшанували постанням із місць та однохвилинною мовчанкою.

Зборами керувала Ділова Президія у складі: сотн. М. Дябога — голова, хор. С. Шиха — заступника голови та пп. К. Роснецького і Я. Фатериги — секретарів.

До Почесної Президії предсідник Зборів покликав обидвох капелянів ОБВУ — о. д-ра І. Музичку (УКЦ) та о. С. Богатерця (УАПЦ), — Я. Деременду (голову КУ СУМ), п. П. Кіщука (голову місцевого Відділу ОБВУ), п. М. Медичького (голову Відділу СУБ) та п. М. Николишина (СУУВ). Всі вони передали Зборам свої привіти, а, крім них, усно вітали Збори п. К. Роснецький і п. С. Плехін.

Писемні привіти надіслали Зборам слідуючі особи й організації: проф. Р. Лісовський (голова СУБ), о. д-р А. Михальський, дир. Ю. Заблоцький (УВС), Українська Комбатантська Рада, Український Християнський Рух, Товариство Сприяння УНРаді, Спілка Українських Учителів і Виховників, проф. В. Шааян, панна М. Юрків (королева краси ОБВУ) та інші.

Згідно з прийнятим на початку Зборів порядком нарад, було обрано чотири комісії: Верифікаційну (пп. А. Андрусишин, Гавірко й П. Гошко), Організаційно-Пляннову (пп. Я. Деременда, П. Кіщук та М. Музика), Фінансово-Бюджетову (пп. В. Крук, М. Гайва й Сисак) та Резолюційну (пп. сотн. І. К. Гвоздик, пор. М. Веремієнко, В. Нагайло і К. Роснецький).

Слідували звіти: Головної Управи — д-р С. М. Фостун, фінансовий — п. М. Гайва, Суду Чести — п. К. Роснецький та Контрольної Комісії — пор. М. Веремієнко.

У дискусіях над звітами взяли участь: сотн. М. Дябога, хор. С. Ших, пп. В. Крук, П. Кіщук, В. Скалич, П. Гошко, В. Андрусишин, В. Лесюк, К. Роснецький, М. Музика та о. д-р І. Музичка, порушуючи в основному такі проблеми, як З'їзд Братства Дивізійників у ЗСА, видавничу діяльність, улаштування Крайових Вояцьких З'їздів, зустріч українських старшин, активізацію діяльності цих старшин у праці ОБВУ, вступ українських юнаків до кадетських шкіл тощо.

Відповіді дискутантам дали сотн. М. Білий-Карпинець, д-р С. М. Фостун і п. М. Гайва.

У процесі свого перебігу Збори провели слідує: на внесок Контрольної Комісії уділили абсолюторію уступаючим органам ОБВУ, затвердили план праці та бюджет і прийняли пе-

ревірений Верифікаційною Комісією протокол із попередніх Загальних Зборів.

На голову Централі ОБВУ під грім оплесків поновно було обрано сотн. М. Білого-Карпинця, а до складу Головної Управи, як її члени, ввійшли: інж. Т. І. Кудлик, д-р С. М. Фостун, сотн. І. К. Гвоздик, Маріян Гайва, Петро Кішук, Михайло Поврозник, Михайло Музика, Володимир Лесюк, Ярослав Фатерига, Володимир Нагайло, Василь Крук та Олекса Дем'янчук. Заступниками обрано пп. Степана Ришковича, Володимира Андрусишина й М. Барабаша.

Контрольна Комісія має такий склад: пор. М. Веремієнко — голова, інж. В. Олесків, М. Захарчук — члени, І. Скальський, Б. Головатий — заступники.

Суд Чести: сотн. М. Ддябога — голова, дир. І. Равлюк, К. Роснецький — члени, М. Саварин, В. Петрина — заступники.

Збори накреслили плян праці на чергову каденцію, як слідує: діяти по лінії приєднання нових і реактивізації пасивних членів, розбудовувати існуючі клітини і творити нові. Відбувати окружні конференції і зревідувати правильники Відділів. У рамках видавничої діяльності видавати «Сурмач» та різні матеріали. Якщо будуть фінансові можливості, видати одну працю з військовознавчою тематикою; коли ж таких фінансових спроможностей не буде, тоді збирати гроші на таке видання (а

його в міжчасі підготовляти). Відбути два Вояцькі З'їзди. Розбудовувати і скріплювати зовнішні зв'язки, змагати до того, щоб ОБВУ було заступлене в Комбатантській Раді Секретаріату СКВУ (а якщо буде можливо, теж і в міжнародних комбатантських організаціях).

Відзначити 30-ліття із дня смерті полковника Є. Коновальця, 25-ліття постанови Української Дивізії і 50-ліття Листопадового Зриву. Щороку влаштовувати свята Покрови, а також доповіді у клітинах. Посилити діяльність ОБВУ по лінії співпраці з молодечими організаціями, заохочувати юнаків вступати до з'єднань кадетів і військових шкіл. Утримувати й затіснювати співпрацю в терені з нашими співвідними установами та дбати, щоб ця співпраця була завжди прикладною й будуючою. Підтримувати визвольну боротьбу українського народу тими всіми формами й виявами, які для ОБВУ будуть можливі для здійснення.

Перехідну чашу за прикладну працю в минулій діловій каденції одержав за один рік Відділу ОБВУ в Лестері, а за другий — Відділ ОБВУ в Ковентрі.

Сімнадцяті Річні Загальні Збори ОБВУ закінчилися подякою предсідника всім учасникам Зборів і господарям за користування залем та відспіванням національного гимну.

М. Верес

ЗЕЛЕНІ СВЯТА В ДАРБІ

Ідучи за голосом традицій й вояцької вірності поляглим героям за волю й незалежність України, Відділ ОБВУ в Дарбі, а з ним і вся українська спільнота, кожного року, в Зелені Свята, не забуває про наших героїв, які поклали свої буйні голови в боях за волю Батьківщини, за її краще майбутнє. А тим більше в цьому році, коли минає 30 років від смерті провідника ОУН полковника Є. Коновальця, поляглого 23-го травня 1938 р. з рук московського агента.

Поминальна урочистість почалася відправленням Панахиди в обидвох українських церквах, після чого вірні Української Католицької Церкви на чолі зі своїм парохом, о. Гринахом, відвідали на кладовищі могили українців та відправили Панахиду.

Святочну академію, присвячену пам'яті українських героїв, відкрив голова місцевого Відділу ОБВУ, п. М. Горбань. Тому, що якраз день перед тим дарбівські громадяни відправили на вічний спочинок свого визначного громадянина, св. пам. проф. д-ра І. Марченка, то голова ОБВУ попросив присутніх однохвилюю мовчанкою вшанувати пам'яті Покійного.

Після відкриття академії, виступив чоловічий хор під керівництвом п. В. Мельниченка, який відспівав пісню «Серед степу». Реферат, присвячений пам'яті українським героям, а зокрема С. Петлюрі, Є. Коновальцеві та С. Бандері, відчитав п. Гавірко. У своєму рефераті прелегент навітлив безкомпромісову боротьбу

впавших українських героїв, почавши від княжих дружинників, аж до новітньої доби нашої історії, — до славетних подвигів легендарної УПА й Дивізії УНА.

Коли прелегент закінчив свій реферат, на сцену знову виступив хор під керівн. п-а Мельниченка з піснями «Я сьогодні від вас від'їжджаю», «Подай, дівчино, ручку на прощання» та «Ой, у полі могила».

Збірну деклямацію п. заг. «Слава героям УПА» деклямували юні сумівки — сестри Шмільгель, сестри Сокульські та юнак О. Хиллак.

Гарним був теж виступ пластової молоді, яка своїми виступами причинилася до піднесення урочистості академії. Пластовий хор під керівництвом п-а М. Поповича проспівав три пісні: «Зірвалася хуртовина», «Орли готові» і «Прапоре наш», а юна сумівка І. Федоришин, на тлі хору, рецитувала вірш «Привіт героям України». Новостворений квінтет ОБВУ виконав одну пісню «Київ мій».

При кінці академії згаданий угорі хор проспівав дві пісні, а старша сумівка Слава Гринюк деклямувала вірш О. Олеса, присвячений Є. Коновальцеві, «Терновий вінок».

Треба підкреслити, що академія пройшла з повним успіхом; впадає у вічі, що українська молодь, згуртована в лавах СУМ та Пласту, бере в таких наших національних імпрезах щораз то грімліяльнішу участь, що, очевидно, є для нас, старших, милим і відрадним проявом.

І. Федоришин

У ПОКЛОНІ ГЕРОЯМ

Старанням Управи Округи ОБВУ «Південь», у неділю, 9-го червня б. р., в Інвалідській Оселі було влаштоване величаве окружне Свято Героїв у 30-річчя смерті сл. пам. полковника Євгена Коновальця. І як щороку, до цієї чудової місцини з'їхалося звідусіль українське громадянство, щоб своєю присутністю гідно вшанувати пам'ять безсмертних Героїв України.

Свято розпочалося урочистою польовою Службою Божою, відправленою Його Ексцеленцією Високопреосвященним Кир Августиним Горняком, ЧСВВ, апостольським екзархом для українців-католиків у В. Британії, в сослужінні о. канцлера д-ра Степана Вівчарука та о. д-ра Дмитра Блажейовського з Америки. Під час Богослуження співав лондонський мішаний хор «Боян» під диригентурою п. М. Соломки.

Після закінчення Служби Божої, сформувалися лави українського громадянства, пройшли походом довкола площі, а крокуючі в авангарді сумівці в одностроях склали біля пропам'ятної таблиці Євгена Коновальця вінки. Тут же відбулася й Панахида.

Потім слідувала перерва, а о 4-й год. по полудні на імprovізованій сцені мав місце святочний концерт. Після відкриття, зробленого інж. Т. І. Кудликом, який вів програму концерту, доповідь про героїзм української нації виголосив сотн. М. Білий-Карпинець, голова Централі ОБВУ. В ній він згадав і військові походи українських князів, і завзяті бої козаків-запорожців, і безмежну посвяту Українських Січових Стрільців, і невмирущі чини Української Національної Армії в роках Визвольних Змагань, і лицарський змаг Української Повстанської Армії, і, нарешті, завзяту боротьбу І-шої Української Дивізії УНА на фронті проти навали большевицьких орд.

Доповідач підкреслив, що запеклий змаг українського народу проти його відвічних ворогів записав на скрижалях нашої історії імена тисяч героїв, але докладніше зупинився на окресленні постаті одного з них — сл. пам. полк. Є. Коновальця, подаючи в коротких рисах його життєвий шлях та наголошуючи його заслуги перел Україною. Є. Коновалець з'явився на українському обрії в потрійній сил'веті — як вояк, як революціонер і як політик, — прагнучи розвинути й закріпити українську національну свідомість, що є однією з найголовніших передумов на шляху боротьби за державність.

Євген Коновалець згинув од ворожої руки, але виплекана ним бойова ідея, ідея безкомпро-

місової боротьби з ворогами України залишилася в серцях і душах українців. Тисячі нових бойовиків продовжують почате ним священне діло визволення України з московського ярма, а в ніч Зелених Свят на самотню могилу Євгена Коновальця прилітають душі його хоробрих вояків і співають улюблену пісню вождя — «Нам допоможе святий Юрій і Пречиста Мати».

В мистецькій частині програми лондонський мішаний хор «Боян» під диригентурою п. М. Соломки виконав такі пісні: «Видиш, брате мій», «Три шляхи», «Спіть, Герої» та «Ой, у лузі червона калина».

Оркестра юного СУМ із Редінгу під кер. п. М. Телюка відіграла «Царю Небесний» та «Україна», а Зенон Зварич із Редінгу виконав на акордеоні повстанську пісню «Ми сьогодні від'їжджаєм».

Ольга Андрусишин із Лондону відрецитувала вірш «Рідний край» Г. Чупринки, Анна Пасіка з Волтам Крос деклямувала твір М. Вереса «Трос імен», а мені також довелося виступити з рецитациєю свого вірша «Ворцям-Героям».

На закінчення інж. Т. І. Кудлик склав щирю подяку Його Ексцеленції Кир Августиніві, ЧСВВ, та обидвом отцям за відправлення Служби Божої, сестрам Служебницям, Василії та Альфонсі, Управі Інвалідської Оселі за виявлену нею гостинність, паням, які працювали в кухні й подавали страви до столу під час прийняття, голові ОБВУ за доповідь, усім учасникам програми та всім присутнім на святі.

Свято закінчив багатосотний хор, відспівавши український національний гімн, але докільла ще довго вирувало людсьми, і аж під вечір із брами Оселі почали від'їжджати автобуси та автомашини. А віття розкішних дерев ще й дали нашіптували слова пісень, присвячених безприкладним Героям України, які згинули фізично, але залишилися жити між нами духово, наснажуючи нас, їхніх послідовників, своїми чинами й героїською смертю на новий змаг, на боротьбу за волю й суверенність.

Це добре, що традиція вшанування пам'яті Героїв у часі Зелених Свят лишилася живою і на чужині. На традиціях минулого базується наша сучасність, а ця сучасність і покоління, яке в ній живе, яке виховане на героїзмі предків, прирікає над могилами Героїв дійти до завітної мети — здобуття Української Самостійної Соборної Держави. І воно її здобуде!

Микола Верес

ЦЕНТРАЛЬНА АНГЛІЯ В ПОКЛОНІ ГЕРОЯМ

В неділю, 16-го червня б. р., українці, мешканці середньої Англії, прибули численно до сумівської оселі Тарасівки, аби там узяти участь в окружному Святі Героїв, яке рівно-

часно було відміченням 30-тиріччя смерті сл. п. полк. Є. Коновальця.

Ініціатором свята була округа ОБВУ, а до його переведення було покликано Комітет, у

склад якого входили представники від ОБВУ, СУБ, СУМ і Пласту. Головою Комітету був п. П. Кіщук, зв'язковий ОБВУ на середню Англію й Валю.

Ціла програма свята мала відбутися під відкритим небом, і тому успіх чи неуспіх свята був узалежнений від погоди, яка у В. Британії є завжди страшенно химерна. Отож не диво, що п. Кіщук, не лише як невтомний голова, але й енергійний організатор і ціла душа свята, значно повеселішав, помітивши, як в обідову пору хмари почали зникати, а день, досі похмурний, почав ступнево роз'яснюватися.

Свято почалося польовою Службою Божою, яку відправив капелян ОБВУ, о. д-р І. Музичка, в приязності чисельно зібраного громадянства, Пласту, СУМ і українських кадетів. Мені припала до серця незвичайно гарна проповідь, у якій о. капелян ОБВУ вказав на чесноту особистої посвяти — героїство, як на одну із кращих прикмет людини. Після Богослуження була відправлена Панахида за душі поляглих українських національних героїв, під час якої українські кадети з крісами сповняли почесну стійку при символічній могилі, що в цілому робило момент цей імпонуючим і зворушливим.

Відтак слідувала перерва, під час якої учасники радо користали з приготованого паням обіду. О год. 3,15 громадянство зібралось на площі перед польовою сценою, де мала відбутися офіційна, а після концертна частина свята. На середині площі, перед польовою сценою, організовано сформувалися в ряди з прапорами бувші українські вояки, члени СУМ, пластуни та українські кадети. Команду над цілістю всіх формацій перебрав пан П. Кіщук, який зложив звіт сотникові М. Білому-Карпинцеві: сотн. Карпинець привітав усіх окликом «Слава». Дальшою частиною свята керував п. К. Роснецький із Ноттінгхаму.

Реферат в українській мові виголосив д-р С. М. Фостун. Прелегент коротко схарактеризував період Визвольних Змагань, які очолювали С. Петлюра, Є. Коновалець, С. Бандера та Чупринка-Шухевич. Доповідач довше зупинився на особі Є. Коновальця, 30-тиріччя трагічної смерті якого обходили якраз цього дня.

Дуже гарно опрацьований реферат в англійській мові прочитала Христия Кіщук.

Далі слідувала концертна частина, програма якої проходила у формі монтажу, який уложив і провадив ним п. К. Роснецький. Оркестра СУМ із Ноттінгхаму під керівництвом п-а М. Скаліша виконала дві пісні: «Коли ви вмирали» та «Владико неба і землі». Збірний хор пластунів під диригентурою Х. Кіщук відспівав три пісні: «Подай, дівчино, ручку на прощання», «Пісня лісових мавок» та «Зірвалася хуртовина». Молодій диригентці, п-ні Христині, належить повне признание за те, що вона зуміла «зліпити» хор пластунів, розсіяних по всіх більших місцевостях середньої Англії.

Пластунка Маріяка Михалків із Лестеру деклямувала вірш «Трос імен», а оркестра пластунів під керівництвом п-а Загородного виконала в'язанку народних пісень. Сумівка Оксана Гуцул із Лестеру чудово зарецитувала «До великого моменту». Мішаний сумівський хор із Ковентрі під керівництвом п. М. Костюка відспівав дві пісні: «Не згасайте, ясні зорі» і «Нема тиї сили». Хор цей, хоч і молодий, проте робив гарне враження.

Перед закриттям концерту п. Роснецький зробив присутнім милу несподіванку, повідомляючи зібраних про присутність на святі гостя з Австралії, політичного діяча, п-а інж. С. Миська з дружиною. Дорогий гість, на прохання п-а К. Роснецького, поділився з присутніми своїми враженнями з Нью-Йорку, де він вручив генеральному секретареві ООН, У Тантові, резолюції маніфестації українців в Австралії.

Більша кількість зібраних людей, а також присутність голови ОБВУ, послужили нагодою для ще одної події: безпосередньо після закінчення свята, голова ОБВУ сотн. М. Білий-Карпинець офіційно вручив переходову чашу ОБВУ на руки голови Відділу ОБВУ в Лестері, п-ві Кіщуківі, за найкращу діяльність очолюваної ним Управи ОБВУ за перший рік минулої каденції. На другий рік, тобто останній, чашу отримає Управа Відділу ОБВУ в Ковентрі, що, очевидно свідчить про те, що ОБВУ в середній Англії проявляло найбільшу активність; мало того, ходять поголоски, що середня Англія цієї чаші не випустить зі своїх рук.

П. Г-ко

У 25-ту РІЧНИЦЮ І УД УНА

Клаптик англійської землі, що став власністю української громади в Гаддерсфілді, завсіді причаровує стороннього спостерігача своєю красою та ввічливістю його господарів. Кожного року місцева громада влаштовує літню імпрезу, яка за крайовим звичаєм називається «фестивалем». Однак, цьогорічна імпреза у Гаддерсфілді, відбута 13-го липня ц. р., прибрала дещо відмінний характер, бо за старанням окружного зв'язкового ОБВУ, п. В. Крука, при допомозі створеного Окружного Комітету та господарів посілости, тут відбувся святковий день для відзначення 25-літнього ювілею постанови І УД

УНА, з участю двох сусідніх графств — Йорку й Лінколну.

Вже від ранніх годин почали прибувати сюди ветерани другої світової війни — учасники І УД УНА, щоб відсвіжити, свій бойовий дух, набратися енергії, а передовсім зложити салют своїм побратимам, які впали на полі слави, пробуючи черговий раз «підняти червону калину».

Стрічаємо безліч знайомих облич (та чи тільки знайомих?). Всі вони веселі, усміхнені, дарма, що місце, на якому спочивав колись сталевий шолом, у декого вкрилося сивиною, а зрад-

лива зморшка не в одного перерізує чоло. Всі вони бадьорі, бо поруч них у цьому ювілею беруть участь також їхні нащадки — наша українська молодь, яка готова вже заступити їхні проріджені ряди.

Навіть із першого погляду заперічимо, що господарі свята доложили дуже багато старань, аби свято випало якнайкраще. Майстерна рука фахівця зробила все, що потрібно. На прекрасній площі збудовано «трибуну», з якої, крім національних прапорів, гордо повіває прапор ОБВУ, а герб соборности оточують провінційні герби цілої широкої України.

Свято почалось Молебнем до Пречистої Диви Марії — Покровительки Українських Збройних Сил, що його відслужив молоденький о. Парсидій Залуцький, який в дорозі з Риму затримався на кілька тижнів у Брадфорді. Після Молебня, у короткому, але глибокому змістом, слові до зібраних о. Залуцький, пов'язуючи національні й релігійні проблеми в одну нерозривну цілість, висловив сподівання, що, кладучи в основу Божі й людські закони, молоде українське покоління, яке вчиться на добрих прикладах минулого, пов'язуючи його із сучасним, передаватиме своє знання і свої сили служінню своєму народові. «Ми хилимо свої голови перед старшим поколінням, яке має великий життєвий досвід і знає краще за нас українську історію й мову, та запевняємо вас, що наші скромні сили віддамо служінню цій самій ідеї, за яку понесли жертви кращі сини нашого народу. Віримо, що правда перемаже, бо з нами Бог...» — закінчив свою проповідь о. Залуцький.

Після Молебня, голова Окружного Комітету, п. В. Крук, відкрив офіційну частину свята й передав керівництво програмою п. Я. Фатеризи. З привітання виступали о. Водолазський — парох Гаддерсфілду від УАПЦ, та великий приятель українців, редактор Англо-Українських Вістей п. Дж. Грегем від Англо-Українського Товариства і від Європейської Ради Свободи. Зачитано також писемний привіт від СУУВ за підписом п. М. Бахмата, виконуючого обов'язки голови.

Лестер завжди був популярним містом на британському терені, але спеціальної популярності він набрав саме в біжучому році, особливо для бувших українських вояків. Кілька місяців тому в залі Лестерського Відділу СУБ мали місце Річні Звич. Загальні Збори ОБВУ, а в суботу, 31-го серпня ц. р., в «Де Монтфорт Гол» відбувся XIV Крайовий Вояцький З'їзд, на який, крім бувших українських вояків, з усіх кінців Великої Британії прибула численна молодь та українське громадянство.

З'їзд був попереджений молебнем до Пресвятої Диви Марії, Покровительки Українського Війська, відправленим перед імпровізованим вівтарем на парковій площі оо. С. Морозюком

Головну доповідь виголосив сотн. І. К. Гвоздик із Галіфаксу. Концертну частину почато виступом чоловічого хору «Діброва» з Брадфорду, який відспівав дві пісні: «Задзвенімо разом, браття» та повстанську пісню «Вперед». Пан О. Ковальчук із Брадфорду виголосив рецитатію «Ну й що ж...», а молода оркестра з Гаддерсфілду відіграла кілька маршових мелодій. Молодші «Крилаті» з Брадфорду відтанцювали «Гопачок», а закінчено концертну програму виступом мішаного хору «Діброва» з Брадфорду, який відспівав «Козаченьку, куди йдеш» та марш «Засяло сонце золоте».

Головну Управу ОБВУ репрезентували: голова ОБВУ сот. М. Білий-Карпинець, сот. І. К. Гвоздик, п. П. Кіщук і п. Я. Фатерига. У закінчінні слові голова ОБВУ сот. М. Білий-Карпинець зупинився коротко на пройденому шляху І УД УНА до наших днів та висловив вдволення, що дух українського вояка не пригасає.

Після закінчення програми гості мали нагоду любоватися природою, якою Бог наділив цей маленький клатчик чужої, але правно нашої землі. Під умілим доглядом голови місцевого Відділу СУБ, п. М. Кравця, та голови Ділового Комітету, п. С. Драпана, на площі розбудовано різного роду розвагові ігри. Тут було можна доказати «вередливий» жінці, що чоловік може розбити горщик і мати спокій, хоч на кілька днів, там знову можна було покрутити колесо щастя, здається, привезене із запасного полку з Ріміні, а там зловити рибку, або попробувати щастя в льосах. Для пань у «міні сукнях» була влучно приміщена гойданка, а для бувших і майбутніх вояків улаштована стрільниця. Всі шлункові потреби заспокоювали дуже вдало кухня ОУЖ і бар товариського клубу. А що Бог благословив цілий день погодою, то кожний використав його по своїй уподобі. Ввечері в залі Відділу СУБ відбулася забава з танцями, на якій грала молода оркестра місцевого Осередку СУМ.

До всіх іратуляцій, які отримали організатори цього вдалого свята, хай буде можна долучити й мої власні...

МІ-кі

ЧОТИРНАДЦЯТИЙ КРАЙОВИЙ ВОЯЦЬКИЙ З'ЇЗД

(Репортаж)

(УАПЦ) та д-ром Вол. Дзьобом (УКЦ). Закінчивши його, Всечесніші отці виголосили до багатолюдно зібраних на молебні вірних короткі проповіді, вітаючи присутніх на ньому бувших українських вояків та підкреслюючи славу, здобуту українським вояцтвом упродовж цілої нашої історії. Молебен закінчився спонтанним відспіванням релігійного гимну «Боже, вислухай благання».

Після короткої перерви громадянство перейшло до залі, зі сцени якої XIV Крайовий Вояцький З'їзд урочисто відкрив довголітній голова ОБВУ, сотник М. Білий-Карпинець, а усні привіти З'їздові склали слідуочі особи: д-р С. М. Фостун (від Президії, Ради й Головної

Управи СУБ), п. Я. Деремєнда (від КУ СУМ), пані О. Кельман (від Головної Управи ОУЖ), п. Дж. Греєм (секретар Англо-Українського Т-ва і член Європейської Ради Свободи), проф. В. Шаян (від Вібліотеки ім. Т. Шевченка й УПОК), панна А. Ластозецька (від Української Студентської Громади), радник Колінс — великий прирятьє українців (від Лестерського Відділу АУТ-ва) та п. Дж. Бравн (від англійців, почесних членів ОБВУ).

Писемні привіти, які друкуватимуться окремо, прочитав п. В. Лесюк.

»Нехай вічна буде слава, що през шаблю маєм права!« — цим висловом великого гетьмана Івана Мазепи почав своє слово українською мовою ред. Г. Драбат, підкресливши, що дана цитата яскраво віддзеркалює духовість і лицарськість українського народу, зокрема його збройної частини — українського воцтва, яке завжди було на сторожі його прав і волі. Цей військовий лицарський дух бере свої початки ще від того часу, коли князь Олег прибив свій щит на брамі Царгороду, й через усі війни, бої та перемоги, через гримлячу славу Володимира, Ярослава, Романа, Данила, через Хмельницького, Виговського, Мазепу, Дорошенка, Орлика, Петлюру, через Січових Стрільців, Українську Повстанську Армію і Першу Українську Дивізію — триває аж до наших днів, являючись нерозривною ланкою, основним рушієм у боротьбі української нації за волю й незалежність проти одвічного ворога України — тираничної Москви всіх кольорів.

Український нарід здобув двічі цю волю й обидва рази її втратив, але змагу за неї не припинив. Про це свідчать сучасні визвольні процеси в Україні, які виростають головню на ґрунті традицій недавньої підпільно-визвольної боротьби, витворених повстанськими групами після закінчення наших Визвольних Змагань 1917-1920 рр., а пізніше діяльністю СВУ, СУМ, УВО, ОУН та УПА. Про це свідчить і т зв. »захальвна література«, яка продісталася на Захід із виразним показником того, що її вістря спрямоване проти московського імперіалістичного шовінізму. І хоч Москва всіми силами намагається знищити або принаймні придушити спротив сьогорнішніх українських патріотів, застосовуючи всебічний терор, її позиції в Україні слабують, а автори »захальвної літератури« вірять у перемогу своєї правди.

Перерахувавши цілу низку важливих історичних роковин, які відмічає цьогорічний Волякий З'їзд, ред. Г. Драбат наголосив той факт, що цей З'їзд відбувається і під знаком великих подій в Україні та в цілому світі, які для дальшої долі українського народу можуть мати величезне значення. Про все це мусять пам'ятати колишні українські воляки, ветерани національних армій, які передають молодшому поколінню не тільки зброю, а також свій життєвий досв'д, свою гарячу любов до батьківщини, перевірену й загартовану на полях боїв за національні ідеали. Як живі символи збройної сили нації, бувші українські воляки завжди стоять на сторожі її прав і волі, бережуть її дух, будять зі сну тих, які, зневірившись, за-

Панна Дарія Ярош, корселез краси ОБВУ на 1968-1969 рр.

снули, дбають про вічну юність нації, що дає їй силу жити, боротися й перематати.

Ганебна московська імперія, лютий ворог-окупант України, на наших очах котиться до свого упадку. Зближається час іще одного історичного іспиту українського народу, коли українська зброя остаточно вирішить долю кремлівських вандалів. І тоді, поруч із гаслом »Вільна Самостійна Соборна Українська Держава«, в рядах борців за неї залунає гордий, кров'ю й життям мільйонів освячений, мазепинський клич: »Нехай вічна буде слава, що през шаблю маєм права!«

Промовляючи англійською мовою, п. Дж. Греєм коротко зупинився на огляді подій останніх тижнів — окупації Чехо-Словаччини советськими військами, організованих українцями протимосковських демонстрацій у Лондоні та спеціально на штурмі советської амбасад у британській столиці, доконаному сумівською молоддю і студентами в дні 7-го серпня ц. р. Над Кремлем проносьється могутній дух українського націоналізму, — сказав він, — дух, який не вдалося знищити Сталінові та його

наступникові Хрущову, дух, якого не знищать сьогоднішні Брежнев, Подгорний і Косигін — дух Шевченка, Петлюри, Коновальця, Чупринки й Бандери, дух незліченних мучеників москвських концтаборів і тюрем, дух колегоспних невідільників, дух тих сміливців, які, борючись за волю України, втрачають свою власну волю, а то й життя.

Власне цей дух, якого так панічно боїться Москва, повів українську молодь на штурм советської амбасади, а кілька вибитих нею вікон відкрили для українських голосів двері у світ ширше, ніж уся дотеперішня мирна пропаганда, до якої Захід лишався глухим. Висловивши признання сумівцям, промовець підкреслив, що українці діють, вони мусить діяти далі, продовжувати почату попередниками боротьбу за свободу й суверенність України. Незборний дух українського націоналізму кличе їх до цього змагу, а раз так, то сьогодні ми не є **колишніми комбатантами, а комбатантами діючими**, борцями за звільнення золотоговерхого Києва від комуно-большевицьких орд. «Хай живе Україна!» — закінчив своє слово п. Дж. Греєм.

Ще одним промовцем на З'їзді був посадник міста Лестеру, Достойний К. Бовдер, О. В. Е., появу якого з його дружиною на залі й на сцені та його привітальну промову присутні зустріли бурхливою зливою оплесків. Такими ж оплесками публіка нагородила й попередніх двох промовців.

Мистецька частина програми З'їзду була напрочуд барвистою і цікавою. Славнозвісний манчестерський чоловічий хор «Гомін» під диригентурою п. Я. Бабуняка впродовж її тривання виконав цілий ряд пісень, між ними «Розпрягайте, хлопці, коні» — народну пісню в аранжуванні Я. Бабуняка (вона прозвучала цілком новою), «Накрила нічка» — муз. М. Гайворонського, марш «Україна» — муз. Г. Китастого, «Вилітали орли» — муз. К. Стеценка, «Ставок заснує» — аранжування Д. Котка (соліст п. І. Туешин), «Опришки» — муз. Е. Козака, «Закувала та сива зозуля» — муз. П. Ніщинського (соліст п. І. Туешин), «Прометей» — муз. К. Стеценка та «Рано-вранці» — муз. К. Стеценка (соліст п. В. Сверлюк). Останні дві пісні супроводжував грою на фортепіані п. В. І. Джонс.

Пишучи про хор «Гомін», виступ якого користувався величезним успіхом, а на домагання публіки, фінал пісні «Закувала та сива зозуля» повторювався, не можу втриматися від кількох зауваг. Знаю цей чудовий хор не від сьогодні, знайомий з усіма його членами, чув його безліч разів, але мушу щиросердечно признатися, що одна річ мене дивує. Минають літа й вони, звичайно, змушують людей старітися, але ці літа не мають ніякого впливу на «Гомін». Він не старіється, він тримається справді повійськовому — молодечо, — він безперервно удосконалюється, а голоси його співаків із кожним роком звучать краще й гармонійніше. Відрадною позитивом є й те, що поруч зі старими ветеранами хору з'являється все більше й більше молодих співаків, і це має вплив на

Панна Дарія Децик, королева краси Відділу ОбВУ в Манчестері

зовнішній вигляд хору також. У всякому разі «Гомін» співав на З'їзді прекрасно й не помилюся, коли скажу, що це не лише мій особистий висновок.

Так само чудово зарепрезентував себе й манчестерський танцювальний ансамбль «Орлик» під мистецьким керівництвом балетмайстра-хореографа П. Дністровика, відтворивши на сцені 6 різномірних українських танків: «Запорожця», «Козачка», «В'язанку гуцульських танків», «Залицянку» (дует — Данута Чуба й Роман Мокляк), «Горлицю» й «Гспака». Кожний танок публіка сприймала бурхливими оплесками.

Дуже цікавою була поява збірних мистецьких груп Ноттінггему — хору, оркестри й танцювального ансамблю — під керівництвом п. М. Скалліша. Спочатку жіночий хор на тлі оркестри виконав в'язанку сучасних лірично-настро-

свих пісень, у тому числі «Київський вальс» «Ми підемо, де трави похили» та «З неба ясні зорі», виявивши при цьому добру співзвучність голосів з інструментами, а потім був представлений своєрідний сценічний образ: маленька дівчинка грою на сопілці починала перший такт пісні «Верховино», яку підхоплювала оркестра й чоловіча дев'ятка, пізніше сольовий заспів виконував п. Я. Цюркан, а цілу сцену закінчила поява танцювальної групи під керівництвом п. В. Луцака.

Одинокою деклямацією у програмі був мій вірш «Ми йдемо», який я прочитав особисто.

Слідували резолюції, прочитані д-ром С. М. Фостуном і прийняті бурхливими оплесками багатолюдної аудиторії, потім сотник М. Білий-Карпинець склав подяку всім виконавцям програми та керівникам мистецьких груп, і концерт закінчився відспіванням хором «Гомоном» обидвох національних гімнів.

Знову наступила коротка перерва, після якої почався бал при звуках ноттінгемської оркестри під керівництвом п. М. Скаліша. Як і щороку в часі застави мали місце «коктейл-парті» для запрошених гостей, розгра лотерії та вибір королеви краси ОБВУ на Велику Британію.

До конкурсу зголосилися 23 кандидатки: Галина Тира (Галіфакс), Єва Пронів (Глостер), Леся Гриньків (Олдгам), Люба Бريدун (Болтон), Оріся Ільків (Волвергамптон), Марія Семак (Ноттінгем), Оріся Прус (Блекберн), Марія Гладик (Рочдейл), Марія Федоришин (Дарбі), Мирослава Фарина (Брадфорд), Ганна Таньовська (Міддлетон), Надія Марусяк (Аштон), Павліна Константук (Едінбург), Ірена Побігун (Мансфілд), Дарія Децик (Манчестер), Вікторія Дяківська (Лестер), Оксана Мацьків (Лідс), Марія Коваль (Ковентрі), Дарка Ярош (Бері), Ольга Андрусишин (Лондон), Наталія Полужин (Стокпорт), Єлисавета Кашмідер (Карлайл) та Ірина Парашак (Тодморден).

Жюрі у складі п. В. Лесюка — голови, пані Олени Єнкалі, панни Христини Кіщук та пп. Я. Бабуняка, М. Ревіляка, О. Дем'янчука, М. Ліпака, — членів проголосило свій вибір, як слідує: королева краси ОБВУ на 1968-69 рр. — панна Дарія Ярош із Бері, перша княжна — панна Галина Тира з Галіфаксу і друга княжна — панна Ольга Андрусишин із Лондону.

Чотирнадцятий Крайовий Вояцький З'їзд закінчився коротко перед північню подякою «всім і вся», складеною п. П. Кіщуком, організаційним референтом ІУ ОБВУ. Під кожним оглядом він був дуже вдалим — і погода гарна, і програма високомистецька, й число учасників досить велике, і перекуси смачні, й організація добра, і квітів безліч усюди — обабіч паркових алей, на сцені, в залі. Не дивина, що із двадцяти трьох гарних квіток вибрати три найкращі було важко. Але вибрали, насолодилися красою й чаром українських пісень і танків, забавилися, потанцювали й роз'їхалися, вернулися до звичайних життєвих буднів, щоб на чужинних перелогах ростити далі найчудовішу з усіх квіток — Україну, щоб діяти,

Ганна Татовська — королева краси в Міддлетоні

щоб бути, як висловився п. Дж. Грегем, активними комбатантами і зробити все для того, аби ця квітка, огорнена теплом безбережної блакиті соняшних небес, розцвіла пишно й вільно в золоті рідних вітчизняних нив...

Микола Верес

ЗВІТ ІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ВІДДІЛУ ОБВУ В ГАЛІФАКСІ

Головна Управа ОБВУ й ціла Округа Йоркшир добре знають про те, що Галіфакський Відділ ОБВУ, як такий, не діяв понад шість років. І тільки завдяки сл. п. о. Маркевича та приїздові п. М. Музики, зв'язкового Округи Ланкашир, удалося його реактивізувати.

Відділ розпочав наново свою діяльність, маючи всього 7 членів та понад 20 фунтів різно-рідних заборговань перед Централєю ОБВУ. На протязі своєї 5-річної діяльності Відділ приєднав 60 членів ОБВУ, серед яких є багато старшин різних рангів та 28 вояків. За цей період 5 членів нашого Відділу померло, два виїмігрувало, а три члени прибуло. Таким чином, на день звіту Відділ нараховує 56 членів.

Упродовж п'яти років наш Відділ зробив дуже багато, а праця його членів була завжди старанною та багатогранною. Бувши українські вояки стали промотором на всіх відтинках праці галіфакської громади. Комплектуючи свій Відділ, вони відновили й урухомили діяльність Гуртка ОУЖ, поширили Школу Українознавства, довівши її до десяти клас, та підсилили працю Осередку СУМ, допомагаючи їм усіми можливими засобами.

Вже в першому році свого існування Відділ ОБВУ надав місцевій громаді імпульс у справі набуття нового дому, здобув від галіфакських громадян позичку у висоті майже 4.000 фунтів, придбав цей дім і впродовж дуже короткого часу ліквідував гарантовану перед громадою позичку та через два роки залишив місцевий Відділ СУВ із £1250.16.8 чистого прибутку.

За п'ятирічний період Відділ, згідно із зарядженням ГУ ОБВУ, вшановував усі річниці й національні свята, а також брав активну участь у допомозі СУВ, СУМ й ОУЖ при влаштуванні ними різних імпрез. Крім цього, Відділ ОБВУ організував сам у цьому періоді чотири окружні імпрези та два роки підряд дуже активно допомагав організації й переведенню Крайових Вояцьких З'їздів.

У біжучому році Відділ відзначив 50-річчя Української Національної Революції, річницю Бродів, 25-ліття І УД УНА й доконав урочистого посвячення емблеми бойового прапору, під

яким боролася Дивізія на фронтах другої світової війни.

На протязі своєї діяльності Відділ улаштував найрізномірніші імпрези, а його прибутковий капітал складався із джерел тарілкового збору, прибутків із забав та доривочної гри «бінго». За 5 років це все, разом узятє, дало суму 517.11.00. Із цієї суми Відділ оплатив рахунок за навчання двох сумівок у балетній школі (156.10.00), вислав до ГУ ОБВУ за «Альманах» 50 фунтів, упорядкував площу для сітківки (40 фунтів), придбав виряд для футбольної дружини на суму 14 фунтів, устаткував клуб і канцелярію (55 фунтів), набув прапор ОБВУ за 20 фунтів, закупив кілька портретів наших вождів, друкарську машинку, канцелярське приладдя тощо. Загальні видатки, разом із різдвяними подарунками для дітей-сиріт бувших вояків, придбанням корон і стрічок для королев краси та іншими допомогою і дрібними витратами, становили 497.11.00, лишаючи в касі сальдо у висоті двадцяти фунтів. Слід відмітити, що кожного року Відділ висилає до ГУ ОБВУ членські вкладки без ніяких відчислень.

Як видно з вищенаведеного, Галіфакський Відділ ОБВУ працював наполегливо й віддано, керуючись почуттям військового обов'язку й повною субординацією перед ГУ ОБВУ. На превеликий жаль, вона цієї праці належно не оцінила дотепер, тож віримо, що зробить це в майбутньому.

Управа Відділу

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОБВУ ЙОРКШІРСЬКОЇ ОКРУГИ

В неділю, 22-го вересня ц. р., в Кіхлей відбулася Окружна Конференція Управ Відділів ОБВУ Округи Йоркшир, яку відкрив о 1-й год. по полудні у приміщенні місцевого дому СУВ зв'язковий цієї округи, п. В. Крук. Привітавши в короткому вступному слові всіх зібраних та присутнього між ними голову Головної Управи ОБВУ, сотника М. Білого-Карпинця, він покликав його до Почесної Президії.

З черги до Президії були запрошені пор. М. Веремієнко, голова Брадфордського Відділу ОБВУ, як секретар Конференції, п. М. Музика, зв'язковий Округи Ланкашир та заступник організаційного референта при ГУ ОБВУ, як гість, голова місцевого Відділу ОБВУ, п. І. Сем'янчук та голова Галіфакського Відділу ОБВУ, сотник І. К. Гвоздик, як пресовий репортер.

На самому початку, після укомплектування Президії, із привітальним словом виступив голова ГУ ОБВУ, сотник М. Вілій-Карпинець, бажаючи Окружній Конференції якнайкращих і ділових успіхів у її нарадах.

Наради розпочалися звітами кожного Відділу про його діяльність і фінансові справи. Першим звітував голова Брадфордського Відділу ОБВУ, пор. М. Веремієнко, коротко інформуючи присутніх про дотеперішні чинності Відділу та

його фінансовий стан, а потім Конференція заслухала звіт голови Галіфакського Відділу ОБВУ, сотника І. К. Гвоздика. Цей звіт був обширніший від попереднього, бо охоплював діяльність Відділу не тільки на протязі б. р., але аналізував її за весь час п'ятирічного існування, представляючи докладні дані про фінансовий бюджет Відділу.

Опісля звітували п. Чолач (голова Гаддерсфілдського Відділу), п. І. Сем'янчук (голова Відділу ОБВУ в Кіхлей) та п. Юрій Дідич (голова Лідського Відділу ОБВУ, учасник Листопадового Зриву та ветеран Українських Визвольних Змагань 1917-1921 рр.).

Після закінчення звітів і короткої дискусії над ними виявилось, що найсильнішими у своїй діяльності Відділами Округи є Брадфордський і Галіфакський. Тому їхнім обов'язком є підсилити працю решти Відділів, щоб у висліді стати однією з найкращих Округ ОБВУ на тутешньому терені, а то й здобути перехідний прапор, під яким бувши українські вояки йшли в бій у роках другої світової війни за маєстат нашої державности, зрошуючи своєю кров'ю пройдений бойовий шлях та складаючи буйні голови на вівтар українських священних ідеалів.

Із доповіддю виступив сот. М. Білий-Карпинець, не тільки як довголітній голова ГУ ОБВУ, а як людина, що впродовж усього часу проявляла активну діяльність на всіх відтинках нашого організованого життя. Власне тому він у своїй доповіді не подає історії ОБВУ, бо це була б історія його особистої праці, він лише згадує основні її етапи в загальному, а докладніше зупиняється над ідеями й завданнями ОБВУ в теперішньому та майбутньому часах, не заторкуючи огляду минулого, бо він уже зроблений і зроблений кимсь іншим. Але, — підкреслює сотник, — не можна не зупинитися на деяких моментах, які під сучасну пору в нашому житті відіграють дуже важливу роль.

Нашій комбатантській організації, яка охоплює у своїх рядах військовиків різних часів, різних армій і різних військових формацій, без огляду на їх релігійну чи партійну приналежність, дана спроможність для творчої праці. Бувший український військовик, стоячи на засадах християнсько-військової моралі, на практиці доказує та дбає про те, щоб своє ім'я держати на почесному місці, й визнає потребу конечної допомоги визвольним змаганням українського народу за створення УССД. Факт, що ці основні засади знайшли належний відгук між бувшими військовиками, доказує невинний зріст ОБВУ, а також і його братніх організацій — СУБ, СУМ, ОУЖ, що з подивугідною гармонійністю як центральних, так і льокальних органів співпрацюють з ОБВУ. Цьому сприяє спільність ідеалів, вирозуміння та співдія в усіх ділянках нашого організованого життя.

Подвижником військових ідей, проголошуваних ОБВУ, є його офіційоз «Сурмач», який доведений сьогодні до належного рівня й має признання не лише від братніх комбатантських організацій у вільному світі, але й від чужинецьких військовознавців, і який ОБВУ намагається довести до стану заочної військової академії.

А на підставі окремого рішення З'їзду ОБВУ видає друком за рахунок накопичених фондів зі свого фінансового бюджету час від часу якусь книжку, збагачуючи цим загальнонаціональну творчу скарбницю, й бере активну участь у національній літературній діяльності. Випущений нещодавно журнал «Альманах ОБВУ» є надзвичайно цінним виданням, бо охоплює та ілюструє діяльність нашої комбатантської організації майже на протязі останніх 25 років і цим напевно послужить як дослідний підручний матеріал майбутньому історикові. Не можна не згадати і про субсидіюване Централі ОБВУ видання збірки поезій «В чужинних приплавах» Миколи Вереса — колишнього військовика й теперішнього мовного редактора «Сурмача», яка вийшла у світ восени м. р.

Окружна Конференція, продовжуючи свої наради, не лише накреслила й ухвалила план діяльності Округу, але й узяла на себе цілий ряд зобов'язань перед ГУ ОБВУ. Заслухавши доповідь голови Централі ОБВУ інформаційно

дорадчого порядку, а зокрема звернувши увагу на тимчасову фінансову кризу, яка виникла внаслідок нерозпроданих у терені книжок «Альманах ОБВУ» та «В чужинних приплавах» і сягає близько 2.500 фунтів, стримуючи вимоги «Сурмача», Конференція рішила змагати до здобуття у своїй окрузі необхідних для видання одного числа «Сурмача» фінансів і субсидіювати це видання за рахунок Відділів ОБВУ Округу й закликала інші округи піти за її прикладом.

До інших постанов Конференції належать слідуючі:

а) доложити всіх зусиль до того, щоб залеглий літературний товар був розпроданий у якнайшвидшому часі, й розрахуватися з Централі ОБВУ;

б) пожвавити діяльність Відділів ОБВУ в Окрузі шляхом відмічування різних національних річниць, влаштування різномірних імпрез, зустрічей бувшого українського вояцтва, доповідей для молоді й т. п.;

в) відзначити 50-річчя Листопадового Зриву окружною академією у Брадфордї;

г) влаштувати по Відділах Округу літературні вечори й на них запросити нашого поета М. Вереса;

ґ) стисло дотримуватися заряджень ГУ ОБВУ, виданих у її обіжних листках, виконувати всі її директиви та бути під кожним оглядом субординарним супроти неї.

Крім цього, Окружна Конференція порушила різні аспекти життя й діяльності бувшого українського вояцтва, а її наради проходили жваво та в ділово-військовому порядку, в дуже дружній атмосфері, завдяки вмілому керівництву ними зв'язкового Округу, п. В. Крюка. Безпомилково можна сказати, що в його особі Округа Йоркшир нарешті має ділового, енергійного та відданого військовій справі зв'язкового, й висловити переконання, що Окружна Конференція принесе велику користь організаційній праці Відділів ОБВУ в Окрузі.

Конференція Округу Йоркшир закінчилася побажанням голови ГУ ОБВУ, сотника М. Білого-Карпинця, якнайкращих успіхів у діяльності місцевих Відділів ОБВУ.

Після цього Гурток ОУЖ запросив учасників Окружної Конференції на чудову перекуску. Треба підкреслити, що ГУ ОБВУ почуватися до милого обов'язку скласти найщирішу подяку Управі ОУЖ м. Кіхлей та всім паням за ту гостинність, яку вони виявили до учасників Окружної Конференції. Вона рівнож дякує Управі Відділу СУБ за дозвіл користування кімнатною для проведення цієї Конференції.

Члени нарад роз'їхалися додому горді зі своєї гідності та впевненої самовартості, в надії й вірі у свої власні сили, які здатні творити повноту тривкого власного самостійного життя бувшого українського вояцтва. Воно готове в любий момент стати зі зброєю в руках на сторожі прав українського народу й бути авангардним легіоном у боротьбі за УССД.

Сотник І. К. Гвоздик

Вилітає
і жалить
коли
й кого хоче

РІК 9

1968

Ч. 17

СОВЕТСЬКА ІНВАЗІЯ В ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНІ

— Чого це ви влізли непрошені в нашу хату?! Забирайтеся геть!

У П'ЯТИДЕСЯТИЛІТТЯ ЛИСТОПАДОВОГО ЧИНУ

— П'ятдесят років його вбиваємо, а він усе живий...

ФЕДЬ ЮШКА ПИШЕ

Славайсу!

Чесні Ридакторцю!

В тотім лисьці меркую віписати Вам, що сі тичи — рахувати — ведлук меї їзди до Льомдину, та про мої рузьні трафунки. —

Отуж, день пирид самим відїздом, шос знайти ни мігем гапцилютні ніц до писка взети, — так ми гапитик віднело, а вночи то такі рузьні мисльї мньї вопсіли, жи до ранї анїм вока ни зажмури. Ведлук того ставем ранчи, нїж звикли і вземемсі пакувати свою прижонерску мізерію.

Того дне екос ми сі ни вело, бо запімнувем взети зі собов мантлю.

Вїдвозив мньї ганглік — капруль, файний хлоп, бо трахтував мньї фурт дзиґарами і цукерками, а навит помагав таскати мої манелї. З ним ми їхали гантобусом до Брам-Гам, десмо мали оїдати до колеї і тамички мавем трохи завиренції, бо єяйим зліз з гантобуса тай сі вогленувем, — а меї валізки нима.

Ну, — меркуючи — майиш Фидю празник і нипирибеньдуючи довго, — жину ґальоп за гантобусом і вирищу шо сили тай вімахую руками, би сі затримав, а людиска сі зглідают на мене, гі на того, жи го віхор підвієв...

Гантобусови того байбардзо, лиш дайи шо раз венци ґазу, али екос сі кумдужтір вугленув, притримав машину і шпурнув мею валізкою, аж зафуртіло. Ну, — мислью добри, жи хоць ни пропала і вфативем і тай ґайда на стацию, би сі ни спізнити. Такем знайти сі задихав, жи меркувавим — дух з мене віпри, а мій капруль аж сі за живіт тримайи, так сі ригочи. Яя!..

Скосем такой на стацию прилетїв у сам чес і відразу вліз до вагону тай сівем знайти в кутку іно тилько зіпаю, гі тота риба. Мишлюси, ни дурний тото такой відгадав, жи за дурнов головов, — нима ногам спокою... ґай-ґай!

В полудинь ми вже були в Льомдині, на стациї. Я сі дівкола возираю, а тамички тилько рузьних закамарків, а людий, — тьма-тьмен-

на!... Їдні ходе суди, другі туди, а я би ни заблудити, — риґуральні си тримав свого капрульї, гі кольис бувало — мами, ек ім пірший раз рахувати пішов до церкви. Йдем ми си обидва екимос куритирами, де повно рузьних малюнків тай я си фурт скрізь вуглідаю, гі тиле на нові ворота й навит сім ни счув, ек ем сі вопинив на таких сходах, жи сами їздзї. За тото ни знавийим іно тилько став на сходи, моцнімсї напудив, бо почувем, жи вонисі вобсувають дес на діл. Мало бракувало, бимси тамички був голови ни розбив, али капруль мньї затримав.

І так ми сі тотими лїтричними сходами крутили то на діл то до гори, аж врещці сіли під землев до такої чирвоної колейки, жи сі моцні ґойдала. Меркуюси, — ну, тутички назїхир сі ни вобїйди биз морскої хороби, — так мне шос млило тай нудило, али на щїсцьї ми сі вопинили раптом на верха, в міські. Я сі дивю, — всюдийка рух, гі бувало ек ем був на хронті, — в мене за коміром... Всїли ми зара до пїонтового гантобуса і заїхали аж під самий німецкий легір. Тутички ґле мени і енчих кулегів, жи мали приїхати, вже було в бораку місце і я зара віфасував коци і шо тра, хоць бувем рахувати трохи зментрожиний, — поїхавем їднак до нашого Комїтету, би сі в директура замилїдувати.

На другий день зачевем працювати. —

Шо правда, Льомдин мисї моцні сподобав. Тутички на куждїм рахувати — кроцї стое рузьні гантомати і ци хочсі зважити, ци купити поштові марки, ци шо єнче, — тра тилько кинути пари пенів і вже шафа грайи...

Ми сі тото в голові ни можи помістити, жи всьо тутички так шпиціельні змахльовани, жи навит екси хоч шос на ґазові кухни зварити, — мусиш насампиред до шпарки кинути шїлінґа, бо йинакши кухне ни буди палити і шлюс.

І такаво си рахувати дзилїзна машина, а так знайи, шо то значе гроші...

На тотім кінчено і сі Вам Панї Ридактрї нисько кланею та зичу всього найфайнішого!

Ваш

Фидь Юшка

ЛИСТ ДО «СЕНЬОРИНИ»

»О, кара мія!
Соно сано, чого й Тобі бажаю!
Пробач, що »поко скриво«, —
бігме, часу не маю!

Бо завели такий вже лад,
що хоч маю доляри, —
до фермера мушу ходить
та »мольто лявораре« ...

»Мандж'ямо« тут, як звикли в войську,
якусь з вівса »поленту«,
»міністру« на обід, з капусти.
(Вина, — то »ганц« тут »н'енте«).

Про вермут, коняк — »кон капелльо«
немає зовсім мови,
бо всі »інглезі« тільки п'ють
такий вивар з »полові« ...

Тому, що близько наша »Пасква«, —
я »прего« тя, сердечно, —
тришли »пакетто пер еспрессо«,
коняку, фіг й... ще дещо !!!

Нехай-же я і »камераді«
згадаємо Ріміні,
»белле рагаце«, помаранчі
й терпке вино, в кантині ...

За те, ще раз Тя запевняю, —
як буду над Міссурі, —
афідавіт Тобі пішло
й оженюся — »сікуро«! —

Будь вірною мені й чекай
та слухай мами й тата! —
Цілую Тя, сто тисяч раз,
»ма белля фіданцата« !!!

*

АВСТРІЙСЬКІ ГАРАЗДИ...

Начальник одного з українських таборів у
Зальцбурзі, до свого заступника:

— Добре, що тих фашистів із Ріміні пере-
везли до Англії, буде більше спокою, а то вже
просто — жити не давали! Майже кожного дня
приходив якийсь голодранець.

Із Англії через воду вже хіба не перелізе?..

— Та воно, пане меценасе, трохи й шкода, —
каже сумно заступник.

Вони всі такі діди не були, в декотрих світи-
лися »зелені« й миг чоловік за Д.П. — карту
хапнути не одну соточку шілінгів, а тепер
що?!..

НАРОБИВСЯ

— Але я сьогодні змучений! Руки мене бо-
лять, що ну!

— При чому ж ти так напрацювався? При
буряках, чи бараболі?

— Де там? З англійкою балакав півгодини.

Практична конверзація.

»Ай лоз« тебе дуже,
»Ай лоз« тебе »мач«!
»Ай лоз« тебе... дальше
не вмію сказати!

ТЕПЕР НЕ ТАК

Танцюрист з ансамблю Вірського на
інтерв'ю з американським журналістом:

— Я хочу дати пояснення до танцю про
нові чоботи: майте на увазі, що колись
люди в Україні жили дуже бідно, і як
купували чоботи, то хіба що одну пару на
трьох. Але то було дуже-дуже давно. Те-
пер зовсім не так ...

— А як?

— Тепер — одна пара на десятьох!

УБИВСТВО МИМОВОЛІ

— Чи добре я вбиваю Дездемону в
останньому акті вистави? — спитав ре-
жисера молодий артист.

— Непогано, — відповів той — Але ще
краще ти вбиваєш самого Шекспіра.

СТРАШНИЙ ДІМ

— Чув я, що в цьому домі щось стра-
шить.

— Можливо, там живе моя теща.

ЩО ВІН РОБИТЬ?

Підстаршина пояснює новобранцям, як треба поводитися воякові на стійці, згідно військових приписів.

Після пояснення запитує:

— «Всі зрозуміли?» — Вояки: «Зрозуміли!»

Підстаршина: — «Тепер скажіть мені, що робить стійковий, коли йому на багнеті сидить горобець?»

Вояки розпочинають здогадуватись. Один каже, що горобець взагалі не може умотитись на багнеті, другий — що стійковий зганяє горобця з багнета і т. п.

Підстаршина: — «Бачу, що ніхто не знає. Стійковий нічого не робить... бо він так міцно спить на стійці, що аж горобець сів на багнет».

ВОРОГ НЕ СПИТЬ

Під час з'їзду комуністичної партії в Москві промовляє Брежнев. Говорить годину, дві, дві й пів. Врешті каже тихцем до одного зі своєї прибічної охорони:

— Мені здається, що на залі є укритий ворог народу. Зараз же перевір залю!

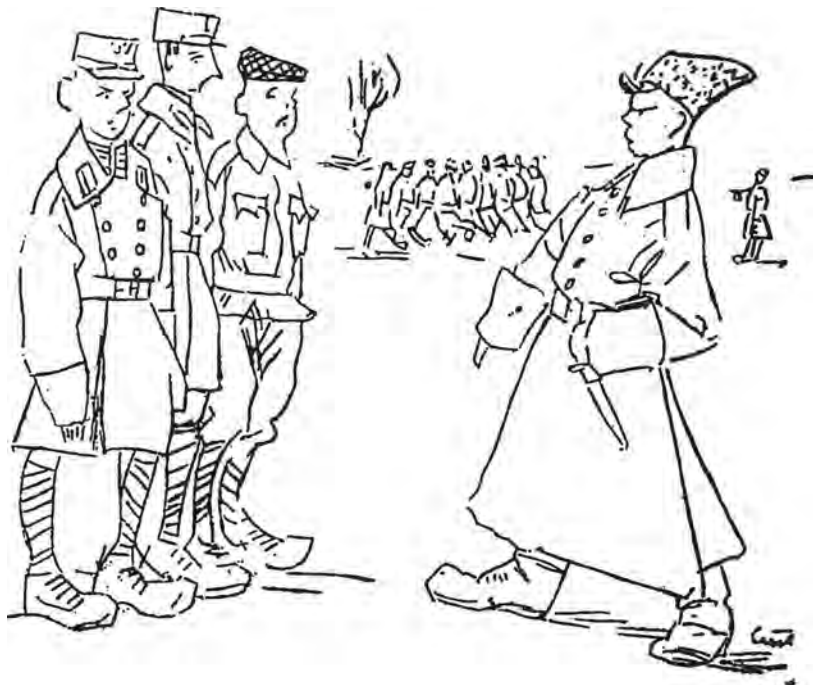
Міліціант негайно пішов на залю і за деякий час припровадив перед Брежнева якого чоловіка.

— Це він, товаришу Брежнев! — зголосив службово міліціант.

— Похвально! — відповів Брежнев, і додав: — А, скажи, як це ти узнав, що саме отой-о чоловік є ворогом народу?

— Згідно теорії Леніна, товаришу Брежнев. Аджеж Ленін нас учив, що вороги не сплять!..

П'ЯТДЕСЯТ РОКІВ ТОМУ ...

— Яка ваша професія?

— Артист-маляр.

— Гаразд. Беріть щітку й фарбу та йдіть малювати долівку в казармі.

МУДРОЩІ «ОСИ»

* Добра секретарка повинна виглядати як фільмова зірка, думати як професор філософії, поводитися як велика дама й гарувати як кінь.

* Дівчина по повороті з вакацій сказала до своєї товаришки: «То неправда, що корови дають молоко людям, його витягають силою з них».

* Конференція чи доповідь — це подія, коли особа подає висновки прочитаних джерел групі осіб, що їх не читали.

* Родина — це група осіб, споріднена кров'ю, але завжди розділена спадковими проблемами.

* В домі, де нема книжок — є великі черева, і тіла без душі.

* Чоловік і жінка згоджуються в одному: обоє не мають довір'я до жінок.

* Давніше проголошувано прізвиська потребуючих, а добродії залишалися незаними. А сьогодні — добродіїв знаємо по прізвиську, тільки не знаємо, чи комусь вони допомогли.

* Чужими очима можна побачити краще свої власні похибки.

* Син у 20 років мудріший за свого батька, у 30 років уже знає стільки, як батько, а в 40 років пізнає, скільки він не знає того, що його батько знає.

* Пересуньте коми в такому реченні і вийде: Ввійшов до кімнати на голові, мав капелюх на руках, рукавички на ногах, кальоші в зубах, тримав файку.

* Оптиміст — людина, яка, йдучи в понеділок вранці на роботу, каже «Завтра вже буде середа...»

* Не розкидайся нервами. Не завжди їх знайде чесна і порядна людина.

* З дурнем сперечатись означає — дурнем зробитися.

* * *

БЕЗ ПЕРЕБІЛЬШЕНЬ

— Чи ти прийшов до хати перед тим поки почалась буря?

— Друже! Для мене завжди починається буря, коли прийду до хати!

НА БАЛІ ПРЕСИ

— Хто це той пан у фраку й окулярах?

— Це директор «Ранішніх Новин».

— А ця білявка, що побіч нього?

— Це вечірнє видання «Ранішніх Новин»...

УСПІХ

Советський державний цирк прибув до столиці Куби, Гавани, на гастролі. Після першої вистави питають кубинця:

— На яку точку циркової програми публіка найбільше реагувала?

— Коли оркестра грала гімн Советського Союзу, — відповів той.

КРАЩЕ ЖИВЕ...

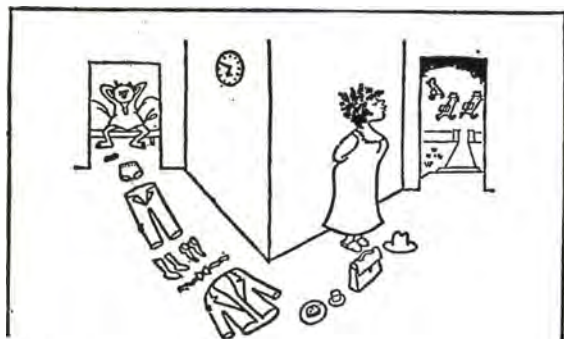
Після довгої розлуки стрічаються два колишні приятелі:

— Як живеш? — питається один з них.

— Краще...

— Дійсно?!

— Краще не говорити.

Селепко має дуже практичну дружину...

ПРИ ВІЙСЬКУ

Десятник запитує вояка:

— Від чого треба починати чищення кріса?

— Вперед треба подивитися на число кріса, щоб через помилку не вичистити чужого.

ПОПРАВИВ БІБЛІЙНИЙ РЕКОРД

— Яка різниця між Мойсеєм і генералом Мойше Даяном?

— Мойсееві треба було 40 років, щоб випровадити жидів з Єгипту — Мойше Даянові забрало всього чотири дні, щоб запровадити їх назад до Єгипту.

ТЯЖКІ ЧАСИ

— Нині людина не бачить для себе ніякої перспективи!

ЦЕ — МОДЕРНІЗМ

Голівудська артистка нарікає у психіатра на свої нерви. Лікар радить, щоб змінила спосіб життя.

— Дорогий докторе, — каже артистка.

— Продовж останніх років я змінила 7 разів авто, 12 разів мого фільмового шефа, 2 рази мешкання і 6 разів чоловіка. Що ще можу змінити?

«У нас є дві категорії робітників» — заявив на міжнародній конференції профспілок представник Сов. Союзу.

«Добровільні робітники»

«Вільнонаймані робітники»

БЛИЗЬКА ВІДДАЛЬ...

Одного разу бідний поет сидів коло багача. Невдоволений з такого сусідства багач вирішив засоромити свого сусіда і питається його:

— Скажи мені, поете, що тебе ділить від осла?

Поет глянув на багача, зміряв віддаль, яка їх розділювала, і спокійно сказав:

— Лише чверть метра.

ВІДПЛАТИВСЯ...

Подружжя свариться між собою:

— Не розумію, як ти можеш постійно пити, навіть тоді, коли тобі не хочеться!

— А як ти можеш постійно стояти біля дзеркала, коли ти зовсім негарна?

АВТОМАТИЧНА КУХНЯ

— А все-таки моя мати готувала краще!

УТІШИВ...

Якийсь композитор звернувся до відомого музичного критика, щоб той послушав його нову оперу.

— У вашої опери є майбутнє, — сказав критик, коли композитор кінчив грати. — Запевняю вас, що її поставлять тоді, коли вже не ставитимуть ані «Льєонгріна», ані «Кармен», ані «Пікову даму»...

— О, я вам дуже вдячний, — радісно промовив композитор.

— ...але не раніше! — закінчив свою думку критик.

— Як вам подобається найновіша моя картина?

ТАЛАНТ

— Ви бачили, як гарно малює наш хлопчик? Ану, синку, намалюй склянку чаю.

— Солодкого чи без цукру? — запитав вундеркінд.

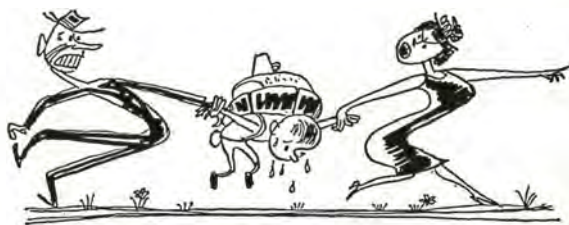
БЕЗ ТУРБОТ

Службовець питає колегу:

— Ти вже вирішив, коли й куди поїдеш у відпустку?

— О, це питання ніколи не було для мене проблемою: коли мені їхати у відпустку — завжди вирішує за мене шеф, а куди — дружина...

МИР І ЗГОДА У СІМ'І...

Він: — Кажу ж тобі, що Олесь піде на сумівські вечериці.

Вона: — А я кажу, що піде зі мною на пластові...

КООПЕРАТИВА
»НОВА ФОРТУНА«

ДАЄ ВИСОКІ ДИВІДЕНДИ.

ВСТУПАЮЧИ В ЧЛЕНИ

КООПЕРАТИВИ,

ДОПОМОЖЕШ СОБІ

Й УКРАЇНСЬКОМУ

ПІДПРИЄМСТВУ.

ВСІ В ЧЛЕНИ КООПЕРАТИВИ

»НОВА ФОРТУНА«!

Ціна 5/-